

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

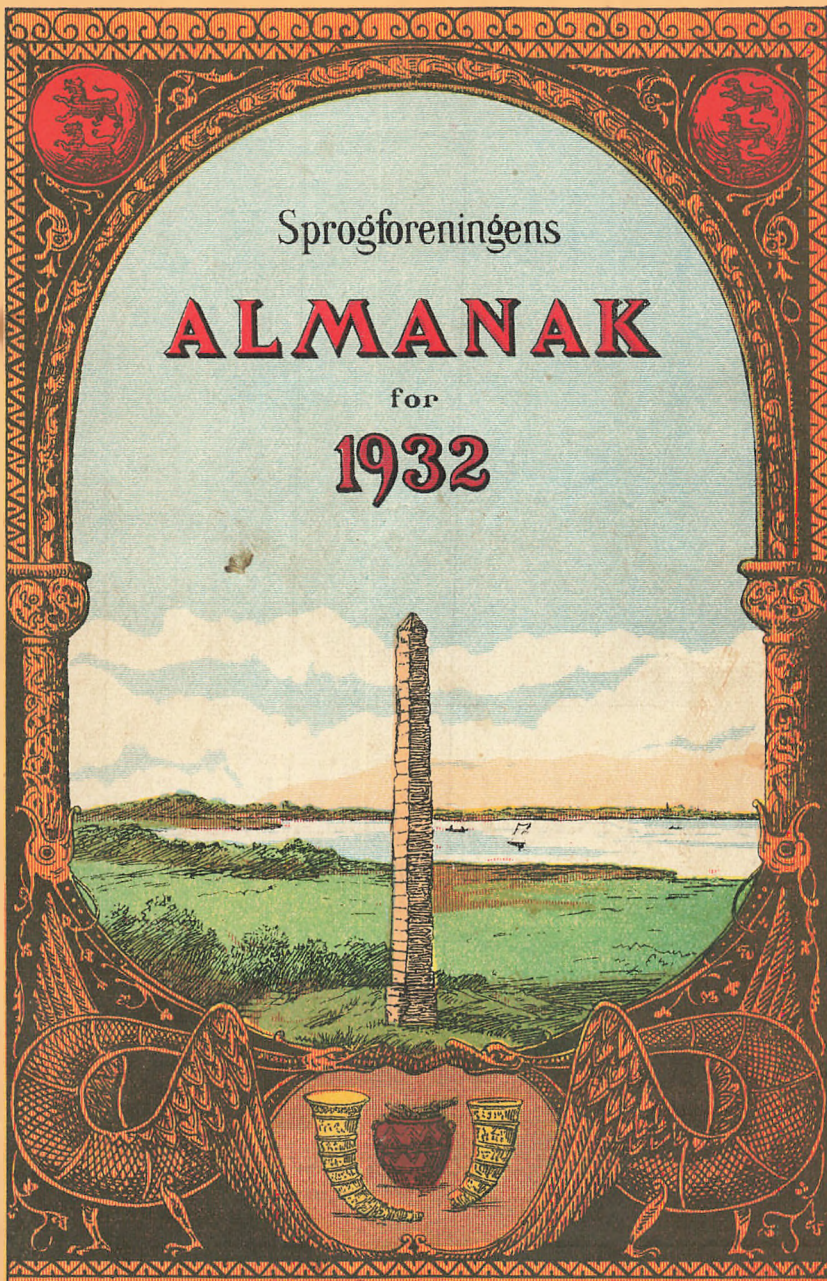
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
for
1932

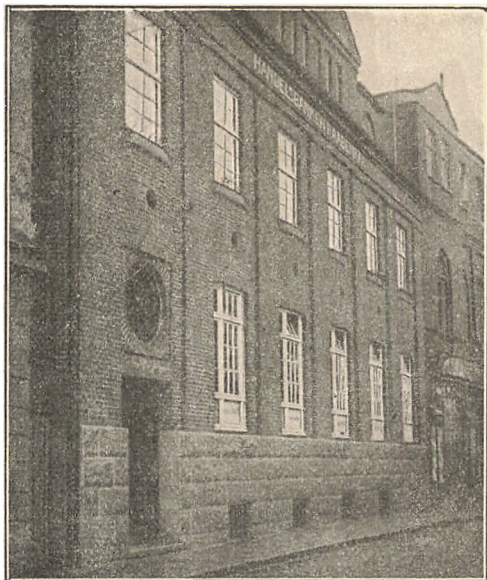

Udgivet af Sprogforeningen

A/S. N.C. Rom's Bog & Stenrykkeri, Kjøbenhavn.

Danskernes Historie Online

Danske Sprogforskeres Bibliotek

Handelsbanken Aabenraa

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

— Stiftet 1873 —

Kontortid: 9—12 og 2—4. Lørdag 9—1

Telefoner 401—402

med Omstilling til samtlige Afdelinger.

Kontorer i

Bolderslev, Bovrup, Felsted, Hjordkær og Hellevad

og paa Aabenraa Eksportmarked

Aktiekapital og Reserver ialt ca. 81 Mill. Kr.

tjener til Sikkerhed for Indskud.

Alle Bankforretninger udføres.

Sprogforeningens
M l n a n k

for

• • 1932 • •

39. Aargang.

Udgivet af Sprogforeningen
under Redaktion af N. Hansen og S. Rub.

København.
Trykt i „Højembal“s Trykkeri.

Nærværende Aar

regnes efter Kristi Fødsel 1932.

Siden Indførelsen af den Julianske Kalender	1977
» » » Gregorianske »	350
» » » forbedrede »	219
» Bogtrykkerkunstens Opfindelse	492
» Amerikas Opdagelse	440
» Reformationens Begyndelse	415
» den oldenborgske Stammes Tronbestigelse ..	484
» den lyksborgske » » ..	68
» Konge Christian d. X. » ..	20
» Verdenskrigens Udbrud	18

Formørkelser i Aaret 1932.

1) Ringformet Solformørkelse den 7. Marts, usynlig i København. Den ses i det sydlige Ishav, paa New-Zealands Sydspids, i Australien og i den centrale Del af det indiske Arkipelag.

2) Partiel Maaneformørkelse den 22. Marts, usynlig i København.

3) Total Solformørkelse den 31. August, usynlig i København. Den ses i Asiens østlige Spids, i det nordlige Ishav, paa Grønland, paa Storbritanniens Vestkyst, paa Færøerne, i Nordamerika og i den nordlige Del af Sydamerika.

4) Partiel Maaneformørkelse den 14. September, synlig i hele Danmark. Den varer fra Kl. 20,18 til Kl. 23,43; den er paa sit nøjeste Kl. 22,01 og omfatter da $\frac{08}{100}$ af Maanediameteren.

Mellem Jul og Paaske er 14 Uger,
og mellem Pinse og Advent er 28 Uger.

Højvandet ved Vestkysten.

De for hver Dags For- og Eftermiddag anførte Klokkeslet angiver Højvandet ved Rømø Havn. For at finde Flodtiden paa andre Punkter maa der til disse Tal lægges til ved Odden paa Rømø 10, ved Højer Sluse 40, ved Koldby 30, Ballum Sluse 15, Rejsby Sluse 20, Vester Vedsted Sluse 20, Esbjerg 30, Nordby paa Fanø 35 Minutter. Ved Sønderho maa der trækkes 5 Minutter fra.

Lavvandet indtræder $6\frac{1}{4}$ —7 Timer efter Højvandet.

Beregningerne er udførte af Thade Petersen i Haderslev.

Vore Vandtider.

Sprogforeningens Almanak har et i Hovedsagen saa sluttet Udbredelsesomraade, at den mere end de fleste andre Almanakker kan varetage sine Læseres stedlige Interesser. Dette gælder ogsaa dens Vandtider. Den Strækning af Vestkysten, der har Betydning for den, er saa kort, at Vandtiderne, naar de beregnes efter et centralt beliggende Udgangspunkt, med smaa Afvigelser kan komme til at gælde for hele den Kyststrækning, der interesserer dens Læsere. Derved bliver de meget lettere haandterlige, end de er i de fleste andre Almanakker. Det er saaledes umiddelbart indlysende, at det er meget lettere at lægge 10 henholdsvis 40 Minutter til Røms Flodtid for at finde Flodtiden ved Ballum eller Højer Sluse, end det er at lægge 1 Time 48 Min. — 2 Timer 40 Min. til Maanens Kulminations Klokkeslet i København for at finde Flodtiden i Esbjerg og derefter trække 1 Time 26 Min. fra for at finde den paa Vestkysten af Fanø.

Sprogforeningens Almanak har lige fra sin første Aargang brugt Rømø Havn som Udgangspunkt for sine Flodberegninger. Den ligger for Nordslesvigs Vestkyst saa centralt, at det Antal Minutter, der skal lægges til dets Flodtider for at finde alle de andre Punkters kan betegnes med runde Tal mellem 10 og 40, uden at man udsætter sig for Fejlregning af nogen Betydning. Hidtil har vi kun angivet de nødvendige Tillæg for ganske faa Punkter paa Kysten. Da det imidlertid maa anses for ønskeligt, at dette bliver angivet for flere Punkter, har vi nu ogsaa taget Koldby samt Rejsby og Vester Vedsted Sluser med i Betragtning, samtidig med at vi har revideret Tallet for Højer Sluse. Sidstnævnte Sted er vi saa heldige at have omhyggelige og nøjagtige Flodiagttagelser gennem lange Tider, idet Vandbygningsvæsenet der har to selvregistrerende Vandstandsmaalere. Distriktsingeniør Buhl i Sønderborg har været saa venlig at stille en Del af disse Optegnelser til Raadighed for os. Efter Undersøgelse af nogle Partier af det har vi ment at maatte sætte det Tal, der her skulde lægges til Højvandet ved Rømø, til 40 Minutter, medens vi hidindtil har angivet 50. Det sidstnævnte Tal var i nærmeste Overensstemmelse med »Den danske Lods«, Københavns Observatorium og Meyn's Hauskalender, efter hvis Beregninger der maatte lægges henholdsvis 50, 52 og 49 Minutter til vore Flodangivelser for at faa Højvandet ved Højer Sluse. Efter officielle tyske Opgivelser som »Nautisches Jahrbuch« og »Nordseehandbuch« vilde det endog kun blive 24 eller 29 Minutter. Muligvis vilde en grundigere Undersøgelse give et af disse Tal Ret. Højere end til 40 Min. kan Tillæget i alle Tilfælde ikke sættes.

Paa saa solidt et Grundlag som det i Højer hviler vore Tal for de andre Punkter ikke. Dog har vi ikke sat dem

efter blot Skøn. For Odden, Koldby og for Ballum, Rejsby og Vester Vedsted Sluser har Redaktionen derimod ladet foretage Iagttagelser i nøjagtig Samtidighed med Rømø Havn og er derved naaet til et Tal, der formentlig maa være nøjagtigt nok til praktisk Brug. Det samme gælder Tallene for Esbjerg, Nordby og Sønderho, som vi har faaet ved Beregning paa Grundlag af Observatoriets Opgivelser, sammenholdt med dem i »Nautisches Jahrbuch«.

Der maa ved Flodberegningerne altid regnes med, at Vindretning og -styrke samt Barometerstand kan volde betydelige Afvigelser saavel til den ene som til den anden Side. Til praktisk Brug kommer det derfor ikke an paa et pinligt nøjagtigt men et let haandterligt Tal. Det har Sprogforeningens Almanak nu i over 30 Aar bragt for Nordslesvigs Vestkyst og vundet Anerkendelse for hos dem, der her brugte den. Det samme søger den nu at bringe for Kysterne op til Esbjerg og Fanø.

Bestemmelse af Middagslinien.

Paa en vandret plan Flade, som er opstillet saaledes, at den kan beskinnes af Solen, tegnes flere koncentriske Cirkler. I Centret oprejses en Stift lodret paa Fladen. Naar om Formiddagen mellem Kl. 9 og 11 Stiftens Skygge efterhaanden bliver kortere, mærker man sig paa Cirklerne de Punkter, hvor Skyggens Ende befinder sig. Om Eftermiddagen mellem Kl. 1 og 3 forlænger Skyggen sig, og nu mærker man sig atter Skyggens Ende i Cirklerne. **Middagslinjen** er da den rette Linje, som, dragen ud fra Stiftens Fod, halverer de paa Cirklerne afskaarne Buer. — Konstruktionen giver det bedste Resultat, naar den udføres i Dagene imellem den 18de og 25de Juni eller imellem den 18de og 25de December.

Hver Gang, Stiftens Skygge falder i Middagslinjen, er det sand Middag.

Bemærkninger vedrørende Kalenderen.

Dagen begynder Kl. 12 om Natten; alle Tiderne fra Midnat til Middag regnes til Morgen, og alle Tiderne fra Middag til Midnat til Aften. Klokkeslettet angiver den mellemeuropæiske Tid.

Januar 1932

O.C.N.

Glugmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3S.
Højvande1. Uge. **Kristi Omskærelse.** Luk. 2.21.2. Række: Matth. 6, 5—13

		O.		Fm.	Em.
F.	1 Nytaar	0 27	☾ s. Kv. 2. 23'	7,10	7,50
L.	2 Abel	1 59	{ Solen nærmest Jorden ☾ nærmest Jorden	8,05	8,55

2. Uge. **Da Herodes var død.** Matth. 2, 19 til Enden.

2. Række, Matth. 2, 13—18.

S.	3 S. e. Nytaar	3 35	Enoch	9,15	10,05
M.	4 Methusalem	5 14		10,25	11,20
Ti.	5 Simeon	6 50		11,45	—
O.	6 H. 3 Konger	8 15	{ Sol op 8. 40' n. 15. 51' Tusmørket varer 52'	12,25	12,45
T.	7 Knud Hertug	N.		1,20	1,45
F.	8 Erhardt	15 52	☉ n. M. 0. 29'	2,20	2,45
L.	9 Julianus	17 23		3,10	3,30

3. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel.** Luk. 2, 42 til Enden.

2. Række, Mark. 10, 13—16.

S.	10 1.S.e.h.3.Kong.	18 50	Paul Eremit	3,50	4,15
M.	11 Hyginus	20 14	Merk. størst vestl. Elong.	4,25	4,55
Ti.	12 Reinhold	21 32	Hilarius	5,00	5,20
O.	13 Marie	22 48	{ Sol. op 8. 35' n. 16. 1' Tusmørket varer 51'	5,30	6,00
T.	14 Felix	—		6,05	6,35
F.	15 Maurus	0 4	☽ f. Kv. 21. 55'	6,45	7,20
L.	16 Marcellus	1 20	☾ fjernest Jorden	7,25	8,05

4. Uge. **Brylluppet i Kana.** Johs. 2, 1-11, 2. Række: Luk. 19, 1-10

S.	17 2.S.e.h.3.Kong.	2 38	Antonius	8,15	8,50
M.	18 Vilh. Marie	3 59	Prisca	9,10	9,55
Ti.	19 Pontianus	5 22		10,15	11,00
O.	20 Fab. og Sebast.	6 41	{ Sol. op 8. 27' n. 16. 14' Tusmørket varer 49'	11,25	—
T.	21 Agnes	7 45		12,05	12,35
F.	22 Vincentius	8 31		1,05	1,35
L.	23 Emerentius	8 59	☉ f. M. 14. 44'	2,00	2,25

5. Uge. **Arbejderne i Vingaarden.** Matth. 20, 1—16.

2. Række. Matth. 25, 14—30.

		O.			
S.	24 Septuagesima	17 29	Timotheus	2,45	3,15
M.	25 Pauli Omv.	19 5		3,30	4,00
Ti.	26 Polycarpus	20 39	{ Sol. op 8. 17' n. 16. 29' Tusmørket varer 47'	4,10	4,45
O.	27 Chrysostomus	22 12	{ ☾ nærmest Jorden Carolus Magnus	4,50	5,25
T.	28 Fred. 6. Føds.	23 45	Valerius	5,30	6,00
F.	29 Chr. 7. Føds.	—	Adelgunde	6,10	6,45
L.	30 Lovise	1 20	☾ s. Kv. 10. 32'	6,55	7,30

6. Uge. **De fire Slags Sædejord.** Luk. 8, 4—15.

2. Række: Mark. 4. 26—32.

S.	31 Sexagesima	2 58	Vigilius	7,40	8,20
----	---------------	------	----------	------	------

Februar 1932

O. C. N.

Blidemaaned. 29 Dage

Se Anm. 3. S.
Højvande

		O.		Fm.	Em.
M.	1	Brigida	4 84	8,40	9,30
Ti.	2	Kyndelmisse	6 2	9,55	10,45
O.	3	Blasius	7 9	11,20	—
T.	4	Veronica	7 51	12,05	12,40
F.	5	Agathe	8 15	1,16	1,45
L.	6	Dorothea	N.	2,10	2,35

Sol. op 8. 4' n. 16. 43'
Tusmørket varer 46'
☉ n. M. 15. 45'

7. Uge. **Kristi Daab**, Matth. 3, 13 til Enden. 2' Række, Luk. 18, 31 til Enden.

S.	7	Fastelavn	17 52	Qvintagesim. Esto mihi	
M.	8	Corintha	19 12	Richard	2,50 3,20
Ti.	9	Hvide Tirsd.	20 36	Jupiter i Opp. m. Solen	3,30 4,00
				Apollonia	4,05 4,35
O.	10	Aske Onsdag	21 46	Scholastica	
T.	11	Euphrosyne	23 2	Sol. op 7. 50' n. 16. 59'	4,35 5,05
F.	12	Eulalia	—	Tusmørket varer 45'	5,05 5,35
L.	13	Benignus	0 19	☾ fjernest Jorden	5,35 6,05
					6,10 6,40

8. Uge. **Jesus fristes af Djævelen**, Matth. 4, 1—11. . 2' Række, Luk. 22, 24—32.

S.	14	1. S. i Fasten	1 39	Qvadragesima. Invocav.	
M.	15	Faustinus	3 0	Valentinus	6,45 7,20
Ti.	16	Juliane	4 20	☽ f. Kv. 19. 16'	7,30 8,00
O.	17	Tamperdag.	5 31	Findanus	8,15 8,50
				Sol. op 7. 35' n. 17. 14'	9,20 10,00
T.	18	JulianeSoph.	6 24	Tusmørket varer 43'	
F.	19	Ammon	6 59	Concordia	10,40 11,20
L.	20	Eucharis	7 20		12,00 —
					12,35 1,10

9. Uge. **Den kananæiske Kvinde**. Matth. 15, 21—28. 2. Række. Mark. 9, 17—29.

S.	21	2. S. i Fasten	7 34	Reminiscere. Samuel	1,35 2,10
M.	22	Peders Stol	0.	☺ f. M. 3. 7'	2,26 2,55
Ti.	23	Papias	19 45	Sol. op. 7. 18. n. 17. 29'	3,05 3,40
O.	24	Skuddag	21 22	Tusmørket varer 42'	3,50 4,25
T.	25	Matthias	22 59	☾ nærmest Jorden	4,30 5,05
F.	26	Victorinus	—	Neptun i Opp. m. Solen	5,10 5,45
L.	27	Inger	0 39		5,55 6,30

10. Uge. **Jesus drev en Djævel ud**. Luk. 11. 14—28. 2. Række. Joh. 8, 42—51.

S.	28	3. S. i Fasten	2 19	Oculi. Leander	6,35 7,10
M.	29	Øllegaard	3 52	☾ s. Kv. 19. 3'	7,25 8,00

Marts 1932

O. & N.

Tordmaaned. 31. Dage.

 Se Anm. 3.S.
Højvande

		O.	N.		Fm	Em.
Ti.	1	Albinus	5 6	{ Sol. op 7. 1' n. 17. 44' { Tusmørket varer 42'	8,20	9,00
O.	2	Simplicius	5 54		9,40	10,25
T.	3	Kunigunde	6 22		11,10	11,50
F.	4	Adrianus	6 38		—	12,30
L.	5	Theophilus	6 48		1,00	1,25

 11. Uge. **Jesus bespiser 5000 Mand.** Joh. 6, 1—15.

2. Række. Joh. 6, 35—51.

S.	6	Midfaste	6 55	Lætare. Gotfred	1,50	2,25
M.	7	Perpetua	N.	☉ n. M. 8. 44'	2,30	3,05
Ti.	8	Beata	19 30	{ Sol. op 6. 43' n. 17. 59' { Tusmørket varer 42'	3,10	3,40
O.	9	40 Riddere	20 46		3,40	4,10
T.	10	Ædel	22 2	☾ fjernest Jorden	4,10	4,40
F.	11	Krpr. Frederik	23 21	Thala	4,40	5,10
L.	12	Gregorius	—		5,10	5,35

 12. Uge. **Gabriel Engel udsendes.** Luk. 1, 26—38.

2. Række, Luk. 1, 46—56.

S.	13	5. S. i Fasten	0 42	Judica. Macedonius	5,40	6,05
M.	14	Eutychius	2 2		6,10	6,40
Ti.	15	Zacharias	3 16	☽ f. Kv. 13. 41'	6,55	7,15
O.	16	Gudmund	4 16	{ Sol. op 6. 25' n. 18. 13' { Tusmørket varer 42'	7,40	8,05
T.	17	Gertrud	4 57		8,40	9,15
F.	18	Alexander	5 23		10,05	10,45
L.	19	Joseph	5 39		11,40	—

 13. Uge. **Jesu Indtog i Jerusalem.** Matth. 21, 1—9.

2. Række. Mark. 14, 3—9.

S.	20	Palmesøndag	5 50	Gordius. Jævendøgn	12,05	12,50
M.	21	Benedictus	5 58		1,05	1,45
Ti.	22	Paulus	6 5	☉ f. M. 13. 37'	1,55	2,35
O.	23	Fidelis	0.	{ Sol. op 6. 7' n. 18. 27' { Tusmørket varer 42'	2,40	3,15
T.	24	Skærtorsdag	22 7		☾ nærmest Jorden	
F.	25	Langfredag	23 52	Merk. størst østl. Elong.	3,25	4,00
L.	26	Gabriel	—	Ulrica	4,05	4,40
				Mariæ Bebudelse	4,45	5,25

 14. Uge. **Kristi Opstandelse.** Mark. 16, 1—7,

2. Række: Matth. 28, 1—8.

S.	27	Paaskedag	1 32	Kastor	5,35	6,10
M.	28	2. Paaskedag	2 57	Eustachius	6,20	6,50
Ti.	29	Jonas	3 55	☾ s. Kv. 4. 44'	7,10	7,40
O.	30	Qvirinus	4 28	{ Sol. op 5. 49' n. 18. 41' { Tusmørket varer 43'	8,05	8,45
T.	31	Fred. 5. Føds.	4 47		Balbina	9,30

April 1932

O.C.N.

Faaremaaned. 30 Dage.

Se Anm. 35.
Højvande

		O.		Fm.	Em.
F.	1 Hugo	4	58	11,00	11,30
L.	2 Theodosius	5	5	—	12,15

15. Uge. **Jesus kom ind ad lukte Døre.** Johs. 20, 19 til Enden.
2. Række: Johs. 21, 15—19.

S.	3 1. S. e. Paaske	5	11	Quasimodo. Nicetas	12,35	1,15
M.	4 Ambrosius	5	15		1,25	2,00
Ti.	5 Irene	5	20	☉ n. M. 2. 21'	2,05	2,35
O.	6 Sixtus	N.		Sol. op 5. 31' n. 18. 55'	2,40	3,10
T.	7 Egesippus	21	6	Tusmørket varer 44'		
F.	8 Chr. 9. Føds.	22	26	☾ fjernest Jorden	3,10	3,40
L.	9 Procopius	23	47	Janus	3,40	4,10
					4,10	4,40

16. Uge. **Jesus er en god Hyrde.** Joh. 10, 11—16.
2. Række: Joh. 10, 22—30.

S.	10 2. S. e. Paaske	—		Misericordia Domini.	4,40	5,05
M.	11 Leo	1	3	Ezechiel	5,10	5,30
Ti.	12 Julius	2	8		5,45	5,45
O.	13 Justinus	2	56	{ Sol. op 5. 13' n. 19. 9'	6,25	6,45
T.	14 Tiburtius	3	26	{ Tusmørket varer 45'		
F.	15 Chr. 5. Føds.	3	45	☽ f. Kv. 4. 16'	7,10	7,35
L.	16 Mariane	3	57	Olympia	8,20	8,50
					9,45	10,15

17. Uge. **Kristi Bortgang til Faderen.** Joh. 16, 16—22.
2. Række: Joh. 14, 1—11.

S.	17 3. S. e. Paaske	4	6	Jubilate. Anicetus	11,10	11,35
M.	18 Eleutherius	4	13	Daniel	—	12,20
Ti.	19 Flyttedag	4	19	Venus størst østl. Flong.	12,35	1,15
O.	20 Sulpicius	4	26	☉ f. M. 22. 27'		
T.	21 Florentius	O.		Sol. op 4. 55' n. 19. 23'	1,30	2,05
F.	22 Bededag	22	56	Tusmørket varer 46'		
L.	23 Georgius	—		☾ nærmest Jorden	2,15	2,50
				Cajus	3,00	3,35
					3,40	4,16

18. Uge. **Den Helligaands Sendelse,** Joh. 16, 5—15.
2. Række, Joh. 8, 28—36.

S.	24 4. S. e. Paaske	0	33	Cantate. Albertus	4,25	5,00
M.	25 Mark. Evang.	1	45	Ananias	5,15	5,45
Ti.	26 Cletus	2	29	☾ s. Kv. 16. 14'	6,05	6,30
O.	27 Charl. Aml.	2	53	Sol. op 4. 39' n. 19. 37'	6,55	7,20
T.	28 Vitalis	3	6	Tusmørket varer 48'	7,50	8,20
F.	29 Peter Martyr	3	15		9,10	9,40
L.	30 Severus	3	21		10,30	10,55

Maj 1932

O.C.N

Majmaanend. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande19. Uge. **Beder i Jesu Navn.** Joh. 16, 23—28.

2. Række, Joh. 17, 1—11.

		O.		Fm.	Em.
S.	1	5. S. e. Paaske	3 26	Rogate. Philip og Jakob.	11,40 11,55
M.	2	Athanasius	3 30	Voldermisse	— 12,40
Ti.	3	Korsmisse	3 35	{ Sol. op 4. 23' n. 19. 51'	12,50 1,25
O.	4	Florian	3 40		
				☾ fjernest Jorden	
				Gothard	
T.	5	Kr. Himmelf.	N.	☉ n. M. 19. 12'	2,05 2,35
F.	6	Joh. a. Port.	21 33	De lyse Nætter begynder	2,35 3,05
L.	7	Flavia	22 51		3,10 3,40

20. Uge. **Naar Trøsteren kommer.** Joh. 15, 26 til Enden
og 16, 1—4. 2. Række, Joh. 17, 20 til Enden.

S.	8	6. S. e. Paaske	—	Exaudi. Stanislaus	3,45 4,05
M.	9	Caspar	0 0	Merk. størst vestl. Elong.	4,20 4,35
Ti.	10	Gordianus	0 53	{ Sol. op 4. 9' n. 20. 4'	4,50 5,05
O.	11	Mamertus	1 28		
T.	12	Pancratius	1 50		6,10 6,25
F.	13	Ingenuus	2 4	☽ f. Kv. 15. 2'	7,00 7,20
L.	14	Kristian	2 14		8,00 8,25

21. Uge. **Hvo mig elsker.** Joh. 14, 23 til Enden

2. Række, Joh. 14, 15—21.

S.	15	Pinsedag	2 21	Sophie	9,15 9,40
M.	16	2. Pinsedag	2 28	Sara	10,35 11,00
Ti.	17	Bruno	2 34	Erik	11,50 —
O.	18	Tamperdag	2 42	{ Sol. op 3. 56' n. 20. 17'	12,05 12,45
T.	19	Potentiana	2 52	☾ nærmest Jorden.	1,00 1,40
F.	20	Angelica	3 6	☉ f. M. 6. 9'	1,50 2,25
L.	21	Helene	0.		2,25 3,10

22. Uge. **Kristus og Nikodemus.** Joh. 3, 1—15.

2. Række, Matth. 28, 18 til Enden.

S.	22	Trinitatis	—	Castus	3,25 4,00
M.	23	Desiderius	0 21	Venus lyser stærkest	4,15 4,40
Ti.	24	Esther	0 54	{ Sol. op 3. 46' n. 20. 28'	5,05 5,30
O.	25	Urbanus	1 12		
T.	26	Beda	1 23		6,40 6,55
F.	27	Lucian	1 30	☾ s. Kv. 5. 55'	7,30 7,45
L.	28	Vilhelm	1 35		8,25 8,45

23. Uge. **Den rige Mand.** Luk. 16, 19 til Enden.

2. Række: Luk. 12, 13—21.

S.	29	1. S. e. Trinitat.	1 40	Maximinus	9,35 9,55
M.	30	Vigand	1 45		10,45 11,05
Ti.	31	Petronella	1 50	☾ fjernest Jorden	11,45 12,00

Juni 1932**D.C.N.****Skærsommer. 30 Dage****Se Anm 3.S.
Højvande**

		O.		Fm.	Em.
O.	1 Nikomedes	1	57	—	12,40
T.	2 Marcellinus	2	2	12,45	1,20
F.	3 Fred. 8. Føds.	2	20	1,30	2,00
L.	4 Optatus	N.	☉ n. M. 10. 16'	2,10	2,25

24. Uge. Den store Nadvere. Luk. 14, 16—24.

2. Række: Luk. 14, 25 til Enden.

S.	5 2.S.e.Trinitat.	22	50	2,50	3,10
M.	6 Norbertus	23	30	3,25	3,45
Ti.	7 Jeremias	23	55	4,05	4,20
O.	8 Medardus	—	—	4,40	4,55
T.	9 Primus	0	11	5,20	5,35
F.	10 Onuphrius	0	22	6,05	6,15
L.	11 Barnab. Apost.	0	30	6,50	6,55

25. Uge. Det fortabte Faar. Luk. 15, 1—10.

2. Række: Luk. 15, 11 til Enden.

S.	12 3.S.e.Trinitat.	0	36	7,35	7,50
M.	13 Cyrillus	0	42	8,40	9,00
Ti.	14 Rufinus	0	49	9,55	10,15
O.	15 Valdemarsdag	0	58	11,05	11,25
T.	16 Tycho	1	10	—	12,10
F.	17 Botolphus	1	32	12,30	1,10
L.	18 Leontius	2	9	1,30	2,05

26. Uge. Værer barmhjertige. Luk. 6, 36—42.

2. Række: Matth. 5, 43 til Enden.

S.	19 4.S.e.Trinitat.	22	50	2,25	2,55
M.	20 Sylverius	23	14	3,15	3,40
Ti.	21 Albanus	23	28	4,05	4,30
O.	22 10,000 Mart.	23	37	4,55	5,10
T.	23 Paulinus	23	44	5,40	5,45
F.	24 St. Hansdag	23	49	6,15	6,25
L.	25 Prosper	23	54	6,55	7,00

27. Uge. Jesus lærer af Skibet. Luk. 5, 1—11.

2. Række: Matth. 16, 13—26.

S.	23 5.S.e.Trinitat.	23	59	7,40	7,50
M.	27 7 Sovere	—	—	8,35	8,50
Ti.	28 Caroline Am.	0	5	9,35	9,55
O.	29 Petrus Paulus	0	13	10,40	11,00
T.	30 Lucina	0	25	11,40	12,00

Juli 1932

D.C.N

Ormemaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

		O.	C.	N.	Fm.	Em.
F.	1	Theobaldus	0	44	—	12,35
L.	2	Mariæ Besøg.	1	14	12,55	1,25

28. Uge. **Farisæernes Retfærdighed.** Matth. 5, 20—26

2. Række. Matth. 19, 16—26.

		N.	Cornelius			
S.	3	6.S.e.Trinitat.	21	59	{ n. M. 23. 20'	1,45 2,10
M.	4	Ulricus	22	17	{ Solen fjernest Jorden	2,30 2,50
Ti.	5	Anshelmus	22	30	{ Sol. op 3. 37' n. 20. 50'	3,15 3,30
O.	6	Dion	22	39	{ Tusmørket varer 67'	3,55 4,05
T.	7	Lovise Augusta	22	45	{ Villebaldus	4,35 4,40
F.	8	Kjeld	22	52		5,10 5,15
L.	9	Sostrata	22	52		5,50 5,55

29. Uge. **Jesus bospiser 4000 Mand.** Mark. 8, 1—9.

2. Række: Matth. 10, 24—31.

		N.	Vilhelmine Caroline			
S.	10	7.S.e.Trinitat.	22	58	{ Knud Konge	6,30 6,40
M.	11	Josva	23	6	{ f. Kv. 4. 7'	7,15 7,30
Ti.	12	Henrik	23	16	{ Sol. op 3. 46' n. 20. 44'	8,10 8,25
O.	13	Margarethe	23	31	{ Tusmørket varer 64'	9,15 9,40
T.	14	Bonaventura	—	—	{ f. nærmest Jorden	10,30 10,55
F.	15	Apostl. Deling	0	1		11,45 —
L.	16	Susanne	0	52		12,10 12,50

30. Uge. **De falske Profeter.** Matth. 7,15—21.

2. Række: Matth. 7, 22 til Enden.

		N.	Alexius			
S.	17	8.S.e.Trinitat.	2	8	{ Alexius	1,20 1,50
M.	18	Arnolphus	—	—	{ f. M. 22. 6'	2,20 2,45
Ti.	19	Justa	21	45	{ Sol. op 3. 56' n. 20. 34'	3,15 3,30
O.	20	Elias	21	52	{ Tusmørket varer 60'	4,00 4,10
T.	21	Evenus	21	58	{ Merk. størst østl. Elong.	4,40 4,45
F.	22	Maria Magd.	22	2		5,15 5,20
L.	23	Apollinaris	22	7	{ Hundedagene begynder	5,50 5,55

31. Uge. **Den utro Husfoged.** Luk. 16, 1—9.

2. Række: Luk. 12, 32—48.

		N.	Christina			
S.	24	9.S.e.Trinitat.	22	13	{ Saturn i Opp. m. Solen	6,25 6,30
M.	25	Jacobus	22	20	{ f. s. Kv. 14. 42'	7,05 7,10
Ti.	26	Anna	22	30	{ f. fjernest Jorden	7,45 7,55
O.	27	Martha	22	46	{ Sol. op 4. 8' n. 20. 23'	8,30 8,45
T.	28	Aurelius	23	11	{ Tusmørket varer 57'	9,30 9,55
F.	29	Oluf	23	51		10,35 11,10
L.	30	Abdon	—	—		11,50 —

32. Uge. **Jesus græder over Jerusalem.** Luk. 19, 41 til Enden.

2. Række: Matth. 11, 16—24.

S.	31	10.S.e.Trinitat.	0	52	{ Germanus	12,20 12,50
----	----	------------------	---	----	------------	-------------

August 1932		O.C.N.	Høstmaaned 31 Dage	Se Anm. 3.S. Højvande	
		O.		Fm.	Em.
M.	1 Peders Fængs.	2 11		1,20	1,45
Tj.	2 Hannibal	N.	☉ n. M. 10. 42'	2,15	2,30
O.	3 Nikodemus	20 48	Sol. op 4. 20' n. 20. 10'	3,00	3,05
T.	4 Dominicus	20 55	Tusmørket varer 53'	3,40	3,45
F.	5 Osvaldus	21 1	Venus lyser stærkest	4,20	4,25
L.	6 Kristi Forklar.	21 7		5,00	5,05
33. Uge. Farisæeren og Tolderen. Luk. 18, 9—14.					
2. Række: Luk. 7, 36 til Enden.					
S.	7 11.S.e.Trinitat.	21 14	Donatus	5,35	5,40
M.	8 Ruth	21 24	☾ nærmest Jorden	6,15	6,25
Ti.	9 Romanus	21 37	☽ f. Kv. 8. 40'	7,05	7,10
O.	10 Laurentius	22 1	Sol. op 4. 33' n. 19. 55'	7,50	8,00
T.	11 Herman	22 42	Tusmørket varer 50'	8,45	9,15
F.	12 Clara	23 48		10,05	10,40
L.	13 Hippolytus	—		11,30	—
34. Uge. Den Døve og Stumme. Mark. 7, 31 til Enden.					
2. Række: Matth. 12, 31—42.					
S.	14 12.S.e.Trinitat.	1 15	Eusebius	12,10	12,45
M.	15 Mariæ Himlf.	2 49		1,15	1,45
Ti.	16 Rochus	O.	☉ f. M. 8. 42'	2,20	2,30
O.	17 Anastatius	20 7	Sol. op 4. 47' n. 19. 39'	3,05	3,10
T.	18 Agapetus	20 12	Tusmørket varer 48'	3,45	3,45
F.	19 Sebaldus	20 16		4,20	4,20
L.	20 Bernhard	20 22		4 50	4,50
35. Uge. Samaritaneren og Leviten. Luk. 10, 23—37.					
2. Række: Matth. 20, 20—28.					
S.	21 13.S.e.Trinitat.	20 28	Salomon	5,20	5,20
M.	22 Symphorian	20 37	☾ fjernest Jorden	5,50	5,50
Ti.	23 Zachæus	20 50	Hundredagene ender Bartholomæus	6,25	6,30
O.	24 Sophie Fr.	21 10	☾ s. Kv. 8. 21'	7,05	7,15
T.	25 Ludvig	21 42	Sol. op 5. 0' n. 19. 22'	7,45	8,00
F.	26 Irenæus	22 34	Tusmørket varer 46'	8,85	9,05
L.	27 Gebhardus	23 45		9,45	10,25
36. Uge. De 10 Spedalske. Luk. 17, 11—19.					
2. Række: Johs. 5, 1—15.					
S.	28 14.S.e.Trinitat.	—	Lovise. Augustinus	11,05	11,50
M.	29 Johs. Halsh.	1 11		—	12,20
Ti.	30 Benjamin	2 43	☉ n. M. 20. 55'	1,00	1,15
O.	31 Bertha	—	Sol. op 5. 14' n. 19. 5'	1,50	2,05
			Tusmørket varer 45'		

September 1932

D.C.N.

Fiskemaaned. 30 Dage

Se *Ann 3 S.*
Højvande

			N.			Fin.	Em.
T.	1	Ægidius	19	10	☾ nærmest Jorden Merk. størst vestl. Elong.	2,40	2,45
F.	2	Elisa	19	17		3,20	3,25
L.	3	Seraphia	19	23		4,00	4 05

37. Uge. **Ingen kan tjene to Herrer.** Matth. 6, 24 til Enden.
2. Række: Luk. 10, 38 til Enden.

S.	4	15.S.e.Trinitat.	19	32	Juliane Maria. Theodosia	4,35	4,40
M.	5	Regina.	19	44	Robert	5,15	5,25
Ti.	6	Magnus	20	4	☽ f. Kv. 13. 49'	6,00	6,05
O.	7	Louise.	20	39	Sol. op 5. 27' n. 18. 46'	6,40	6,55
T.	8	Mariæ Fødsel	21	37	Tusmørket varer 43'	7,30	7,45
F.	9	Gorgonius	22	58	Venus størst vestl. Elong.	8,30	9,05
L.	10	Burchard	—	—		9,50	10,40

38. Uge. **Enkens Søn af Nain.** Luk. 7, 11—17.
2. Række: Johs. 11, 19—45.

S.	11	16.S.e.Trinitat.	0	29	Hillebert	11,20	—
M.	12	Guido	2	1	☉ f. M. 22. 6'	12,05	12,30
Ti.	13	Cyprianus	3	29	Sol. op 5. 41' n. 18. 28'	1,10	1,25
O.	14	† Ophøjelse	4	51	Tusmørket varer 42'	2,00	2,10
T.	15	Eskild	0.	—	Maaneformørkelse	2,45	2,50
F.	16	Euphemia	18	32		3,20	3,20
L.	17	Lambertus	18	38		3,50	3,60

39. Uge. **Den Vatersottige.** Luk. 14, 1—11.
2. Række: Mark. 2, 14—22.

S.	18	17.S.e.Trinitat.	18	45	Christian 8 Fødsel. Titus	4,20	4,20
M.	19	Constantia	18	56	☾ fjernest Jorden	4,50	4,50
Ti.	20	Tobias	19	12	Matthæus	5,20	5,20
O.	21	Tamperdag	19	99	Sol. op 5. 54' n. 18. 10'	5,50	5,55
T.	22	Mauritius	20	22	Tusmørket varer 42'	6,20	6,40
F.	23	Linus	21	24	☾ s. Kv. 1. 47'	7,00	7,25
L.	24	Tecla	22	43	Jævndøgn	7,50	8,30

40. Uge. **Hvis Søn er Kristus?** Matth. 22, 34 til Enden.
2. Række: Johs. 15, 1—11.

S.	25	18.S.e.Trinitat.	—	—	Cleophas	9,50	9,55
M.	26	Chr. 10. Føds.	0	11	Adolph	10,30	11,25
Ti.	27	Cosmus	1	43	Sol. op 6. 8' n. 17. 52'	11,45	—
O.	28	Venceslaus	3	16	Tusmørket varer 42'	12,30	12,45
T.	29	St. Michael	4	50		1,25	1,35
F.	30	Hieronymus	—	—	☉ n. M. 6. 30'	2,10	2,15

Oktober 1932

O. C N

Sædemaaned. 31 Dage

Se Anm S.3
Højvande

L.		N.		Fm.	Em.
1	Remigius	17 40	☾ nærmest Jorden	2,50	2,55

41. Uge. **Den Værkbrudne**, Matth. 9, 1—8.

2. Række: Joh. 1, 35 til Enden.

S.	2	19.S.e.Trinitat.	17 51	Ditlev	3,30	3,40
M.	3	Mette	18 8		4,15	4,20
Ti.	4	Franciscus	18 38	Sol. op 6. 22' n. 17. 34' Tusmørket varer 42'	4,55	5,05
O.	5	Placidus	19 29		5,25	5,55
T.	6	Fred. 7. Føds.	20 45	Broderus	6,25	6,40
F.	7	Amalia	22 14	☾ f. Kv. 21. 5'	7,10	7,40
L.	8	Ingeborg	23 46		8,20	9,00

42. Uge. **Bryllupsklæderne**, Matth. 22, 1—14.

2. Række: Matth. 21, 28—44.

S.	9	20.S.e.Trinitat.	—	Dionysius	9,40	10,30
M.	10	Gereon	1 14		11,05	11,55
Ti.	11	Fred. 4. Føds.	2 37	Maximilian	—	12,10
O.	12	Pr. Frederik	3 57	Sol. op 6. 36' n. 17. 16'	12,50	1,50
T.	13	Angelus	5 14	Tusmørket varer 42'	1,40	1,45
F.	14	Calixtus	6 32	☼ f. M. 14. 18'	2,15	2,20
L.	15	Hedevig	0.	Uranus i Opp. m. Solen	2,50	2,50

43. Uge. **Den kongelige Mand**, Joh. 4, 46—53.

2. Række: Joh. 4, 34—42.

S.	16	21.S.e.Trinitat.	17 5	Gallus	3,20	3,20
M.	17	Florentinus	17 19	☾ fjernest Jorden	3,50	3,55
Ti.	18	Flyttedag	17 42	Lukas Evangelist	4,20	4,25
O.	19	Balthasar	18 18	Sol. op 6. 50' n. 16. 58'	4,45	4,55
T.	20	Felicianus	19 11	Tusmørket varer 42'	5,15	5,30
F.	21	11000 Jomfruer	20 23		5,50	6,10
L.	22	Cordula	21 45	☾ s. Kv. 18. 14'	6,30	7,00

44. Uge. **De 10.000 Pund**, Matth. 18, 23 til Enden.

2. Række, Matth. 18, 1—14.

S.	23	22.S.e.Trinitat.	23 13	Søren	7,20	8,05
M.	24	Proclus	—		8,30	9,25
Ti.	25	Crispinus	0 43	Sol. op 7. 5' n. 16. 42' Tusmørket varer 43'	9,55	10,45
O.	26	Amandus	2 14		11,10	11,55
T.	27	Pr. Valdemar	3 46	Sem	—	12,10
F.	28	Caroline	5 22	Simon og Judas	12,50	1,00
L.	29	Narcissus	N.	Marie Sophie Frederikke ☼ n. M. 15. 56'	1,40	1,50

45. Uge. **Skattens Mønt**, Matth. 22, 15—22.

2. Række: Mark. 12, 41 til Enden.

S.	30	23.S.e.Trinitat.	16 11	Louise Charl. Absalon	2,25	2,30
M.	31	Reform. Beg.	16 35	☾ nærmest Jorden	3,10	3,15

November 1932

O.C.N.

Slagtemaaned. 30 Dage

Se Anm 3.S.
Højvande

		N.				Fm.	Em.
Ti.	1 Alle Helgen	17	18	}	Sol. op 7. 19' n. 16. 27'	3,50	4,05
O.	2 Alle Sjøle	18	27			}	Tusmørket varer 45'
T.	3 Hubertus	19	56				
F.	4 Otto	21	30			6,05	6,30
L.	5 Malachias	23	0		f. Kv. 7. 50'	6,55	7,30

46. Uge. **Jesus prædiker om Salighed.** Matth. 5, 1—12.

2. Række: Matth. 5, 13—16.

S.	6 24.S.e.Trinitat.	—		Leonhardus	7,55	8,45	
M.	7 Engelbrecht	0	25		9,15	10,05	
Ti.	8 Claudius	1	46	}	Sol op 7. 34' n. 16. 12'	10,25	11,15
O.	9 Theodor	3	3			}	Tusmørket varer 46'
T.	10 Luther	4	19				
F.	11 Morten Bisp	5	36			1,00	1,10
L.	12 Torkild	6	55			1,45	1,45

47. Uge. **Ødelæggelsens Vederstyggelighed.** Matth. 24, 15—28.

2. Række, Luk. 17, 20—33.

S.	13 25.S.e.Trinitat.	8	14	}	Arcadius ⊕ f. M. 8. 28'	2,15	2,20
M.	14 Frederik	0.					
Ti.	15 Leopold	16	18	}	Sol. op 7. 49' n. 16. 0'	3,20	3,30
O.	16 Othenius	17	6				
T.	17 Anianus	18	12			4,20	4,40
F.	18 Hesychius	19	30			4,55	5,10
L.	19 Elisabeth	20	55			5,25	5,55

48. Uge. **Jeg priser Dig, Fader.** Matth. 11, 25 til Enden.

2. Række, Matth. 25, 31 til Enden.

S.	20 26.S.e.Trinitat.	22	21	Volkmarus	6,10	6,40	
M.	21 Mariæ Oftring	23	48	⊕ s. Kv. 8. 58'	6,55	7,35	
Ti.	22 Fred. Ferd.	—		Cecilia	7,50	8,40	
O.	23 Clemens	1	15	}	Sol. op 8. 3' n. 15. 49'	9,10	10,00
T.	24 Chrysogonus	2	46				
F.	25 Catharina	4	21			11,30	—
L.	26 Conradus	6	3			12,10	12,25

49. Uge. **Jesu Indtog i Jerusalem.** Matth. 21, 1—9.

2. Række: Luk. 4, 16—30.

S.	27 1. S. i Advent	7	50	}	Facundus ⊕ nærmest Jorden	1,05	1,15
M.	28 Soph. Magd.	N.					
Ti.	29 Saturninus	16	3	}	Andreas	2,45	3,00
O.	30 Chr. 6. Føds.	17	27				
					Tusmørket varer 51'		

December 1932

O.C.N.

Kristmaaned. 31 Dage

 Se Anm. 3. S.
Højvande

		N.		Fm.	Em
T.	1 Arnold	19	3	4,20	4,45
F.	2 Bibiana	20	39	5,10	5,35
L.	3 Svend	22	8	5,50	6,20

50. Uge. Tegn i Sol og Maane. Luk. 21, 25—36.

2. Række: Matth. 25, 1—13.

S.	4 2. S. i Advent	23	32	Charlotte Fred. Barbara	6,35	7,10
M.	5 Sabina	—	—	☽ f. Kv. 22. 45'	7,20	8,00
Ti.	6 Nikolaus	0	51	Sol. op 8. 26' n. 15. 36'	8,20	9,05
O.	7 Agathon	2	8		9,25	10,15
T.	8 Mariæ Undf.	3	24	Tusmørket varer 52'	10,35	11,20
F.	9 Rudolph	4	42		11,35	—
L.	10 Judith	6	1	☾ fjernest Jorden	12,15	12,90

51. Uge. Johannes i Fængsel. Matth. 11, 2—10.

2. Række: Luk. 1, 67 til Enden.

S.	11 3. S. i Advent	7	20	Damasus	1,05	1,15
M.	12 Epimachus	8	35		1,45	1,55
Ti.	13 Lucia	9	40	☉ f. M. 3. 21'	2,25	2,40
O.	14 Tamperdag	0	—	Crispus	2,55	3,15
T.	15 Nikatius	17	19	Sol. op 8. 35' n. 15. 34'	3,30	3,55
F.	16 Lazarus	18	43	Tusmørket varer 53'	4,05	4,30
L.	17 Albina	20	8		4,35	5,05

52. Uge. Johannes's Vidnesbyrd. Johs. 1, 19—28.

2. Række: Johs. 3, 25 til Enden.

S.	18 4. S. i Advent	21	39	Lovise	5,10	5,45
M.	19 Nemesius	22	58		5,50	6,25
Ti.	20 Abraham	—	—	☾ s. Kv. 21. 22'	6,30	7,10
O.	21 Thomas	0	24	Sol. op 8. 40' n. 15. 36'	7,20	8,00
T.	22 Japetus	1	54	Tusmørket varer 53'	8,20	9,05
F.	23 Torlacus	3	28	Solhverv, korteste Dag	9,30	10,20
L.	24 Dronning Alexandrine	5	9	Merk. størst vestl. Elong.	10,45	11,30
				Adam		

53. Uge. Kristi Fødsel. Luk. 2, 1—14.

2. Række, Joh. 1, 1—14.

S.	25 Juledag	6	52		11,55	—
M.	26 St. Stephan	8	27	☾ nærmest Jorden	12,35	12,55
Ti.	27 Johs. Ev.		N.	☉ n. M. 12. 22'	1,35	2,00
O.	28 Børnedag	16	25	Sol. op 8. 42' n. 15. 40'	2,30	2,55
T.	29 Noah	18	4	Tusmørket varer 53'	3,20	3,45
F.	30 David	19	40		4,10	4,35
L.	31 Sylvester	21	9		4,50	5,25

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26. September 1870, tiltraadte Regeringen 14. Maj 1912, formælet 26. April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24. December 1879.

Sønner:

- 1) Kronprins Christian **Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, f. 11. Marts 1899.
- 2) **Knud** Christian Frederik Michael, f. 27. Juli 1900.

Kongens Søskende:

- 1) **Haakon VII.**, Norges Konge (Christian Frederik Carl Georg Valdemar Axel), f. 3. August 1872, formælet 22. Juli 1896 med **Maud** Charlotte Victoria, Datter af Kong Edvard VII. og Dronning Alexandra af England, født 26. November 1869.
- 2) **Harald** Christian Frederik, f. 8. Oktober 1876, formælet 28. April 1909 med **Helena** Adelheid Viktoria Marie, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. Juni 1888.
  - 1) **Feodora** Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne, født 3. Juli 1910.
  - 2) **Caroline-Mathilde** Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. April 1912.
  - 3) **Alexandrine Louise** Caroline-Mathilde Dagmar, født 12. December 1914.
  - 4) **Gorm** Kristian Frederik Hans Harald, f. 24. Februar 1919.
  - 5) **Oluf** Christian Carl Axel, f. 10. Marts 1923.
- 3) **Ingeborg** Charlotte Caroline Frederikke Louise, f. 2. August 1878, formælet 27. August 1897 med Oscar **Carl** Vilhelm, Prins af Sverrig, Hertug af Vestgötland, f. 27. Februar 1861.
- 4) **Thyra** Louise Caroline Amalie Augusta Elisabeth, f. 14. Marts 1880.
- 5) Christian Frederik Vilhelm Valdemar **Gustav**, f. 4. Marts 1887.
- 6) **Dagmar** Louise Elisabeth, f. 23. Maj 1890, gift 23. 11. 22 med Hofjægermester, Kammerjunker **Jørgen Castenskiold**.

Kongens Faders Søskende:

- 1) **Thyra** Amalie Caroline Charlotte Anna, født 29. September 1853, formælet 21 December 1878 med **Ernst August** Vilhelm Adolf Georg Friedrich, Hertug af Cumberland og Brunsvig-Lüneborg, Enke 14. Novbr. 1923.

*

- 2) **Valdemar**, født 27. Oktober 1858, formælet 22. Oktober 1885 med **Marie** Amélie Françoise Hélène, Prinsesse af Orléans, født 13. Januar 1865, død 4. December 1909. —
Børn:
  - 1) **Aage** Christian Alexander Robert, født 10. Juni 1887, Prins og Greve af Rosenborg, formælet 17. Januar 1914 med Grev Calvi di Bergolo's Datter **Mathilde**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg, født 17. September 1885.
  - 2) **Axel** Christian Georg, født 12. August 1888, formælet 22. Maj 1919 med **Margareta** Sofia Lovisa Ingeborg, Prinsesse af Sverrig, født 25. Juni 1899.
  - 3) **Erik** Frederik Christian Alexander, født 8. November 1890, gift 12. 2. 24. med **Lols Booth**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg.
  - 4) **Viggo** Christian Adolph Georg, f. 25. Decbr. 1893, gift 10. 5. 24. med **Eleanor Green**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg.
  - 5) **Margrethe** Françoise Louise Marie Helene, født 17. September 1895, gift 9. 7. 21. med Prins **René** af Bourbon, f. 17. 10. 94.

Ministeriet

(udnævnt 29. April 1929).

- Statsminister og Minister for Søfart og Fiskeri **Th. Stauning** (f. 26. 10. 73).
- Udenrigsminister **Dr. phil. P. Munch**, (f. 25. 7. 70).
- Forsvarsminister **L. Rasmussen** (f. 22. 11. 62).
- Justitsminister **C. Th. Zahle** (f. 19. 1. 66).
- Finansminister **C. V. Bramsnæs** (f. 12. 6. 79).
- Kirkeminister **N. P. L. Dahl** (f. 1. 10. 69).
- Undervisningsminister **F. G. Borgbjerg** (f. 10. 4. 66).
- Indenrigsminister **Bertel Dahlgaard** (f. 7. 11. 87).
- Socialminister **K. K. Steincke** (f. 25. 8. 80).
- Landbrugsminister **K. M. Bording** (f. 11. 4. 76).
- Handelsminister **C. N. Hauge** (f. 13. 9. 70).
- Minister for offentlige Arbejder **J. F. N. Friis-Skotte** (f. 1. 12. 74).
-

Rigsdagen.

Folketinget

har 149 Medlemmer. Det sidste Valg til Folketinget fandt Sted den 24. April 1929. Resultatet af Valget var følgende, idet Tallene i Parentes angiver Partistillingen i det gamle Folketing:

Socialdemokrater	593.235	St. 61	Mandater	(53)
Venstre	402.146	» 44	»	(47)
Konservative Folkeparti	233.868	» 24	»	(30)
Radikale Venstre	151.745	» 16	»	(16)
Retspartiet	25.795	» 3	»	(2)
Slesvigske Parti	9.787	» 1	»	(1)
Kommunister	3.655	» 0	»	(0)

1.420.246 St. 149 Mandater (149)

I Sønderjylland

fik Venstre 21.225 St. og følgende Folketingsmænd valgt: Th. Madsen Mygdal (9.899 St.), Chr. E. Christensen (5.751 St.), og C. O. Pedersen (4.220 St.)

Socialdemokratiet fik 20.412 St. og følgende valgt: J. P. Nielsen (8.071 St.), P. Mortensen (3.588 St.) og H. J. Hinrichsen (2.935 St.)

Det konservative Folkeparti fik 11.116 St. og valgt Holger Andersen (6.144 St.)

Under dennes Orlov som Folkeforbundets Kommissær i Konstantinopel er Suppleanten, Johan Nissen, indtraadt i Tinget.

Slesvigske Parti fik 9.787 St. og valgt Pastor J. Schmidt (3.855 St.)

Retsstatspartiet fik 1850 St. og valgt Hans Hansen, Rørby (954 St.).

Landstinget

har 76 Medlemmer. Partistillingen i Landstinget er følgende (Tallene i Parentes angiver Stillingen før Valget i 1928):

Venstre	28	(31)
Rad. Venstre	8	(8)
Konservative	12	(12)
Socialdemokrater	27	(25)
Løsgænger	1	—
	76	76

Ved Valget valgtes følgende Landstingsmænd fra Sønderjylland: Gdr. H. Jepsen Christensen (landstingsvalgt), (Venstre), Borgmester Holger Fink (Venstre), Assistent H. M. Lausten (rad. Venstre), Fabrikant Schumann (kons.), Typograf Jørgen Møller (Soc.).

Jagttabel

i Henhold til Jagtloven af 28. April 1931.

Vildtet	Maa jages
Kron- og Daahind	1. Jan.—28 Febr. og 1. Okt.—31. Dec.
Raabukke og Sikahjorte	15. Maj—31. Juli og 1. Okt.—31. Dec.
Raa- og Sikahind	1. Okt.—31. Dec.
Harer	1. Okt.—18. Dec.
Fiskehejrer og Regnsponer	1. Juli—31. Dec.
Skvæmmeænder (undt. Graaand) Graagæs, Vandhøns, Vadefugle (undt. Fiskehejre, Skovsnæppe, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder), Ringdue, Huldue og Skovskade	1. Aug.—31. Dec.
Taffelænder og Maager (undt. Havmaager)	1. Jan.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Vandrefalk, Duehøg, Spurvehøg og Kærhøg	1. Jan.—31. Marts og 1. Aug.—31. Dec.
Skarver og Havmaager	1. Jan.—30. April og 1. Aug.—31. Dec.
Dykænder (undt. Taffeland og Skalleslugere)	1. Jan.—28. Febr. og 1. Sept.—31. Dec.
Agerhøns, Grouse og Vagtel	18. Sept.—1. Nov.
Urhaner	15. Juli—31. Juli og 18. Sept.—31. Dec.
Tjurhaner	18. Sept.—31. Dec.
Skalleslugere, Alkefugle, Lappedykkere, Lommer, Kjøver, Stormfugle, Musvaage og Hvespevaage, Alliker, Solsort, Sjøgger og andre Drosler	18. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—31. Jan.

Vildtet	Maa jages
Skovsnæppe	24. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—7. April
Fasaner	1. Okt.—31. Dec.
Kron- og Daahjorte, Ræve, Græv- linger, Oddere, Maarer, Ildere, Væseler, Muldvarpe, Kaniner, Egern, Sæler og Hvaler, Graa- spurve, Krager, Raager, Husska- der og Vildgæs (undt. Graagæs).	Maa jages hele Aaret
Pindsvin og Flagermus, Urhøns og Tjurhøns, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Kly- der, Svaner, Gravand og Terner, Ørne, Glenter, Ugle, Falke, Turtel- duer og Steppehøns, Klatrefugle (Gøge, Vendehals og Spætter), Ravn samt alle ikke særlig nævnte Fugle.	Fredet hele Aaret

Fredningstabel for Ferskvandsfisk.

For saa vidt der ikke ved Oprettelse af Fiskeriregu-
lativ for det paagældende Vand er foretaget Afvigelser
herfra, gælder der følgende almindelige Fredningstider
(Ferskvandsfiskeriloven af 31. Marts 1931, § 16):

Laks, Havørred og Sørred samt Bækørred	1. Nov.—31. Dec.
Gedde, Aborre og Stalling	1. April—30. April
Sandart	1. Maj—31. Maj
Helt og Snæbel	15. Nov.—14. Dec.

Alle andre Fiskearter (og ligesaa Krebs) er ikke frede-
de efter Loven, hvorimod der for en Del Arter er fastsat
Mindstemaal (§ 15).

Danmark i Statistik.

Det egentlige Danmark bestaar af Halvøen Jylland og 495 Øer, hvoraf 110 er beboede.

Det samlede Areal

er 4,292,649 ha, hvoraf Søer og Vandløb udgør 61,223 ha. Kystlinjen er 7,438 km.

Jylland	med omliggende Øer er			2,955,600 ha
Sjælland	—	—	—	751,400 »
Fyn	—	—	—	347,600 »
Lolland-Falster	—	—	—	179,300 »
Bornholm	—	—	—	88,500 »

De største Øer:

Sjælland	701.433 ha	Møen	21.728 ha
Vendsyssel-Thy	463.348 »	Læsø	11.269 »
Fyn	297.530 »	Samsø	11.262 »
Lolland	123.265 »	Rømø	9.974 »
Bornholm	58.716 »	Ærø	8.805 »
Falster	51.355 »	Taasinge	6.961 »
Mors	36.695 »	Amager	6.441 »
Als	31.344 »	Fanø	5.570 »
Langeland	28.377 »		

De største Søer:

Arre Sø	4.063 ha	Fure Sø	950 ha
Esrom Sø	1.738 »	Skanderborg Sø	922 »
Mos Sø	1.689 »	Fil Sø	905 »
Tis Sø	1.329 »	Tjustrup Sø	662 »
Maribo Sø	972 »	Jul Sø	560 »

Ialt 76 Søer er over 50 ha.

Arealets Anvendelse:

Landbrug 3.313.633 ha, deraf Korn 1.310.500 ha, Rodfrugter 514.200 ha, Brak 72.900 ha, Græs 859.800 ha.

Skovbrug 321.593 ha, heraf Løvskov 146.250 ha.

Befolkningen:

1801 var der	929.000	
1860 » »	1.608.362	Ved Genforeningen forøgedes Danmarks Areal med
1901 » »	2.450.000	3886 Kvadratkilometer og
1916 » »	2.921.000	Folketallet med ca. 165.000.
1925 » »	3.434.555	
1930 » »	3.545.760	

Folketætheden er 80 Indbyggere pr. Kvadratkilometer i Gennemsnit (Sjælland 178, Bornholm 78, Loll.-Falster 75, Fyn 98, Østlige Jylland 77, nordlige Jylland 54, vestlige Jylland 40, sydlige Jylland 45, Øerne ialt 139, Jylland 53.

Til Sammenligning anføres i andre Lande: Norge 7, Sverige 14, Finland 8, Storbritannien 155, Holland 224, Belgien 259, Tyskland 133, Frankrig 73, Italien 131, Kina 40, Japan 124, U. S. A. 12, Kanada 1, New Zealand 5.

Drægtigheds-Kalender.

Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos			Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos		
	Hoppen	Koen	Soen		Koen	Faaret	Soen
1 Jan.	6 Dec.	11 Okt.	24 April	1 Juli	10 April	29 Nov.	22 Okt.
6	10	15	28	5	14	3 Dec.	26
9	14	19	2 Maj	9	18	7	30
13	18	23	6	13	22	11	3 Nov.
17	22	27	10	17	26	15	7
21	26	31	14	21	30	19	11
25	30	4 Nov.	18	25	4 Maj	23	15
29	3 Jan.	8	22	29	8	27	19
2 Febr.	7	12	26	2 Avg.	12	31	23
6	11	16	30	6	16	4 Jan.	27
10	15	20	3 Juni	10	20	8	1 Dec.
14	19	24	7	14	24	12	5
18	23	28	11	18	28	16	9
22	27	2 Dec.	15	22	31	20	13
26	31	6	19	26	5	24	17
2 Marts	4 Febr.	10	23	30	9	28	21
6	8	14	27	3 Sept.	13	1 Febr.	25
10	12	18	1 Juli	7	17	5	29
14	16	22	5	11	21	9	2 Jan.
18	20	26	9	15	25	13	6
22	24	30	13	19	29	17	10
26	28	3 Jan.	17	23	3 Juli	21	14
30	4 Marts	9	21	27	7	25	18
3 April	8	11	25	1 Okt.	11	1 Marts	22
7	12	15	29	5	15	5	26
11	16	19	2 Avg.	9	19	9	30
15	20	24	6	13	23	13	3 Febr.
19	24	27	10	17	27	17	7
23	28	31	14	21	31	21	11
27	1 April	4 Febr.	18	25	4 Avg.	25	15
1 Maj	5	8	22	29	8	30	19
6	9	12	26	2 Nov.	12	2 April	23
9	13	16	30	6	16	6	27
13	17	20	3 Sept.	10	20	10	3 Marts
17	21	24	7	14	24	14	7
21	25	28	11	18	28	18	11
25	29	4 Marts	15	22	1 Sept	22	15
29	3 Maj	8	19	26	5	26	19
2 Juni	7	12	23	30	9	30	23
6	11	16	27	4 Dec.	13	4 Maj	27
10	15	20	1 Okt.	8	17	8	31
14	19	24	5	12	21	12	4 April
18	23	28	9	16	25	16	8
22	27	1 April	13	20	29	20	12
26	31	5	17	24	3	24	16
30	4 Juni	9	21	28	7	28	20

Porto-Takster.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr, frankerede	15 Øre	10 Øre
50—250 gr —	25 »	15 »
250 gr—1 kg —	50 Øre	
Brevkort , enkelte, —	10 Øre	7 Øre
med betalt Svar —	20 »	14 »
Tryksager indtil 50 gr	5 »	4 »
50—250 gr	10 »	7 »
250 gr—1 kg	25 Øre	
Do. Vægt 5 kg og derunder, alene indeholdende Reliefskrift t. Brug f. Blinde	5 Øre pr. 1000 gr	
Vareprøver og blandede Forsendelser		
indtil 50 gr, frankerede	5 Øre	4 Øre
50—250 gr, —	10 »	7 »
250—500 gr —	25 Øre	

For **Anbefaling** af Breve, Brevkort, Tryksager, Vareprøver og blandede Forsendelser betales yderligere 25 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.

Ekspresbreve 40 Øre (til Udlandet 50 Øre) + Porto.

For **Ilbefordring** (Brevforsendelser af Vægt over 250 gr) betales foruden Brevporto en Tillægsporto af 1 Kr.

»**Søndagsbreve**«. Foruden den almindelige Porto erlægges 10 Øre. Paa Konvoluten bør der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med Diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i Postkontorenes Bydistrikter.

Værdibreve Beløb indtil 1000 Kr. ..	50 Øre	}	+ Brevporto som ovenfor anført for Breve af samme Vægt
Beløb 1000—2000 Kr.	55 »		
» 2000—3000 »	60 »		
» 3000—4000 »	65 »		

o. s. fr. 5 Øre mere for hvert 1000 Kr.

Pakker, almindel. 1 kg og derunder 40 Øre

    fra 1—3 kg .....
 50 » |

fra 3—5 kg .....
 60 » |

fra 5—6 kg .....
 80 » | og derefter |

20 Øre for hvert følgende kg.

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Værdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 5 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales yderligere 25 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Ilpakker: Foruden den sædvanlige Porto 1 Kr. mere for hver 5 kg eller Dele deraf.

Fra 1. Juli 1930 er indført de saakaldte Brevpakkere indtil en Vægt af 1 kg koster 25 Øre. 45×20×10 cm, Rulleform 45×15 cm.

 Danskernes Historie Online
 Danske Slægtsforskers Bibliotek

Postanvisninger. Beløb indtil 25 Kr.	25 Øre
Beløb 25—100 Kr.	40 »
» 100—300 »	55 »
» 300—1000 »	70 »
Postopkrævninger. Beløb indtil 25 Kr.	30 »
Beløb 25—100 Kr.	45 »
» 100—300 »	60 »
» 300—1000 »	75 »

TIL UDLANDET.

Finland, Norge og Sverrig:

Breve indtil 20 gr	15 Øre
» 125 gr	30 »
» 250 gr	45 »
» 500 gr	60 »
over 500 gr 25 Øre for de første 20 gr, og 15 Øre for hver efterfølgende 20 gr.	
Brevkort	10 Øre
Tryksager pr. 50 gr	5 »
Postanvisninger (Sverrig, Norge) indtil 5 Kr.	30 »
» 50 »	40 »
» 100 »	50 »
» 250 »	60 »

Det øvrige Udland:

Breve indtil 20 gr	25 Øre
og for hver følgende 20 gr	15 »
Brevkort	15 »
med betalt Svar	30 »
Tryksager pr. 50 gr	5 »
Højeste Vægt for Tryksager til Udlandet er 2 kg. Dog kan enkeltvis forsendte Bøger veje indtil 3 kg.	
Vareprøver pr. 50 gr 5 Øre. Højeste Vægt 500 gr.	
Postanvisninger: Indtil 25 Kr.	35 Øre
fra 25—50 Kr.	45 »
fra 50—100 »	70 »
fra 100—250 »	100 »
fra 150—500 »	200 »
fra 500—720 »	300 »

(Herunder ogsaa til Finland).

Metrisk Maal og Vægt.

Længdemaal.

1 Mil er $7\frac{1}{2}$ Kilometer er 7500 Meter.

1 Meter er $3\frac{1}{2}$ ($3,4895$) Fod. 1 Centimet. er $\frac{5}{12}$ ($0,4167$) Tommer.

1 Alen er 57 Centimeter, 20 Alen $11\frac{2}{5}$ Meter.

Rummaal.

1 Kubikmeter er $42\frac{1}{2}$ ($42,401$) Kubikfod.

Fortegnelse

over Efter-, Høj-, Landbrugs-, Havebrugs- og Husholdningsskoler i Danmark.

(Efter Undervisningsministeriets officielle Fortegnelse.)

A. Folkehøjskoler.

I København:

Borups Højskole, Forst. Johan Borup og Jens Rosenkjær.

I Københavns Amt:

Grundtvigs Højskole i Lyngby, Fst. Ernst Borup, Lyngby,
Roskilde Højskole, (soc.) Forst. Hjalmar Gammelgaard,
Roskilde.

I Frederiksborg Amt:

»Købmandshvile« v. Hørsholm, Fst. H. Brøndsted, Hørsholm.
Frederiksborg Højskole, Forst. Frederik L. Begtrup, Hillerød.

Hillerød Højskole (Luth. Miss.), Forst. Fr. Larsen.

Helsingør, Intern. Højskole, Forst. P. Mannicke.

I Holbæk Amt:

Faarevejle Højskole (I. M.)*, Fst. C. M. Julin. (Landbr. og Husholdn. Afd.).

Vallekilde Folkehøjskole, Forst. Uffe Grosen, Vallekilde.

Ubberup Højskole, Forst. J. Jepsen, Vørslev.

Baptisternes Højskole, Tølløse, Forst. Henry Gjerrild.

I Sorø Amt:

Antvorskov Højskole, Forst. Frederik Nørgaard, Slagelse.

Haslev Højskole (I. M.), Forst. P. C. Davidsen, Haslev (Landbrugsafdeling).

Haslev udv. Højskole, Forst. Einer Pagh Petersen, Haslev

I Præstø Amt:

Brøderup Højskole, Forst. Jens Marinus Jensen, Tapperøje St.

Rødkilde Højskole, Forst. Vagn Møller, Stege. (Hdvafd. i Stevns Højskole, Forst. Marius C. Skar, Storehedinge.

Paa Bornholm:

Bornholms Højskole, Forst. Frode Aagaard, Aakirkeby.

I Odense Amt:

Kerteminde Højskole, Forst. Ejnar Skovrup, Kerteminde.

Sørslev Højskole, Forst. Magne Kjærgaard, Jullerup St. (Hush. og Haandv.)

Tommerup Højskole (I. M.), Forst. P. Sandbæk, Knarreborg (Ldbafd.).

Vesterdal Højskole, Fst. C. Gaarde, Nr. Aaby (Kontrolkurs.).

Kjøng Højskole, Fst. Olaf Skov, Glamsbjerg, (Hdvafd.)

I Svendborg Amt:

Ollerup Højskole, Forst. L. Bækhøj, Ollerup (Haandv. og Gymnastikafd.).

* I. M.: Indre Mission.

Ollerup Gymnastikhøjskole, Forst. Niels Bukh, Ollerup.
Ryslinge Højskole, Forst. G. Damgaard Nielsen, Ryslinge.

I Maribo Amt:

Nr. Ørslev Højskole, Forst. Kr. Gregersen, Nykøbing F.,
(Haandvafd.)

Lollands Højskole, Forst. Arth. Petersen, Søllested.

I Aalborg Amt:

Bælum Højskole, Forst. Valdemar Rasmussen, Bælum.

Støvring Højskole, Forst. Jens Frederiksen, Støvring.

Aaby Højskole, Fst. P. C. Paulsen, Aabybro.

I Hjørring Amt:

Vraa Højskole, Forst. Jens Bertelsen, Vraa. (Delingsfører-
udv.-Hush.)

Try Højskole, Fst. Frode Fogt, Dronninglund (Hushdafd.).

Horne Højskole, (I. M.), Fst. J. Blomberg, Hjørring (Hush.)

I Thisted Amt:

Galtrup Højskole, Forst. Agnus Sørensen, Erslev (Hdvafd.).

I Viborg Amt:

Skals Højskole, Forst. F. Elle Jensen, Skals (Hdvafd.)

Krabbesholm Højskole, Fst. Anders Vedel, Skive (Hdvafd.).

I Aarhus Amt:

Indre Missions Diakonhøjskole, Forst. Læge Johs. Hoff,
Aarhus.

Vestbirk Højskole, Fst. Kr. Nørgaard, Vestbirk (Hdvafd.)

Klank Højskole, Forst. N. K. Nielsen, Galten St.

Ry Højskole, Forst. Johs. Terkelsen, Ry (Haandvafd.).

Odder Højskole, Forst. Elisius Johnsen, Odder.

Ask Højskole, Forst. Harald Petersen, Malling
(Haandvafd.).

Testrup Højskole, Forst. Maren Grosen, Maarslet.

I Randers Amt:

Hadsten Højskole, Forst. Aage Jensen, Hadsten (Hdvafd.).

Rønde Højskole (I. M.), Forst. Ingemann Herskind, Rønde

Voldby Højskole, Forst. O. Stevns, Voldby.

Djurslands Højskole, Forst. Th. Laursen, Trustrup.

I Ribe Amt:

Askov Højskole, Forst. J. Appel og J. Th. Arnfred, Vejen.

Esbjerg Arbejder-Højskole (soc.), Forst. Poul Hansen, Es-
bjerg (Haandv.- og Hushafd.)

I Ringkøbing Amt:

Nørre Nissum Højskole (I. M.), Fst. Ludvig Olsen.

I Vejle Amt:

Børkop Højskole (I. M.), Fst. A. S. Dam, Børkop (Ldbrafd.).

Vinding Højskole, Forst. Sigfred Munch, Vejle (Hdvafd.)

Uldum Højskole, Forst. Svenning Petersen, Uldum.

Snooghøj Højskole, Forst. Jørgine Abildgaard og Anna Krogh
(Gymnast.)

Haderslev Amt:

Rødding Højskole, Fst. Hans Lund, Rødding, (Gymnastafd.)
Hoptrup Højskole (I. M.), Forst. H. Kildeby, Hoptrup (Ldb-
Husholdnafd.)

Aabenraa Amt:

Rønshoved Højskole, Forst. Aage Møller, Ringenæs.

Sønderborg Amt:

Danebod Højskole, Fst. Frede Terkelsen, Fynshav (Hdvaafd.)

Færø Amt:

Færøernes Højskole, Forst. Simun av Skardi.

B. Landbrugsskoler.

(Derunder Havebrugs- og Husmandsskoler.)

I Københavns Amt:

Vilvorde Havebrugsskole, Fst. Vald. Jensen, Charlottenlund.

Lyngby Landboskole, Forst. J. P. Petersen, Lyngby.

Tune Landboskole, Forst. N. Bredekjær, Taastrup.

I Frederiksborg Amt:

Slangerup Landbrugsskole, Forst. Oluf Jensen, Slangerup.

I Holbæk Amt:

Vestsjællands Landbrugssk., Forst. V. A. Nielsen, Høng.

Høng Husmandsskole, Forst. Tormod Jørgensen, Høng,
(Hushafd.)

I Sorø Amt:

Kærehave Landbrugsskole, Forst. Johs. Jensen, (Hushafd.)
Ringsted.

Haslev Landbrugsskole (I. M.), Forst. J. K. Jensen, Haslev.

I Præstø Amt:

Sydsjællands Landbrugssk., Forst. Kristensen, Lundby.

I Odense Amt:

Aarslev Havebrugsskole, Forst. Svend Busk, Aarslev.

Dalum Landbrugsskole, Fst. Joh. Petersen-Dalum, Hjallesø.

Fyns Stifts Husmandsskole i Odense, Forst. Jakob E.
Lange, Odense, (Hushafd.)

I Svendborg Amt:

Skaarup Landbrugssk., Forst. C. Clausen, Skaarup, (Hushafd.)

Korinth Landbrugssk., Forst. Poul Fenger, Korinth, (Hushafd.)

I Aalborg Amt:

Store Restrup Husmandsskole, Forst. K. Balle, Sønder-
holm, (Hushafd.)

I Viborg Amt:

Asmildkloster Landbrugsskole, Forst. H. Hauch, Viborg.

I Aarhus Amt:

Malling Landbrugsskole, Forst. Niels Jørgensen, Malling

Beder Havebrugsskole, Forst. N. Klougart, Beder.

Vejlby Landbrugssk., Forst. Axel Møller, Vejlb., (Hushafd.)

I Ribe Amt:

Ladelund Landbrugsskole og Mælkeriskole, Forst. J. C.
Overgaard, pr. Brørup. (Kontrolkursus).

I Ringkøbing Amt:

Borris Landbrugsskole, Forst. H. K. Rosager, Borris.

I Aabenraa Amt:

Graaesten Landbrugsskole, Forst. H. Hansen og Konsulent
H. Hansen, Aabenraa. (Kontrollass.-Beslagnede).

C. Efterskoler.

Aaby Efterskole, Forst. P. C. Poulsen, Aabybro St.
Askov Ungdomsskole, Forst. Anders Nielsen, Vejen.
Bramminge Efterskole, Forst. K. Damm, Bramminge St.
Bagterp Efterskole, Forst. Andreas Nielsen, pr. Hjørring.
Beder Ungdomsskole, Forst. Niels Klougart, Beder.
Dalby Efterskole, Forst. Kristian Østergaard, Dalby St.
Egaa Efterskole, Forst. Ejner Pedersen, Egaa ved Aarhus.
Elbæk Efterskole, Forst. Kristjan Jensen, Søvind St.
Eriksminde Efterskole, Forst. Karl Kirk, Boulstrup St.
Faarevejle Efterskole, Forst. Math. Knudsen, Faarevejle St.
Flemming Efterskole, Forst. Sigurd Højberg, Flemming St.
Glamsbjerg Efterskole, Forst. P. J. Skriver, Glamsbjerg.
Galtrup Fortsættelsesskole, Forst. Agnus Sørensen, pr.
Erslev.
Grindsted Efterskole, Forst. Anton Pedersen.
Hadsten Efterskole, Forst. P. Lauritsen, Hadsten.
Havbro Efterskole, Forst. Holger Bidstrup.
Holsted Efterskole, Forst. V. Stenkilde, Holsted St.
Hjemly Efterskole, Forst. Aksel Appel, Højrup St.
Hoptrup Efterskole, Forst. P. H. Lauritsen og K. Kildeby,
Hoptrup.
Klank Efterskole, Forst. N. K. Nielsen, Galten St.
Kolt Efterskole, Forst. Bertelsen, pr. Hasselager.
Kirkebakkens Efterskole, Forst. A. Petersen, Odder.
Levring Efterskole, Forst. J. Rasmussen, Kellerup.
Løkken Efterskole, Forst. Carl Wollenberg, Løkken.
Nordborg Slots Efterskole, Forst. Overgaard, Nordborg.
Nr. Søby Efterskole, Forst. Karl Fausing, Allersted St.
Nr. Aaby Efterskole, Forst. Olaf Nielsen, Nr. Aaby.
Ousted Efterskole, Forst. Kristian Hansen, Ousted pr. Lejre.
Rens Efterskole, Forst. Randløv Jensen, St. Jyndevad.
Ringe Efterskole, Forst. P. Birkelund, Ringe.
Salling Ungdomsskole, Forst. Sørine og Anton Thyregaard.
Jebjerg St.
Skanderup Efterskole, Forst. Palle Kirk, Lunderskov St.
Skelund Efterskole, Forst. S. og Th. Havemose, Skelund.
Skibelund Efterskole, Forst. Kr. la Cour Pedersen, Vejen St.
Sorø Ungdomsskole, Forst. M. J. Fjeldbo, Sorø.
Staby Efterskole, Forst. Jens Kjær, pr. Ulfborg.
Stevns Efterskole, Forst. Marius C. Skar, Store Hedinge.
Ubby Fortsættelsesskole, Forst. Jens Nylev, Ubby pr. Jerslev.
Vestbirk Efterskole, Forst. Ross-Petersen, Vestbirk St.

V. Vedsted Efterskole, Forst. Olav Kjems, Ribe.
Vester Hæsinge Efterskole, Forst. Th. Olsen, Vester
Hæsinge.
Vesterlund Efterskole, Forst. Vilh. Grell, Thyregod St.
Vindehæsinge Efterskole, Forst. Rasmus J. Rasmussen,
Gørlev St.
Vejstrup Efterskole, Forst. P. Buch, Vejstrup.
Vrigsted Efterskole, Forst. Mouritsen, Vrigsted.
Ølgod Efterskole, Forst. P. Hansen, Ølgod.
De eksamensfrie Fortsættelsesklasser i N. Zahles Skole,
København. Frk. M. Steinthal.

D. Husholdningsskoler.

Borrehus pr. Kolding, Forst. Frk. Kirsten Simonsen.
Graasten Husholdningsskole, Forst. Frk. Marie Ehrenreich.
Als Husholdningsskole pr. Sønderborg, Forst. Frk. Johanne
Hansen.

Landboforeninger og Avlsorganisationer i de sønderjydske Amter.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Forpagter Hans Linnet, St. Tønde pr.
Jejsing.

Næstformand: Gdr. Hans Blad, Mindebjerg, Hørup.

Konsulent i Planteavl: Hans Hansen, Karpedam,
Aabenraa.

Konsulenter i Husdyrbrug: Jørgen Frank, Hamme-
lev, og Th. Thomsen, Sønderborg.

Planteavlsudvalgets Formand: Gdr. J. Petersen,
Sommersted.

Husdyrudvalgets Formand: Gdr. M. K. Gram, Kø-
benhoved pr. Skodborg.

Landboforeninger.

Haderslev Amts Landboforening: For-
mand Gdr. M. Wiuff, Sillerupgaard pr. Fjelstrup. Kon-
sulent: Frederik Nielsen, Storegade 31, Haderslev.

Den Nordslesvigske Landboforening:
Formand Gdr. Nik. Ludvigsen, Københoved pr. Skod-
borg. Konsulent: M. V. Bruhn, Rødding.

Nørre Rangstrup Herreds Landbofor-
ening:: Formand Gdr. Johs. Juhl, Branderup. Konsu-
lent: A. P. Andersen, Toftlund.

Aabenraa Amts Landboforening: For-
mand: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.
Konsulent: L. Ravn, Jørgensgaard 12, Aabenraa.

Det blandede Distrikts Landboforening:
Formand: Gdr. Hans Beyer, Aagaard pr. Ballum. Kon-
sulent L. Nørgaard, Lundsgaard, Arrild.

Slogs Herreds Landboforening: Formand: Forpagter H. Linnet, St. Tønde pr. Jejsing. Konsulent: L. Nørgaard, Arrild.

Vis Herreds Landboforening: Form. Gdr. Andr. Schmidt, Kollund pr. Smedeby. Konsulent: L. Ravn, Aabenraa.

Den Sundevedske Landboforening. Form.: Gdr. Kr. Iversen, Avnbøl. Konsulent: Chr. Nielsen, Kirkebakken, Nybøl.

Den alsiske Landboforening. Form. Gdr. Hans Blad, Mindebjerg pr. Hørup. Konsulent: Chr. Nielsen, Nybøl.

Den Mellemalske Landboforening. Formand: Gdr. Chr. E. Christensen, Asserballe. Konsulent: Chr. Nielsen, Nybøl.

Als Nørreherreds Landboforening. Formand: Gdr. Jens Nissen, Nordborg. Konsulent Chr. Nielsen, Nybøl.

Løgumkloster og Omegns Landboforening. Formand: Gdr. N. Skov, Løgumkloster. Konsulent: L. Nørgaard, Arrild.

Skærbæk og Omegns Landboforening: Formand: Assistent i Hedeselskabet K. Fromsejer, Gesing pr. Skærbæk.

Ovennævnte Foreninger er indmeldte i Fælleslandboforeningen, hvis Bestyrelse dannes af de enkelte Foreningers Formænd.

Sønderjydsk Fællesledelse af Korthornsavl.

Formand: Gdr. Mads Gram, Københoved pr. Skodborg. Konsulent Landbrugskandidat J. Frank, Hammelev.

Vestslesvigs Fællesledelse af Korthornsavl.

Formand: Grd. Math. Jepsen, Rørkær pr. Jejsing.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk Malkekvæg.

Formand: Gdr. Jørgen Skov, Himmark. Konsulent: Th. Thomsen, Sønderborg.

Fællesledelsen for Avlen af hollandsk Malkekvæg.

Formand: Gdr. H. Jensen, Tornumgaard, pr. Lintrup. Konsulent: Th. Thomsen, Sønderborg.

De samvirkende sønderjydske Hesteavlsforeninger.

Formand: Gdr. N. Skrumsager, Visby Hedegaard, pr. Visby.

Statskonsulent i Mejeribrug.

Johs. Jensen, Aabenraa.

De samvirkende sønderjydske Husmandsforeninger.

Formand: Jørg. Petersen, Halk pr. Hejsager. Konsulent: P. Petersen, Rødekro.

Husmandsforeningerne for Als og Sundeved.

Formand: Chr. Becker, Asserballe.

Vejrspaadomme for 1932.

(Efter den 11-aarige Periode).

*Mennesket spaar,
men Gud raad'r.*

Januar: Først, midt og sidst i Maanedens Frostdage, forøvrigt mildt. En Del Taage, Regn og Sne.

Februar: Første Del mild, senere mere vinterligt. Ret hyppigt Sne og Regn.

Marts: Frost, især ved Maanedens Midte. Taage, Sne og Regn sidst i Maanedens.

April: Første Trediedel vinterlig. Derefter mildere. Ofte Nedbør.

Maj: Midt i Maanedens nogle varme Dage og Torden. Ofte Kulde og Blæst.

Juni: Sidste Halvdel bringer sommerlige Dage, afvekslende med Torden og Regnbyger.

Juli: Luften temmelig kølig, en Del Regn, men kun sjældent Torden.

August: Kun faa varme Dage, ret ofte Regn og Blæst.

September: Mange smukke og ret varme Dage. Der er kun ringe Nedbør.

Oktober: Første Halvdel Regn, Blæst og Torden. Sidste Halvdel temmelig mildt med Taage.

November: Først og midt i Maanedens let Frostvejr. Sidst i Maanedens ofte Regn og Blæst.

December: Gennemgaaende mildt. Sidst i Maanedens let Frost. Mod Aarets Slutning Sne.

Gud raader for, hvad Aaret os skal bringe.

Paa Lyksborg Slot

Historisk Novelle
af
Knud Bokkenheuser.

Det nyttede ikke at lægge Skjul paa det længere, den gamle Enkehertuginde Vilhelmine paa Lyksborg Slot var faldet svært af i de sidste Par Aar; der var, sagde hendes Hofdame, Frøken v. Brockdorff, der var hendes nærmeste Omgivelse og havde været som en Veninde, siden Hertug Carl var død i 1878, heller ikke noget at sige til det; thi nu for nylig, den 18. Januar 1888, var den fine gamle Dage fyldt sit 80de Aar, og al den Opmærksomhed, hun da havde nydt baade fra sin Svoger, Kong Christian den Niendes Hof og alle hans Børn og Børnebørn og fra Lyksborgs Omegn, hvor hun var elsket og æret af hele Befolkningen for sit kærlige Sind og sin aabne Haand, og den Dag havde ganske vist nok glædet hendes varme, gamle Hjerter meget; men dels havde hendes Tunghørighed netop ved denne Lejlighed, hvor hun maatte tage imod saa mange Deputationer og private Gratulanter, trykket hende meget, og da hun et Par Dage efter, — som hun altid plejede efter Fødselsdagen — vilde give sig til at besvare alle Lykønskningsbrevene, havde hun træt lagt Penneskafte fra sig og sagt til Frk. Brockdorff: »Nej, Alice, jeg arreterer nu med al Brevskrivning i min so gamle Alder!« og Hofdamen havde maattet føre alle Brevene i Pennen efter hendes Diktat, og hun skrev kun selv under paa Brevene til de Kongelige med sine store, klun-

tede Bogstaver, der havde en Tilbøjelighed til at hælde ned i højre Side af Papiret:

»Eders so gamle Godmoder,
Wilhelmine,

Hertuginde af Glücksborg, Prinsesse af Danmark«,

navnlig den sidste Del af Underskriften forsømte hun aldrig at føje til; thi hun, Frederik den Sjettes yngste Datter, var stolt af at være Dansk, og hun glemte aldrig sit Fædreland og sin Barndoms lykkelige og lyse Tid, da hun som sin Faders og Folkets Kælebarn havde spadseret med sin »høje, elskelige Familie« i Frederiksberg Have og dens Omegn.

Men fra den sidste Fødselsdag var der kommet noget »underligt« over den gamle Hertuginde, mente Frøken Brockdorff; det var som om hun, aandsfrisk som hun endnu var, begyndte at tage Afsked med Livet ved at genopleve det i Erindringen. Hun, som ellers altid havde elsket at spadsere efter Middagen i Slottets Omegn og besøge alle de fattige og syge, blev siddende i sit Kabinet ved det gamle Chatol, hvorfra hun hentede det ene gulnede Brev frem efter det andet. Og imedens stod Munden ikke paa hende, og det greb hende med hele Mindets stærke Magt, saa hendes sprøde Stemme og gamle, rynkede Ansigt fik nyt Liv, og medens Taarerne tit løb hende ned ad Kinderne, greb hun sin Tilhører ved alt det rørende, hun fortalte fra sit bevægede Liv.

Morsom var den gamle danske Prinsesse, naar hun talte om sin Fader. Hun kunde lægge sin Stemme om i en mærkelig stødvis Fremsigelse af Ordene, saa hun virkelig mindede om den gamle Konges lidt bryske Væsen, som man kendte den fra Audienserne, hvor han tiltalte de besøgende med »Han« og »Hun« og syntes at være helt brutal; men hun kunde ogsaa stemme den i blidere Toner, som hun huskede dem, naar han laa paa alle fire paa Gul-

vet i Barnekammeret og legede med hende og hendes ældre Søster, Caroline, der siden blev gift med Arveprins Ferdinand.

»Han, Ferdinand, var en slem Dreng efter Skørter, han; men Caroline var inte Spor af jaloux, tænk, hun kunde spør'e ham, naar han kom hjem fra et eller andet Gilde og var i oprømt Tilstand: »Var der kønne Tøser, Ferdinand?« og naar han saa saadan gryntede som en gammel Gris, saa vidste hun immer, at han havde moret sig godt. Men mærkeligt var det, at hun fandt sig saa roligt i det, for det var nogen slemme Geschichter, han sommetider opvartede med. Men Hemmeligheden var jo, at hun elskede ham, det Skind, og overfor os andre holdt hun immer med ham, ogsaa den Gang, han inte vilde skrive under paa den nye Forfatning, og Frederik den Syvende blev saa gal paa ham, at han afsatte ham fra alle hans militære Stillinger. Men Ferdinand var jo inte til at hugge eller stikke i, naar han havde sat sig noget i sit Ho'de. Men hun elskede ham, den Stakkel, for hun havde jo ingen at sværme for, husk paa, at hun to Gange i sine unge Dage kom galt af Sted med sit Ansigt med et Spritapparat, hun brugte til at krølle sig ved; det skamferede helt hendes Ansigt, saa man kan jo nok forklare sig, hvorfor Ferdinand gik i Byen. Men for Resten var jeg stolt af baade ham og Caroline i 1853; da var de to de eneste kongelige, der blev i Byen under Koleraen, og det tror jeg aldrig, Københavnerne glemte dem a'. Kong Frederik laa jo ganske rolig med sin Grimpenille, Jomfru Rasmussen, som han havde gjort til sin »Grevinde«, hæ, ja han havde nu immer en vulgær Smag.«

Saa tav den gamle Hertuginde; hun stoppede altid op, naar hun kom ind paa Emnet Frederik den Syvende. Det var jo ogsaa ret pinligt for hende. Som 20-aarig havde hun ægtet ham; i seks Aar havde hun fun-

det sig i hans Brutalitet og Raaheder, indtil det ogsaa blev gamle Frederik den Sjette for groft, og han forviste Prinsen til Island og fik Ægteskabet opløst.

En eneste Gang var Naturen gaaet over Optugtelsen, og Hertuginde fortalte med Liv og Lyst om Bryllupsfesten i København, hvor Folket jublede, da Brudeparret kørte gennem Gaderne, som var illuminerede hele tre Aftener i Træk, og hvor det kongelige Teater til Ære for dem spillede Heibergs »Elverhøj« for første Gang.

»Det var rigtig et net Stykke, og der var saa'en en skøn Musik til af ham Kuhlau med det ene Øje. Og saa alle Elverpigerne; men det var nær slet ikke blevet noget af det; for Fader, som inte brød sig om Theater, vilde have Digteren til at skrive det ned til een Akt; men det vilde han inte, og saa søn's Fader, at han nok for min Skyld kunde finde sig i 'et den ene Aften, og han faldt da heller inte i Søvn, som han plejede van i Theatret. Og til sidst blev han saamænd saa glad over »Elverhøj«, at han kaldte Heiberg op til sig i Audiens og udnævnte ham til Theaterdigter og sagde, at han fremtidig skulde skrive alle Festspillene, saa længe Fader levede; men det blev inte til no'et, for Aaret efter, da Ferdinand blev gift med Caroline, var det ham, denne Springfyr til Bournonville, som fik Lov at lave en Ballet, som hed »Gratiernes Hyl- ding«. Fader syntes nemlig, at det var saa rart med Balletter, at de kunde nøjes med een Akt; men ude i Byen var der lige saa megen Fest som ved mit Bryllup, og et Sted var der en Mand som i en Kælder havde sat et Vers, han selv havde lavet, og det morede os meget alle sammen. Lad mig se, jeg tror, jeg kan huske det! Jo, saa unge- fær da:

»Tænd Lys for Danmarks Ferdinand
og Lygter for Caroline,
for dem staar Landets Hjerter i Brand
og Folket dem kalder for sine.« —

Ja, saadan var det!

Det var for Resten godt for stakkels Caroline, at hun endelig blev gift, for hun havde jo Uheld med sig det første Par Gange. Først var det, at Kejser Napoleon vilde haft, at hun skulde ha' den svenske Tronfølger, Prins Christian August her fra Augustenborg; Fader syntes inte om det, han havde ingen rigtig Fidus til Augustenborgerne, det Rakkerpak; men saa døde Prinsen da, inden Sagen var afgjort,. Men giftes skal vi sølle Prinsesser jo, enten vi vil eller ej, og saa blev Caroline jo forlovet med Prins Christian af Hessen, som var en underlig en, som hun inte kunde fordrage; derfor var hun næsten glad, da Prinsen gik hen og blev sindssyg og døde. Saa var det, at Stormagterne vilde have hende gift med Hertug Vilhelm af Clarence, som var Broder til den engelske Kong George den Fjerde; men Fader havde haft nok af Englænderne i 1801 og 1807—14, saa han sagde Nej Tak, og for at det ulykkelige Pigebarn saa endelig kunde faa Fred, var det, at Fader gav hende til Ferdinand. Ja, saadan hang det saamænd sammen. Ork ja, nu er de begge to døde og borte. Caroline sad saamænd Enkelte lige fra 1863 til sin Død i 1881; men havde Ferdinand ikke haft saadan et Hastværk og bare ventet med at krepere et halvt Aar til, saa var Caroline blevet Dronning af Danmark, ja, hun var saamænd! Men det vilde Vorherre nu inte, Caroline havde gerne villet.«

Der gamle Hertuginde faldt i dybe Tanker, og da Frøken v. Brockdorff skulde se rigtig efter, var hun faldet i Søvn i sin Lænestol. Hofdamen listede sig sagte hen og rullede Gardinet ned; thi Solen skinnede lige ind i Ansigtet paa den gamle Prinsesse; hun sad der med et vemodigt Smil paa sine Læber, og der var et Udtryk over hendes smukke gamle Træk, som om hun i Drømme levede videre i Minderne fra sin Ungdoms lykkelige Tid.

Da Frøken Brockdorff næste Morgen kom ind til Hertugindeu for at faa sin sædvanlige Mindepassiar med hende, fandt hun den gamle Dame svømmende i Taarer; i sin Haand holdt hun nogle Breve, og det tog nogen Tid, inden hun kunde fatte sig; men saa tog hun sig sammen og sagde:

»Nu skal jeg fortælle dig den sørgeligste Historie. jeg nogensinde i mit Liv har oplevet, og da en Del af den foregaar her paa Lyksborg Slot, kan den maaske særlig interessere dig. Ser du, en af Faders dygtigste og elskværdigste Admiraler var Hans Christian Sneedorff; du husker ham inte,

Nu skal jeg fortælle dig den sørgeligste Historie

han er død længe før din Tid; men han var rigtig Typen paa en ægte dansk Søofficer; djærv og ærlig og altid i godt Humør, og saa kunde han skrive saadanne dejlige Vers, baade muntre og alvorlige. Jeg har hans Digte staaende et Sted her inde i Biblioteket; dem skal du finde frem til mig til i Morgen, saa kan du

læse dem. For det nytter jo inte, du læser dem op for mig; for jeg kan alligevel inte høre dem. Saadan er jo Alderen! Men denne Admiral Sneedorff havde en yndig ung Datter, Betzy kaldte vi hende, men det var kuns et Kælenavn, hun hed vist egentlig Elisabeth. Da Landgrevinde Charlotte, du ved, hun var gift med Vilhelm og Moder til Louise, som nu er Dronning i Danmark, var ung, kedede hun sig saa rædsomt ved Hof-fet. Hun var jo ung og frisk, og Fader syntes den Gang i de onde Tider inte, der var Tider for Fester og Lystighed ved Hove; men han kunde jo nok forstaa, at hun gerne vilde have, at de unge skulde have nogen Fornøjelse, og da min Tante Charlotte gerne vilde have en ung og livsglad Hofdame, faldt hendes Øjne paa den yndige Betzy Sneedorff, og Fader gav hende saa ogsaa Lov til at tage Betzy til sig.

Naar jeg tænker paa hende, da hun var ung og glad, saa kommer Vandet mig i Øjnene. Hun var immer saa lystig og glad, og hun sang som en Lærke fra Morgen til Aften. Hun var nok lidt ældre end jeg; men vi blev da saa gode Veninder, saa jeg aldrig har kendt nogen, jeg holdt mere af. Og som hun var dygtig. Hun kunde snart sagt alting. Hun hjalp Caroline og mig at bage i Prinses-sernes Køkken paa Frederiksberg Slot; hun spillede Kom-
medie for os, og hun har mangen Gang hjulpet mig ud af slemme Kniber; jeg husker en Gang, da jeg endnu var en stor Tøs, at hun klarede en alvorlig Situation for mig. Jeg havde rendt og tosset i Haven og var falden over en stor Sten og stødt et slemt Hul paa mit Knæ, saa at min Silkestrømpe revnede tværs over Knæet. I det samme kaldte Mor paa mig, og nu var gode Raad jo dyre. Jeg turde inte for min Død vise Mor, at jeg igen havde været vild; jeg var jo ogsaa for stor til det; jeg vidste saa sikkert som Amen i Kirken, at jeg vilde faa Ris, saa snart Mor saa

det, saa stor jeg var, og det var jeg hundeangst for; for jeg kendte desværre af dyrekøbt Erfaring, at Hendes Majestæt — det kaldte vi altid Mor, naar hun var vred — inte lagde Fingrene imellem, og hun blev ved, til Vreden var løbet af hende. Jeg syntes osse, at det var rædsomt flovt for saadan en stor Tøs at skulle have Ris i min bare Ende, saa jeg var rædsomt ulykkelig. Saa mødte jeg Betty paa Trappen op, og da hun saa min Vaande, satte hun sig resolut ned paa Trappen og trak sine Strømper af og lod mig faa dem paa. Og »Hendes Majestæt« lagde inte en Gang Mærke til, at jeg var gaaet ud med et Par sorte Strømper og kom hjem i et Par hvide. Og jeg slap for mine Ris og har aldrig faaet dem siden.«

Den gamle Hertuginde lo, saa det klukkede i hende, da hun fortalte det; saa tog hun sig med Haanden op mod Panden, holdt den et Øjeblik for Øjnene, som om hun vilde samle sine Tanker, og saa saa med et inderligt Blik paa Frøken v. Brockdorff, der nikkede smilende til hende for at faa hende til at fortsætte. Og hun begyndte:

»Saa gik der et Aar, nej, der gik vist et Par Stykker. Tante Charlotte, der havde svært ved at holde sig i Ro, rejste evig og altid rundt til sine Slægtinge ved de sydtyske Hoffer, og Betty var altid med hende. Naar jeg fik Breve fra hende, var det, som om hun sad og talte med mig, saa levende og glade var de. Du kan se, jeg har en hel Pakke liggende der paa Hylden i Chatollet, det er dem med de lyseblaa Silkebaand om. Men saa blev Brevene pludselig saa underlige; de var inte saa naturlige og lige til som før; men hvad tænkte en ung Pige som jeg over det? Jeg var den Gang i min Sommerferie her paa Lyksborg Slot, og en skønne Dag kom Fader, som havde Residens i Kiel, med sit Følge hertil paa Besøg, især vist for at se til mig, der boede hos Hertugens, som var min Onkel og Tante. I Fars Suite var ogsaa Admiral Snee-

dorff, — eller var han kun Kommandør den Gang? — jeg husker det inte rigtig bestemt; men det kan nu osse være det samme, for Historien bliver inte anderledes af den Grund. Efter Taftet fik han mig op i en Krog, og han spurgte mig saa meget mere alvorlig, end jeg var vant til, om jeg stadig stod i Korrespondance med Betty. Jeg kunde jo inte nægte det. Om jeg da inte havde lagt Mærke til, at Tonen i hendes Breve var en helt anden end før? Jeg svarede, som ogsaa sandt var, at det havde jeg inte observeret; men hvis der var nogen Forandring med hende, skulde jeg nok snart opdage det; for om højst fjorten Dage ventede vi Tante Charlotte her til Lyksborg, og saa kom Betty jo sikkert med. Sneedorff saa da fast paa mig med sine store, runde, ærlige Øjne og sagde: »Hvis Deres kongelige Højhed da lægger Mærke til noget forandret ved Betty, vil De saa love hendes Mor og mig, at De vil underrette os derom. Vi er nemlig meget urolige for hende; det naturligste var jo, at jeg rejste ned og saa paa Sagerne med mine egne Øjne; men saa skal jeg forlange Orlov hos Hans Majestæt, og spørger han mig om Grunden, kunde jeg nemt komme til at maatte give en maaske ganske ubegrundet Forklaring for min Rejse, der kunde skade Betty i hendes Karrière ved Hove, som vi haaber og venter os saa meget af. Og er der, hvad Gud forbyde, en Kærlighedsaffære bag, saa kender Deres kongelige Højhed nok Hans Majestæts Uvilje imod alt det, han kalder Kæresteri, og hvad Følgen deraf kan blive.«

Jeg maatte, saa nødigt jeg vilde, love den bekymrede Fader at være paa min Post, skønt jeg inte skal nægte, at hele min Sympathi var paa de unges Side; man var jo selv ung den Gang og havde vel allerede haft sine u. . . . , nej, Pokker inte uskyldige Sværmerier for en eller anden ung Garderløjtnant, — Fars Løjtnanter var saa kønne den Gang. Jeg ved da, at jeg har været alvorligt forelsket een

Gang i mit Liv, og det var desværre inte i nogen af mine to senere Gemaler; det falder sjældent i en født Prinsesses Lod. Men lad det være gemt; Hertugen var mig en god og kærlig Ægtefælle og gjorde mig i hele sit Liv kun een Sorg, det var, da han gik med Oprørerne i 48; da var mit Hjerte ved at briste, og han fortrød det jo ogsaa grundigt bag efter og blev lige saa Dansk, som jeg altid har været.

Men det var jo B e t z y, vi slap ved. Hun kom altsaa med Tante C h a r l o t t e, og her i den selv samme Stue, som vi nu sidder i, betroede hun mig sin Hjertekvide. Hun var dødelig forelsket i den syv og tyve-aarige Prins H e i n r i c h af Reuss-Køstritz, som oven i Købet var Kronprins. Og, hvad der var værre endnu, han var det sikkert ogsaa i hende; thi hvor hun saa rejste hen, kunde hun være sikkert forvissat om, at han kort efter dukkede op for at gøre Landgrevinden sin Opvartning. Der var ingen, der kunde modstaa hans Elskværdighed, min Tante heller ikke, saa hun fandt det ganske i sin Orden, at han kom; men nu vidste den arme B e t z y ikke sine levende Raad; hun vidste jo, at de to aldrig kunde blive Mand og Kone, selv om hendes Forældre, naar de fik det at vide, maaske vilde give sit Samtykke, saa vilde Kongen blive rasende, og saa var alt Haab jo ude.

Ork, Herre je! Hun græd, som hun var pisket. Hvad skulde jeg nu gøre? Jeg kunde inte bringe det over mit Hjerte at sladre til hendes Fader, og saa var det jo i Grunden langt værre, end stakkels Betzy selv tænkte sig; hun var nemlig ikke en Gang adelig, og hvad vilde Fyrst Heinrich den 61de af Reuss, ja, det latterlige Tal havde han virkelig, sige, naar Sønnen mødte og præsenterede en lille, dansk Borgerpige som sin vordende Brud? Det havde B e t z y vist ikke engang tænkt paa. Naa, Dagene gik, og Prinsen kom. Jeg passede nøje paa dem begge, og jeg skal villig indrømme, at der intet som helst var at klage

paa B e t z y, hun gav absolut ikke Prinsen Anledning til noget Haab. Saa kom Ulykken. B e t z y kom en Dag, blussende paa en Gang af Lykke og Fortvivlelse op til mig og viste mig et Brev fra Prinsen, som han havde sendt hende i en Rosenbuket, og hvori han aabent tilstod hende sin Kærlighed og bad hende blive hans.

Nu syntes jeg, det kunde være nok. Jeg tvang hende til at skrive hele Historien hjem til sin Fader og bede ham, som var hendes naturlige Beskytter, om Raad. I et Par Dage gik vi i Spænding og ventede paa Admiralens Svar. Gud, hvor vi tudede begge to. Men endelig kom Svaret. Det var Admiralen selv, og jeg kan ikke beskrive dig, hvor elskelig han var mod sin søde, lille Pige. Han sagde, at der var kun to Ting at gøre, naar de unge ikke kunde undvære hinanden: det var først og fremmest at trække Sagen ud og dernæst at holde den skjult for min Fader, Kongen, der, det mente vi begge, slet ikke vilde kunne forstaa den, men kun blive vred.

Efter mit Raad satte Admiralen saa et Brev op for Datteren, som han bad hende sende til Prinsen. Jeg skal læse det op for dig, jeg beholdt Fæderens Kladder.

Den gamle Hertuginde rakte Haanden ud og tog i Chatollet Pakken med de lyseblaa Baand, som hun varligt løste. Hun fandt et stort Ark frem, bredte det ud i sit Skød, satte Brillerne paa Næsen og begyndte at læse: »Deres Højhed!« — »Aa, nej, jeg kan inte,« afbrød hun sig selv, »tag det selv, og læs det; mine Øjne løber i Vand, saa jeg inte kan se. Værsgo!«

Og hun rakte Papiret til Frk. v. Brockdorff, som da læste de Linier, der var skrevet med Admiralens faste og smukke Haand:

»Deres Højhed!

Deres Brev har sat mig i en Tilstand, som jeg besværges Dem ikke i Øjeblikket at benytte Dem af. Jeg føler

dybt, hvad jeg skylder en Mand, som vil besejre saa mange Vanskeligheder for min Skyld. Jeg vil aabent tilstaa, at en varm Tak fylder mit Hjerte. Men, Deres Højhed, — naar alt kommer til alt, — jeg kan jo dog ikke under nogen Omstændigheder give mit Samtykke paa staaende Fod; saa maa jeg først gøre mig selv klar over, hvad jeg vil og bør, og da føler jeg mig ikke stærk nok til at bestemme vor Fremtids Skæbne uden Raad fra mine Forældre, til hvem jeg nærer den mest ubegrænsede Tillid.

Husk, at jeg er i en vanskelig Situation, langt borte fra mit Fædreland, en ung, elskværdig og udmærket Fyrste vedbliver at gøre mig Tilbud, der paa een Gang er blændende og farlige for enhver ung Pige, som kun har sin egen Forstand at rette sig efter.

Jeg haaber derfor med Sikkerhed at turde appellere til Deres Højsind om ikke at trænge paa —, især da jeg mangler et indvendigt Forsvar imod mig selv, og da jeg staar uden Raadgivere og Beskyttere.

Opsæt derfor, beder jeg Dem, Deres Angreb paa mit Hjerte, til jeg er bleven i Stand til at faa mine Forældres Støtte. Dette er det absolut sidste Svar, Deres Højhed, jeg kan forsvare at give Dem nu.«

Da Frøken v. Brockdorff havde læst Brevet, rettede Hertuginen sig i Sædet og spurgte: »Naa, hvad siger du til det, min gode?«

»Jeg siger, at Prinsen sikkert har maattet kunne se, at det Brev ikke var skrevet efter hendes Hjertes Diktat.«

»Netop«, svarede Hertuginen, »og det var ogsaa derfor, jeg samstemmede i, at det skulde sendes. Der staar nemlig grumme meget mellem Linjerne. Og Enden var da heller inte endda. Nej, ser du, Hoffet i Nassau, hvor Prinsen boede, havde ligesom vort den Gang Vægge, der havde baade Øjne og Øren, og der opstod en Sladder, som nærmede sig Skandalen. Og en kær Sjæl, Gud tilgive ham i hans Grav, bragte da ogsaa Sladderen til min Fader, Kong Frederik, og han sagde saa paa sin bryske

Maade en Dag til Sneedorff: — (Nu begyndte Hertugin-
inden at tale med sin Faders abrupte Stemme.) Jeg fin-
der, at Hans Højhed Prinsen af Reuss er en Vindbeutel.
Jeg har hørt, at De ikke heller synes om ham!»

Sneedorff
blev jo lidt kon-
fus ved den Til-
tale, men fik
dog svaret, at
han kendte kun
lidet eller intet
til Prinsen, og
i hvert Fald
havde han al-
drig talt til no-
gen om ham;
hvortil Kongen
svarede: »De
vilde dog vist

foretrække
hans yngre Bro-
der til Sviger-
søn!» Men Ad-
miralen var paa
sin Post og sag-
de: »Han er vist

en meget solid Mand; men det vilde alligevel ikke være
noget Parti.« Kongen sagde saa: »Kan saa være; men De
maa dog erindre, at det ikke er saa længe siden, at Prin-
sen kun var Greve!»

Fader havde derved antydet, at han ikke fandt Mes-
alliancen saa forfærdelig; men Sneedorff raadede dog
Betzy til endnu at se Tiden an. Men det vilde Prinsen
inte høre Tale om; han skrev til Admiralen, at, hvis han

Gud, hvor var de lykkelige, de to unge —

maatte faa B e t z y, vilde han give Afkald paa sine Arverettigheder i Fyrstendømmet. Saa bøjede Admiralen sig, og Fader lo sit Hø, hø, hø! Og, Gud, hvor var de lykkelige, de to unge. De to næste Somre mødtes vi atter her paa Lyksborg, og der var ingen Ende paa deres Lyksalighed. Han skrev, skønt han boede her paa Slottet, immer til hende hver Morgen, tit var det nysselige smaa franske Vers, som var puttet ind i Buketter. Det var en Hjertensfryd at se dem sammen. Men saa kom Katastrofen!

Det var i de Tider, hvor Tyskland laa i Krig, og en skønne Dag kom det Rædselsbud til Betzy, som den Gang boede i København, at Prinsen, som var General for en Brigade, men altid gik i Spidsen for sine Soldater, var falden for Fjendens ubarmhjertige Kugler. Jeg fik Budskabet her paa Lyksborg, hvor jeg netop havde været Vidne til deres Lykke og Glæde. Stakkels, stakkels lille B e t z y S n e e d o r f f, hun blev aldrig Prinsesse!»

Den gamle Hertuginde græd sine modige Taarer, og idet hun tog ned i Brevbunken, fandt hun to visnede Roser frem og rakte dem imod Frøken v. B r o c k d o r f f: »Se, se, det er hendes Roser, dem gav hun mig af hans Buket den sidste Dag, inden hun rejste herfra. Ak, de visnede kun altfor snart for os begge.«

»Og siden —?« spurgte Frøken v. B r o c k d o r f f.

»Siden? — Ja, saa blev hun ligesom jeg gift med en brav Mand, som hun inte elskede, men efterhaanden kom til at holde af, fordi han var god imod hende. Saadan gaar det tit for os, der er i Højheden. Det er inte alt Guld, der glimrer. Hun blev en gammel Kone lige som jeg. Hun døde som norsk Generalinde.«

Og den gamle Hertuginde tog varlig sine gule Breve og de visnede Roser, bandt dem ind i deres falmede, lyseblaa Baand og lagde dem med et Suk ind i det gamle Chatol til de andre Helligdomme.

K n u d B o k k e n h e u s e r.

Kvindens Kaar under Krigen.

Af

Ingeborg Thomsen.

Mænds og Kvinders Kaar under Krigen — de kan ikke sammenlignes. De Lidelser, Mændene maatte udstaa, var langt tungere end de Byrder, der lagdes paa Kvinderne.

Jeg vil ogsaa kun skildre, hvordan Kvinderne levede og klarede sig, hvordan de bjergede Stumperne i Byen og hvordan de sled og stred paa Landet.

For den nordslesvigske Befolkning, om tysk eller dansk, var Krigens Udbrud og de mange Indkaldelser den fælles Ulykke, det var først Begivenhedernes Udvikling, der satte Skel. Og de tyske Myndigheder var ikke længe om selv at trække Skellene op. De arresterede straks mange fremtrædende danske over hele Nordslesvig, ialt blev der arresteret 300 Personer.

Det var en unødigt Haardhed at blive fængslet uden Grund, mens Sønnen skulde i Felten, og der intet kunde ordnes hjemme, og Frygten for, at Danmark kunde komme med i Krigen, pinte alle Sind.

Det viste sig, at mange af de arresterede var saa heldige at blive paa Sønderborg Slot og kom paa den Maade atter i Forbindelse med deres Familie. Andre blev ført til Flensborg og atter andre til Rügen. Fortællingerne fra de Dage endte ofte saaledes: »Og tænk, Fru Hansigne Lorenzen i Ballum maatte med fra Børn og Hjem, som hun gik og stod, og det endda i røde Morgensko!«

Til Krigens Udbrud knyttede sig Erindringer om Guldautomobiler, Spioner, giftige Brønde, Bomber, og for at gøre Billedet fuldkommen forvirret: Forbud mod danske Aviser. Det viste sig senere, at det var Chefen for det tyske Efterretningsvæsen, der mod bedre Vidende udsprede alle disse Rygter. I den tyske Krigserklæring nævnes det, at der er kastet Bomber over tyske Byer, det var Usandhed, hvad senere Undersøgelser ogsaa har godtgjort. Men Lidenskaberne skulde opflamme, Menigmand havde jo ikke noget Udestaaende med Frankrig eller

Belgien. De besindige sagde allerede dengang: Husk paa, der lyves aldrig saa meget som under en Krig.

Og da Aviserne ikke udkom, kunde Rygterne først rigtig tage fat.

Det meddeltes officielt, at franske Automobiler var undervejs til Rusland med et stort Antal Millioner i Guld; Fransk-mændene var forklædte som tyske Officerer, og nu gjaldt det om at fange dem. Der blev udstillet Vagtposter ved alle Veje, og ethvert Automobil blev visiteret. Ved Nørreport i Aabenraa var der rejst Pæle med Plakater og Bomme tværs over Gaden. I Byerne kunde det endda gaa. Men paa Landet var det overladt til den lokale Opfindsomhed, hvordan man vilde blokere Vejene. Nogle Steder trak de alle undværlige Vogne og Redskaber ud og spærrede Vejene om Natten med dem. I Ris f. Eks. beordrede Amtsforstageren et stort Antal Civilpersoner til Vagttjeneste. De fik en Bøsse og tre skarpe Patroner og skulde nu anholde og visitere enhver, der vilde passere Vejen. En Nat var det to gamle Aftægtsmænd paa over 70, der havde Vagt. Saa kom der en Cyklist. Han viste et Papir. Jeg kan ikke forstaa det, det er Tysk, sagde den ene. Den anden søgte i sine Lomnier: Ja, jeg har glemt mine Brillen, jeg kan skam ikke se. Saa blev de enige om at lade Manden gaa.

Landraaden fra Aabenraa var en Nat omkring i Automobil for at søge efter Franskmanden. Hvert Øjeblik blev Bilen standset af civile Vagtposter. »Um Gottes willen, gleich halten, wir kommen sonst nicht mit dem Leben davon«, sagde han. Det viste sig ogsaa, at der længere sydpaa blev skuddt paa fredelige Automobilister, Reserveofficerer, der i Uniform ilede til deres Garnison. De overhørte Tilraabene og standsede ikke straks.

Der blev en livlig Spionjagt. — Aabenraaerne husker »Spioncentralen« paa »Hotel Danmark« — hvordan de indfangede Damer, naar de havde sort Haar og mørk Teint, af den Grund blev f. E. Fru Redaktør Hansen arresteret som fransk Spion.

De forgiftede Brønde blev der fortalt saa meget om, Folk havde selv set, at kendte Nordslesvigere var grebet paa fersk Gerning og skuddt. De var ført gennem Gaderne i Flensborg, lænkede sammen to og to.

Det var uhyggelige Dage og ingen Aviser, der kunde retlede og vejlede. Folk drev rundt i Gaderne, ingen havde Ro til at sidde hjemme, et Rygte var over Byen i samme Øjeblik, det

var opstaaet. Det var som en stor Familie, ramt af den samme Ulykke, om tysk eller dansk, indtil de første tyske »Siege« forandrede dette.

Alle Værnepligtige mellem 20 og 45 Aar blev indkaldt i de første Dage. Der var Afskedtagen overalt, og kunde der siges Farvel endnu engang, saa afsted til Flensborg med næste Tog. I de første Dage blev mange ældre Landstormsmænd indkvarterede i Byen. Konerne var der straks, modfaldne og tavse gik Mand og Kone rundt i Gaderne med hinanden i Haanden. Den 4. August rykkede Garnisonen ud fra Flensborg, de Kærestere og Hustruer, der saa det, glemmer det aldrig. Sunde, smukke Folk, flunkende ny fra Top til Taa, blanke Heste og klingende Spil. Gud naade det arme Frankrig!

Underligt var det næsten, at det daglige Liv gik videre. Solen skinnede saa uforskammet dejligt, som om intet var sket, og hjemme maatte Kvinderne tørre Støv hver Dag og foretage sig alle de ligegyldige Ting, som det daglige Liv bestaar af. Skrive og sende Pakker kunde de. Feltpostbreve blev der skrevet hver Dag. Soldaterne blev overvældet med Levnedsmidler og strikkede Sager. I de første Krigsaar var der nok at sende af. Jeg har et Brev fra 1915, hvori jeg skriver: »Nu har jeg sendt: Cigarer, Pebermynte, 2 Ds. Marmelade, Sild, Leverpostej, Honning, Rom, Chokolade, Kage, Skrivepapir, Underbenklæder, Fodlapper, Tobak, Saft og Brusepulver.«

Modsætningen mellem By og Land viste sig allerede den 1. August. Kvinden paa Landet blev den erhvervende, Kvinden i Byen den sparende. Hellere tjene Daleren end spare paa Skillingen, siger man. Det blev Hustruen paa Landet, der tjente Daleren, og Hustruen i Byen, der sparede paa Skillingen. De havde vel begge haft Evnerne til baade at tjene og spare, men den, der ikke kan tjene, maa spare, og mens alt i vore Byer gik i Staa, — der var i den første Krigstid ikke Arbejde nok til de Mænd, der blev tilbage, langt mindre Brug for Kvinderne paa Mændenes Plads, — maatte Mændene paa Landet bryde op paa Aarets travleste Tid. Kornet stod modent. Høsten var lige begyndt. — En Kone, hvis Mand blev arresteret, mens Sønnen blev indkaldt, har fortalt mig, at hun løb over til Nabogaarden, og der satte begge Konerne sig i Sofaen med hinanden i Haanden og græd. Men da de havde prøvet paa at trøste hinanden, og

hun vendte hjem, var Datteren allerede i Færd med at prøve Høstmaskinen. Og kom man ud paa Landet, saa man Koner og Piger i Arbejde overalt. Der stod for meget paa Spil. Høsten kom godt i Hus rundt omkring. Karlene troede, de kom tilbage i deres Plads igen og lod deres Klædeskab staa. Unge Landmænd er jo gennemgaaende kraftige Folk, der blev ikke mange tilbage som uegnede til Krigstjeneste. Konerne maatte se at klare sig med dem, der var for unge, og dem, der var for gamle. Naar man har hørt altfor lidt om den Hjælp og Nytte, de helt unge gjorde, maa det være, fordi de toges bort, efterhaanden som de voksede til. I Krigens Løb blev selv de syttenaarige indkaldt. Da det kneb, blev Værnepligten sænket fra 20—17 Aar og hævet fra 45—50 Aar. Der indførtes endog Arbejdspligt fra 50—60 Aars Alderen, noget der i flere Tilfælde anvendtes til at ramme politiske Modstandere.

Hvad man aldrig havde tænkt sig, skete! Landstormen, Mænd op til 45 Aar skulde møde straks den 1. August. Købmanden og Komis'en, de maatte afsted samtidig; maatte ekspedere og handle til sent om Aftenen; Folk købte ind, hvad der var spiseligt og kunde gemmes. Der gik et Par Dage, saa var Lagrene beslaglagt og Købeiveren lagde sig. Bankerne havde maattet rationere de rede Penge. Al anden Mandel og Haandværk gik i Staa. Hvem turde give Penge ud, og hvem havde Lyst til at købe? Butikkerne stod tomme til hen paa Vinteren, da steg Priserne og Hamstringssygen greb Folk. Hvem der havde Penge, købte ind, nu kom der atter Liv i Manufakturbutikkerne. Og jo mere Folk købte, des mere steg Priserne.

De Hustruer i Byerne, der maatte passe Mandens Forretning, fik nok at tænke paa, da Gængæld fik de i Aarenes Løb lettere Kaar end de fastlønnedes Hustruer, thi de havde noget at bytte med og kunde derfor lettere faa Føden og leve bedre.

I Slutningen af Oktober opskræmtes Aabenraa. Det blev forbudt at brænde Lys i Vinduer, der vendte ud mod Fjorden, thi Engelskmanden var set i Storebælt. Vor hjemlige Hauptmann Olsen, der til daglig var Civildommer i Nibøl, blev saa nervøs, at han bad om Forstærkning i Rødekro og fik Løfte om 50 Karabiner. Da det ikke forslog, tilkaldte han Sprøjten, die Feuerwehr, og Skyttelavet. De sidste var dog ikke i Kjole og Hvidt ved den Lejlighed. Med deres antikke Skydevaaben tog

de Opstilling ved Havnen. Man fortalte dengang, at da de købte Ammunition, sagde Købmanden: »Det gaar ikke med de Patroner, det er jo Dum-Dum-Kugler.« »Ja, det er lige, hvad Englænderne trænger til«, var Svaret. De forsigtige prøvede paa at holde sig hjemme, »ellers er jeg jo en franc-tireur«, sagde de.

Omkring November steg Priserne. Kornet blev dyrt og Bønderne maatte indskrænke Kreaturholdet. En 4—5-Ugers Gris kostede ikke mere end en Høne. Petroleum blev knap. Hamstringen begynder for Alvor.

Der bliver ikke Fred inden Jul, som Folk havde haabet. Julen maa fejres fjernt fra Hjemmet; hvem der kan, rejser, for dog at være sammen med sine kære.

I Januar 1915 tales der om Kornnød, der kommer nye Forordninger. Kornet paa Gaardene beslaglægges. Brødkorn maa ikke fodres op. Rugbrødet skal bages af Rugmel og Kartoffler. Man kan ikke mere købe rent Hvedemel. I Febr. 1915 revideres Melbeholdningerne. Man maa i en Husholdning kun have 50 Pd. Mel. Et Hvedebrød maa ikke veje over 75 gr., heller ikke, naar man bager det selv. Hvis nogen saa et stort Hvedebrød i Køkkenet, kunde man blive meldt. Folk bager Tvebakker med Smør i, for at have noget til den yderste Nød; de blev spist og fornyet mange Gange.

Men til Gengæld er der opslaaet Plakater overalt: »Esst Zucker, dann dient Ihr dem Vaterlande.« Der var Gaarde, der i April 1916 fik udleveret indtil 1500 Pd. Sukker til deres Heste, dejligt brunt Raasukker. De maatte skrive under paa, at de ikke vilde spise det selv. Men Folk gemte det. Da Myndighederne paa et senere Tidspunkt udleverede Sukker til Bierne, var de bleven klogere, det var blandet med Sand, for ikke at friste Folk. Men Husmødrene var bleven opfindsomme, de hældte Vand paa og filtrerede det, og meget af det gik trods alt i Kaffen.

Man opfordrede Folk til at slagte. I det andet Krigsjaar blev der i Løbet af faa Maaneder slaaet over 6 Mill. Svin ned i Tyskland, thi man havde ikke Foder. Hvad blev der ikke ødelagt særlig i store Byer, fordi Folk ikke havde Begreb om at salte og røge eller opbevare Kødet!

Møllerne maa ikke sælge Mel ud over deres egen Kreds. Hestene maa kun faa 2½ Pd. Havre om Dagen. Hver Dag bringer nye Forordninger, men endnu er der Respekt for dem, og de fleste kan overholdes. Den 1. Marts indføres saa Brødkortet, 4 Pd. Brød eller det tilsvarende Mel pr. Hoved pr. Uge.

I April koster Varerne det dobbelte af Fredsprisen, og Nøden mærkes i mange Hjem.

Selv om de indkaldtes Hustruer faar »Krigsunderstøttelse«, hvis deres Indtægt er under 2000 Mark, og de privat ansattes Hustruer i Almindelighed faar Halvdelen af Mandens Løn, mærkes Nøden mere og mere i Byerne. Understøttelsen var den samme, enten Manden var Haandværker, havde en lille Forretning eller var Arbejder. Hvem der skulde forrente Gæld, var ilde stedt. Der gik Lagrene med i Købet, Værktøjet forsvandt, det var ikke muligt for Manden senere at komme i Gang ved egen Hjælp.

Landbruget faar sine Produkter godt betalt. Bekymringerne er forskellige for Husmoderen i By og paa Land: I Byen kniber det med at faa Raad til Føden, paa Landet med at faa Arbejdet gjort.

Hvilke Arbejder overtog Kvinderne her i vore Byer? Naturligvis dem, der fra gammel Tid var forbeholdt Kvinderne: Sygepleje og Velgørenhed. Straks ved Krigens Udbrud deltog baade danske og tyske i Sygeplejekursus, og da Sygehusets Diaconisser blev indkaldt til Lasarettjeneste, kunde de nyuddannede udfylde Hullerne herhjemme.

Danske og tyske Kvinder var fælles om at lindre Nøden. Den første Krigsvinter gik, uden at Hjælpen blev sat i System, men da vi naar til Vinteren 1915—16, er Nøden stor, og nu indføres i Aabenraa Børnebespisning. 3 Gange om Ugen fik 160 Børn varm Mad. Selv skulde de betale 5 Pg. derfor. Borgerne gav frivillige Bidrag dertil, og Kredskassen gav Resten. En Gang om Ugen uddeltes skummet Mælk, 1 ltr. pr. Barn, og Fælleslandboforeningen gav Gryn.

Den første, der fra Danmark sender Penge herved, var Frk. Plov i Vejle. Hun tager Initiativet til en Indsamling i Vejle i 1916 og sender Pengene til Nordslesvigsk Kvindeforening. Fru Appel, Askov, sender Gaver, i København, Fredericia og andre Byer dannes Komitéer, der rækker Nordslesvigerne en hjælpende Haand. Mange Enkeltpersoner sender Penge direkte til Nordslesvigsk Kvindeforening, eller til Slægtninge henede, for at lindre Nøden, Stiftsskriver Hiort-Lorenzen sender de første Penge i 1916, det var Begyndelsen til »Sønderjydsk Fond«. Der bliver dannet Amtskomiteer, som faar disse Penge, Nordslesvigsk Kvindeforening faar ogsaa Del i dem.

specielt til Konfirmander, gamle og syge. Landsmænd i Amerika sender Penge. Disse Uddelinger fortsættes alle Krigsaarene igennem.

Fra tysk Side var der lagt Pres paa Folk for at tage Børn fra Kiel paa et 3 Mdr.s Ophold, og da Kvinderne i Aabenraa vil anbringe de underernærede Børn her fra Byen paa Landet, er Kiel'erne kommen dem i Forkøbet. Man tilbyder saa fra Danmark at tage Børnene derover — der var allerede mange tyske Børn i Danmark paa den Tid —, men Myndighederne forbyder det. Der slipper kun ganske enkelte Børn over Grænsen. Først efter Tysklands Sammenbrud kan de underernærede Børn komme ind i det forjættede Land. I 1918 sendes brugt Tøj fra Danmark, og hvor kostbart det dengang var, faar man et Begreb om ved at høre, at en Chemise til en Konfirmand koster 22,50 Mark, et lille Forklæde 20 Mark. Der var ingen Indtægter i Byerne, der svarede til de Priser. Det var fra Danmark, Hjælpen kom, da det kneb, sydfra var det ikke muligt at hjælpe.

Fra de store Byer kan man opregne de mærkværdigste Bestillinger, Kvinderne fik. De nordslesvigske Byer var smaa — 10 Aar efter Krigen har skabt større Forandringer end 50 Aar før Krigen — Forholdene var smaa, men Kvinderne tog fat, hvor der var Brug for dem, og gjorde Arbejdet godt. I Kontorerne rundt omkring rykkede de ind. Offentlige Kontorer havde hidtil ikke beskæftiget Kvinder, naar lige undtages Telefonen. Nu er der Kvinder paa Raadhus og Kredshus. Paa »Hejmdal« oplærtes kvindelige Maskinsættere, der fik en kort Uddannelse og skulde forpligte sig til at gaa, saasnart Mændene kom igen. Som Arbejdere paa Jernbanestrækningen brugtes Kvinder, det var et Kompagni i blaa Bukser, som man ikke mere vendte sig om efter. Portøren paa Jernbanen var en Kvinde, vi havde et kvindeligt Postbud. Mælkekusken, der var frygtet og ombejlet, var en Kvinde, og efter Sigende førte hun et skrap Regimente. Gifte Kvinder gik atter i Arbejde som Lærerinder; det var i Fredstid ulovligt. En Lærerinde, der giftede sig, fik dengang straks sin Afsked.

Kom der en Vogn ind fra Landet, var det med en Kvinde som Kusk, og gik man over Markedspladsen, var det Kvinder og gamle Mænd, der handlede med Kreaturer, mens Børn hjalp til.

De større Børn blev Moderens fortrolige, dem blev der lagt Byrder og Ansvar paa. De fik Lov til at tale med, men maatte

ogsaa arbejdede med, og fik tidligt Alvoren at føle. Fattigfolks Børn maatte se at tjene noget, thi Krigsunderstøttelsen var til Føde og Husly, skulde der købes Klæder, slog den ikke til. Naar Børnene kom i Skolen om Morgen, hed det ikke mere: »Guten Morgen«, men: Gott strafe England!« Gønhilsenen var man lidt i Tvivl om, men det blev til: »Er tue!« »Denn wir können es nicht selber«, sagde Folk. Morgenbønnen forandredes: »Ich danke dir, Gott, dass ich ein deutsches Mädchen bin«, hed det i den nye. En Morgen, da en lille dansk Pige skulde bede Morgenbøn, bad hun den gamle Bøn. Hvorfor ber du en anden Bøn, sagde Frøkenen. »Jeg kan da ikke bede og lyve paa én Gang«, var Svaret. En Gang, da Kredsskoleinspektøren talte til Børnene, sluttede han med de Ord: Dazu helfe uns Gott, und wenn Gott uns nicht hilft, dann können wir auch selber! For de Børn, der ikke elskede Skolen, var det en herlig Tid. I de første Krigsaar kom de ofte hjem igen. »Vi har sieget«, sagde de. Det gav mange Fridage. I de senere Aar var Skolen ofte lukket paa Grund af Kulmangel, eller om Sommeren fordi der skulde samles »Laubheu«, plukkes Bær og The. Værst var det at samle Brændenælder. Og Mødrene vred Hænderne over det iturevne Tøj og de kostbare Sko, mens Hestene ikke vilde æde »Laubheu«et, Blade af Bøg og Eg.

Myndighederne er klare over, hvor vigtig »die Volksernährung« er. Og i Foraaret 1915 kommer saa Krigsfangerne til Hjælp i Landbruget. Naturligvis indledtes deres Ankomst med Retssager. Tilnærmelser, Gaver af enhver Art, Husly eller nogen- somhelst Hjælp, hvad enten Fangerne var i Lejr eller i privat Arbejde, var forbudt. I Haderslev blev det straks galt. Man havde givet Fangerne Smaagaver, og det stempledes som »et modbydeligt Optrin, som ikke svarer til vort Folks Værdighed«, og efterfulgtes af Retssager og Straffe. For Landmændenes Hustruer gjaldt det nu om at faa fat i Russerne. Naar de blev fordelt, kiggede de efter Flagstangen, de vilde helst ind, hvor der ingen Flagstænger var, men efter Revolutionen, da saa mange flygtede til Danmark, og man spurgte dem: »Hvordan kom I dog over?« svarede de ofte: »Vi holdt os i Nærheden af de Gaarde og Huse, der havde en ny Flagstang!« I Almindelighed var de arbejdsomme og taknemmelige for den gode Kost. Men de kendte ikke vore Skikke. Fik de Brødsuppe, Kartofler og Kød

sat frem paa én Gang, kom de Kartofferne i Suppen, tog Kødet i Haanden og spiste det sammen.

Konerne lærte at omgaa dem, »Madam« rettede de sig efter. Værre var det, naar Manden kom hjem i tysk Uniform og vilde tale med. Konerne vidste, at naar de pludselig sagde: »Heute nix arbeiten, Madam«, saa havde de daarlige Efterretninger hjemmefra. Naturligvis var der nogle af dem, der saa godt ud; det blev med et Smil fortalt, at nu var den første lille Russer kommen paa Als. De længtes meget, det forstod man paa deres vemodige Sange, der om Aftenen lød over Landsbyen.

Den røde Indkaldelsesordre kommer i alle Hjem. I Sommeren 1915 er vi kommen saa vidt, at de unge Piger siger: Der er ikke et ordentlig Mandfolk i syv Miles Omkreds! Der uddannedes Tropper her i Aabenraa, men desuden ligger her gamle Landstormsmænd, der gaar rundt ikke helt iklædte, én mangler Soldaterbukserne, én Frakken, det er et broget Selskab, naar de trækker af, gamle og slantne. Men Major Knuds-gaard var fredsommelig. Han var Gaardmand fra Løjt og kunde ikke lide, at Markerne led for megen Overlast. »Nicht durch den Rau«,*) sagde han, eller »Der letzte macht das Leigaf**) zu.« Kom han forbi Kroerne, raabte de Løjtinger Bønder: »Jep, Jep!« »Ich will das Jep'en nicht haben«, sagde han. Fremmede Underofficerskoner og Kærester gaar rundt i Gaderne. Bare det var os, der kunde komme rejsende, tænker Kvinderne. De ser misundelig efter dem, der kan gaa med en Mand under Armen, om han er nok saa ussel. De maa nøjes med at skrive. Hvert Brev fortæller om nye Indkaldelser, men ellers maa man vogte sin Tunge. En Kone fra Sundeved, der havde skrevet, at Fangerne i Tinglev blev daarligt behandlede, faar 6 Mdr. Fængsel. Der sidder alene i Aabenraa seks Personer, der censurerer Privatbreve, og hvis en Landmandskone skrev: »Det tegner til en daarlig Kartoffelhøst«, kastede Censuren Brevet i Papirkurven. Men Brevene den Gang kunde være mærkværdige, jeg husker, vi fik et, der begyndte med de Ord: Vi har haft den Glæde, at Jens har brækket Benet ....

I Juli 1915 taler man om, at Soldaterne deserterer. En ung Mand, saaret to Gange, med Jernkorset paa Brystet, cykler lige forbi Vagten, der gjorde Honnør for Korset, og over Grænsen.

---

*) Rugen. **) Leddet.

En anden har i Skoven ved Grænsen trukket Uniformen af og lagt den omhyggeligt sammen, Korset ovenpaa, og er gaaet over. Vagtmandskabet faar nu 10 Mark og 3 Ugers Orlov for hver, de griber. Derfor sidder de paa Vagt rundt omkring, ogsaa i deres Fritid. Det er ikke blot Nordslesvigere, der deserterer ogsaa mange sydfra. Morsom er Historien om Slagteren fra Christiansfeld. Han var Underofficer og samler en 5—6, der gerne vil med. Med høje Kommandoraab og taktfaste Skridt nærmer de sig Grænsen om Natten. Vagten tror, det er Afløsning, og saadan marcherer de lige ind i Danmark!

Danske Soldater havde været plaget med Sprogforbud. Der var i Kaserne Opslag, der forbød at tale Dansk udenfor Tjenesten, 6 Ugers Arrest var Straffen. Det havde ivrige Officerer indført uden Generalkommandoens Vidende. Mange Steder maa der ikke skrives Dansk hjem, men hvad der er meget værre, Soldaterne maa i mange Tilfælde ikke komme hjem paa Grund af »Fluchtverdacht«. De bliver stoppet i Flensborg og maa tilbringe deres Orlov der. Kvinderne maa rejse derved; naar Togene om Aftenen gik nordpaa, og Hustruen var oprevet, Børnene søvnige og trætte, mens Soldaterne stod triste tilbage paa Perronen, oprørtes hele Kupéen over den Behandling. Disse Bestemmelser blev ogsaa senere ændret.

I September 1915 trues der med 1 Aars Fængsel for at sælge Fløde, og i Oktober har Aageren taget et Omfang, saa der fastsættes Højestepris for de nødvendige Varer. Grænsen nordpaa er strengt afspærret, der skal meget tvingende Grunde til, for at faa Pas til Danmark. Mens Myndighederne forsikrer, at der intet mangler, kommer der en Kødfordning den 1. Novbr, der indfører de kødløse Dage. Mandag og Torsdag maa der kun spises kogt Kød og Fisk, Tirsdag og Fredag er kødløse Dage: Da maa der hverken sælges eller spises Kød. For Restaurationerne er dette Lov, men Fædrelandet kræver, at man ogsaa overholder det i Hjemmene.

Allerede i Novbr. 1915 tager de Kobbretaget af Kirken og de Kobberdele, der findes paa Taget af Folkehjem og Folkebanken. Kobberet maatte afleveres, hvis det ikke havde kunstnerisk Værdi. I de store Byer gør Nøden sig gældende, »Brød og Fred«, raabes der af Demonstranterne. Selv om der kan faas Levnedsmidler i de smaa Byer, har Folk ikke Raad til at købe dem, Indtægterne er gaaet ned, og Pengenes Værdi samtidig forringet.

Der skal 145 Mark til 100 Kroner, men Kursen var ikke Udtryk for Prisniveauet. Det regner med Forordninger, Fængsel indtil 6 Maander og Pengebøder paa indtil 1500 Mark trues der med.

Man taler kun om Krigen og om Mad. Om hvordan man laver Kartoffelmel, hvordan man bedst laver Sirup af Roer, og paa Landet, hvordan man koger Sæbe, hvis man blot kan faa fat i Vandglas. Der støbes Lys, der kartes og spindes, vi vender tilbage til gamle Dage. Der er intet Foreningsliv, Folk trænger til at tale om Tingene, de benytter enhver Lejlighed dertil, om det saa er en Begravelse, saa faar den for de fjernerestaende Karakter af Møde.

»Manglerne vil komme katastrofalt«, siger man i Foraaret 1916. Ingen Udsigt til Fred, ingen Kaffe og Sukker, siger Folk i samme Aandedrag.

Skønt man officielt forsikrer, at Høsten i 1916 er god, var den i hvert Fald ikke god i Nordslesvig. I Rigsdagen drøftes Ernæringen med megen Bekymring. Kartoffelhøsten giver kun mellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{2}$ af, hvad den gav i Fjor. Der bruges Kartoffler til Spiritusbrænding til Hæren og til Ammunition. Man har stillet 100 Millioner Mark til Raadighed til at fabrikere Spiritus af Træ for at spare paa Kartofflerne. $\frac{2}{3}$ Dele af Kartoffelhøsten maa holdes tilbage som Læggekartofler. Kaalrabien er bleven saa fornem, at der maatte fastsættes Højestepris for den. Mangler der Varer, udstedes der Kort, og 1. November 1916 har vi Kort, der giver Ret til pro Persona

Brød 4 Pund ugentlig.

Kød $\frac{1}{4}$ Pund ugentlig.

Smør 90 gr ugentlig (i Storbyen fik man før det meste kun 60 eller 30 gr.)

Sukker $1\frac{1}{2}$ Pund pr. Maaned.

1 Æg om Ugen.

Kartofler 1 Pund pr. Dag.

Sæbe, 50 gr Toiletsæbe og $\frac{1}{2}$ Pund Sæbepulver pr. Maaned.

»Vi bliver lusede«, sagde Fru Marie Thomsen i Kolstrup, da Sæbekortet indførtes. Hun slap forhaabentlig derfor, men det gik saadan, at Lærerinderne maatte undersøge Børnenes Haar med en Griffel (der er nogen, der siger, det gør de sommetider endnu). Jeg tror ikke, der var mange Mødre, der ikke selv fik Utøj, thi Børnene bragte det igen og igen. Sehadilleeddike var en efterspurgt Artikel. Et af Mændenes vigtigste Papirer, naar de skulde paa Orlov fra Fronten, blev jo ogsaa en »Entlausungs-

schein«. Krigssæben gjorde Vandet mørkt og leret og havde ikke meget tilfælles med Sæbe. Det var ikke godt med Vadsk og Renlighed. Alt, hvad der hel Salver og Børnepudder, blev efterhaanden saa kemisk fri for Fødtstof og ofte tilsat Petroleum, saa det var en Kunst at holde Spædbørns Hud hel, man maatte tage til gamle Husraad som Hvedeklid for at hele. Men paa Apotekerne stod de forskellige Afføringsmidler og kunde ikke sælges. Den grove Kost holdt Maverne i Orden. En Sygdom som Sukkersyge forsvandt. Der kom Tyfusedemier, og i Fangelejren i Løgumkloster døde 73 Fanger af Plettyfus. Krigen bragte Kønssygdomme til Nordslesvig, de var ikke kendt i den Udstrækning før.

Hver Gang en Vare slipper op, udstedes der Kort. Mælkekort med Ret til $\frac{1}{2}$ l skummet Mælk bliver det næste. Kun Børn under 6 Aar og Syge kan faa Sødmælk. En Nordslesviger, der under Krigen kom til København, hørte en Husmoder beklage sig over Manglen paa Mælk, ganske vist kunde hun købe Piskefløde — det kunde han dog ikke glemme. Man kan faa Lov til at holde en Ko paa Stenbroen mod at aflevere noget af Mælken. Men hvem har Raad dertil? Anskaffelsen af Køen kan endda gaa, men den blev om Vinteren saa dyr i Foder, saa hver Liter Mælk kom til at koste 3 Mark. Man kan faa Lov til at slagte et Svin mod at aflevere Kød kort. Bønderne kan slagte Svin med 8 Ben, men det kan man ikke i Byerne. Henimod Jul 1916 koster en Skinke 3—400 Mark, en And eller Gaas til Juleaften 4—5 Mark Pundet.

Hidtil er der kommen Gavepakker fra Danmark, det bliver helt forbudt, kun danske Undersaatter har Ret til at indføre bestemte Rationer. Der indføres Tøjkort i September 1916. I Begyndelsen af 1917 skal der slukkes i Butikkerne og Lys paa en Trappe efter Klokkeren 9 er strafbart. Gaden ligger i Bælgmørke.

Kulmanglen bliver Aar for Aar værre, Folk maa krybe sammen i en Stue og være glade, hvis den kan blive varm. Skolerne lukker paa Grund af Kulmangel, Kirkerne kan ikke længere opvarmes. Præsterne beder Folk om Kul til de to Konfirmationssøndage i Marts. Lys og Gas er rationeret, Folk henter de gamle Lygter ned fra Loftet, Kaffen opbevares i Thermoflasker, thi der er spærret for Gassen flere Gange daglig. Folk fra Byerne tigger paa Landet. Luksus har kun Bondestanden Raad til, staar der i Optegnelser fra den Tid.

De Kvinder, der sammen med den yngste Lærling maatte passe en Forretning, blev i Aarenes Løb dygtige og selvstændige. Jeg tror, det Skudsmaal har de faaet overalt. Mange Mænd kom sjældent hjem, og for hver Gang var Forholdene saa forandrede, at de havde svært ved at følge med. Tilbød der sig Varer, maatte de købes straks, der var ikke Tid til først at spørge Far. Den forsigtige kom til at staa med en tom Butik. Alt kunde sælges: »Det kan du aldrig sælge til de Priser«, sagde Manden. »Det forstaar du ikke«, maatte Konen ofte svare.

En Dag tilbydes der Cigarer, Konen søger ud, og Dagen efter siger Agenten: »Ved De, for hvor meget De købte hos mig i Gaar, det var for 30,000 Mk.« Cigarerne kostede da 1 Mark Stykket, men inden de var solgt, var de oppe paa 3 Mark Stykket.

Eller Manden ser de Forklæder, der er kommen hjem til 45 Mark Stykket. »For Guds Skyld, send dem straks tilbage, hvad tænker du paa«, siger han, men Forklæderne blever revet væk, inden Mand og Kone bliver enige om det.

Konerne belejrer Myndighederne, »Krigskoner« kalder man dem. De truer og bønfalder for at faa Manden hjem paa Orlov, de skriver og ansøger underdanigst, de rejser til fjerne Byer, hvor de bor under usle Forhold for at være sammen med deres Mænd, og de, der er saa heldige at have deres Mænd i Rendsborg eller Neumünster, rejser om Søndagen i stiveste Puds. Kan de nogen Sinde komme til at føre en ordnet Tilværelse igen, spørger man sig. Og man skylder vel ogsaa Sandheden at sige, at en Del kom i Letsindighed og Ulykke.

Paa Landet har Konerne det svært, men de har det frem for Konerne i Byen, at de kan faa deres Mænd hjem paa Orlov. Der har den stedlige Kommuneforstander meget at sige. Hvis han skriver »Dansk Agitator«, er Udsigterne ikke gode. Tegn Krigsmaan, aflever Guldstykker, lyder det. De dristigste svarede: »Nej, de har taget min Mand bort, jeg har ofret nok, Krigsmaan er for dem, der sidder hjemme. Jeg faar ikke pløjet eller saet jeg kan ikke mere.« De stedlige Myndigheder kunde bruge deres Indflydelse baade til godt og ondt. Naar den tyske Landraad v. Løw i Haderslev ved sin Afsked efter Revolutionen fik en Adresse overrakt af danske Gaardmandskoner, var det, fordi han hjalp og trøstede dem under Krigen. Hvis de f. Eks. kunde sige: »Min Mand sidder i Ratzeburg og gør ikke andet end skræller Kartoffler hele Dagen, mens Gaarden her lægges øde og intet bringer,« saa prøvede han paa at faa Manden hjem.

Engang, da det rygtes, at en ærgerrig Hauptmann vil til Fronten med en Bataillon gamle Landstormsmænd, tager Konerne Affære. Seks Hustruer rejser til Berlin i Deputation og søger Foretræde hos selve Kejserinden. Kejserinden kunde ikke helt opfylde deres Ønsker, men udvirkede, at de seks Hustruer fik deres Mænd hjem fra Garnisonen.

Det var ikke let at være Bondekone. Skulde Forordningerne holdes, vilde Hestene dø og Folkene hurtigt søge sig en anden Plads. Men der skulde passes paa. Der var nok at melde hver Dag, hvis en Karl eller Pige følte sig fornærmet, eller Gendarmen kom. Et Lyspunkt var det, at de, der var sat til at passe paa, havde saa lidt Forstand paa Sagerne. Hvor der var Mølle, blev den naturligvis straks forseglet, kun Mølleren maatte male Korn. Men Gendarmen anbragte ofte Seglene paa den Remskive, der ikke gik rundt, og han saa naturligvis kun efter, om Seglene var hele. Der blev malet, naar man trængte til noget, mens en Pige stod Vagt ved Vejen.

Hvem der ikke kunde male selv, trak Stadsvognen ud og kørte med Kornet i den, for ikke at vække Opsigt. I Byholdningerne malede man Korn paa Kaffemøllen.

Naar Svinene blev talt, sagde de dristige Koner: »Ja, de to er jo Orner, det kan De vel se,« og saadan slap et Svin hist og her for at blive talt med og kunde slagtes i Smug ved Lejlighed. Eller man begravede et Par Svin i Halm, naar der kom uventet Revision. Hvem der havde lidt Skov eller Krat, lod Ungkreaturerne gaa der og kunde saa slagte et af dem. Koner og Piger maatte i mange Tilfælde slagte selv. Hvad der var af Korn ud over det tilladte, skjultes paa de utroligste Maader. Under Tjørnehække, det begravedes under Træ, eller kørtes i en Fart ud paa Marken dækket med Hegnspæle og Pigtraad, naar Revisionen trak op.

Der kærnedes af og til, hvem der ikke havde en lille Kærne maatte nøjes med en Flaske. Naar Mændene kam hjem, rystede de paa Hovedet og sagde: »Hvad er det dog, du laver?« »Det skal Du ikke bryde dig om, vil Du have tørt Brød til din Morgenkaffe? Tror Du jeg kan holde Folk ved den Hungerføde? Er Hestene ikke magre nok!« Og naar Gendarmen kom, vilde Mændene helst gøre sig usynlige, men Konen satte Kaffekanden over Ilden og sagde: »Ja, I har det vel ogsaa smaat hjemme, lidt Gryn kan jeg da nok undvære.« Men kom der en større

Styrke paa én Gang og stak rundt med Sabelen i Korn og Halm, blev Husmoderen hed om Ørene. Utallige er Fortællingerne om Revisioner, hvordan de brune Krukker staar paa den øverste Hylde med Bunden i Vejret. Ikke desmindre var der Fedt i dem, men det var for meget forlangt, at et Mandfolk skulde opdage det. Eller Historien om Revisionen, der er til Ende, alt er gaaet godt, men idet Gendarmen vil gaa, raaber en lille Dreng: »Ha, du fik ikke Flæsket, for det laa i Hakkelsen!«

Man siger jo, Kvinderne er ikke klogere end Mændene, de er kun mere durkdrevne; Historien om Pigen, der ligger til Sengs, og Husmoderen, der i en Fart skubber Flæskesiderne ind under hende og siger: »Ja, Lægen er bange, hun har Tyfus«, — er heller ikke kedelig.

I Juli 1917 drøftes Ernæringen med megen Alvor i Rigsdagen i Berlin. En Rigsdagsmand fortæller, at i Chemnitz gaar Kvinder og Børn ud for at plukke grøn Kløver, som de koger. En anden spørger: Har man gjort Skridt til at indsamle Bark til Brød, thi det kommer vi ikke uden om. Rigsdagsmand Erzberger siger: Verdenspressen staar under Censur. Intet Blad i de krigsførende Lande kan skrive, hvad det vil. Af Pressens ledende Artikler kan man derfor ikke drage rigtige Slutninger. Men en Del af Pressen er endnu ret uafhængig af Censuren. Det er Annonceafdelingen. Denne Afdeling har jeg studeret indgaaende. Og hvad har jeg fundet? I den tyske Presse falbyder man kun Ersatz, Erstatning for alt. I den franske og engelske Presses Annoncespalter finder man endnu ikke dette Ord. Vore Fjender har endnu Smør, Fedt, Flæsk etc. I deres Presse falbydes endnu saa at sige alle Fødevarer og Livsfornødenheder til taalelige Priser. Hos os gaar det derimod stadig nedad.

De Varer, der indføres fra Udlandet, er forlængst ikke mere i Handelen. Gummien er taget af Cyklerne. Hvem der vil cykle for Fornøjelse, maa cykle paa Ringe lavet af Reb. Kaffe og The er Ersatz. Man havde brændt Rug til Kaffe, mn det var strafbart, og desværre kunde jo hele Gaden lugte, naar der brændtes Rug. Ærter og Bønner blev brændt. Den »Ersatz«, man kunde købe, indeholdt alt andet end Kaffe. Den ringeste deraf var Kaalrabikaffen. The havde vi lige udenfor Døren, thi Skolebørnene samlede den. Lindethe var nu meget fint, Hyld, tørret Æbleskræl, der var mange Slags The. Jeg har set fint indpakket The med et mærkeligt neutralt Navn, en Købmand solgte det for

The, en anden for Tobak, det var lige godt til begge Dele. Man kunde stadig faa Suppeterninger. »Helfe-in-Not-Suppe« var der en, der hed. Hvad spiste man? Krigskaffe med skummet Mælk, og i den Tid, da man endnu troede, der skulde Smør paa Brødet, »gestreckte Butter«. Man lavede en Afbagning, Mel, Smør og Mælk og smurte det paa Brødet. Eller hvide Bønner blev kogt til Puré og rørt sammen med Smør. Eller man prøvede paa at lave Ostemasse af Kærnemælk og blande det med Smør. Efterhaanden gik det i mange Familier saadan, at hver havde sin lille Smørdaase, og hvor der var Børn, indledtes Morgenmaaltidet ofte med: du har taget af mit Smør. Marmelade og Kunsthonning fik man paa Kort. Der var et Kort, der hed »Levnedsmiddelkort«, og det bekendtgjordes i hver Uge, hvad man nu fik. I Aabenraa var det mest Nudler, Nudelbudding spiste Folk. »Landraadens Datter skal hedde Nuddeline«, sagde man. Der fortaltes, at i Rhinlandet fik Folk ofte Klipffisk, noget de aldrig havde hørt om før. Naar Marmeladen blev for daarlig, og man kunde lugte Kaalrabien henad Gaden, hidsede Konerne hinanden op. En Dag, da der skulde demonstreres for Landraaden, thi det var hans Butik, der fordelte Varerne, var der en Kone i Spidsen, der hed »g a l A n n a«. »Jeg skal vise ham, at jeg svarer til mit Navn«, sagde hun.

Kom Folk sammen til Kaffe om Aftenen, gav det Sirupskage, Kartoffelkage, naar det var fint, eller Havregrynsmakroner. De smager som Konfekt, sagde Folk, mens de frimodigt sad og spyttede Skallerne ud. Det kan aldrig blive for sødt, det kan aldrig blive for fedt, det kan aldrig blive for varmt, sagde Folk.

Men her i Nordtyslvig har Noden ikke været saa stor som i Industriegne og store Byer. Jeg har oplevet det værste Aar, Kaalrabivinteren, som 1917 hed, i Königsberg, og set paa nært Hold, hvordan Middelstanden levede. Brødet var laaset, thi ellers spiste Børnene det i Smug. Der var altid et Mærke skaaret i Brødet, saa meget maa der spises i Dag. Til Middag gav det Suppe med Gryn eller Grøntsager i. Kartoffler dertil, saa længe man havde. En Gang imellem Kød. Om Aftenen Kartoffler eller Kaalrabi, en enkelt Gang en Skive Leverpølse eller Blodpølse, et Stykke Brød med Marmelade og The. Eller Vælling kogt paa Vand med Resten af den skummede Mælk i.

Det tyske Folks Nøjsomhed og Offervilje var stor. Jeg boede en Tid lang hos en Enke, der var pensioneret. Hver Morgen tidlig gik hun ud for at finde noget. Det tog et Par Timer, og naar Tasken alligevel var tom, satte hun sig opgivende paa Køkkenstolen og beklagede sig over Konerne paa Torvet, der havde gemt alt til deres Venner, der gav en Overpris. Men saa rejste hun sig pludselig energisk: — »Det er jo ikke deres Skyld, det er Englænderne, der vil udhungre os, men det kan de tro, det skal ikke lykkes.« Naar hun intet kunde faa, gav det altid en bestemt Ret til Middag, Rugmelsgrød, Vand og Rugmel kogt sammen og dertil skiftevis en sur Agurk eller Marmelade. Kaffen kunde bruges til alt. I Kaffen brunedes Kødets, hvis man havde noget, i Kaffe stegte man Kartoffler, i Sirupskagen kom man Kaffe. Det forhadte Næringsmiddel var Kaalrabien, og Kaalrabilugten var overalt.

Den halve Dag gik med at »staa« efter Varer. Kom der Frugt i Handelen, maatte enhver kun faa 2 Pd. Men de forskellige Udsalgssteder fik ofte Varer samtidig, saa gjaldt det om at styrte afsted for at se at faa 2 Pd. til et andet Sted. Kom man forbi, hvor der stod Folk, sluttede man straks op i Rækkerne uden at vide, hvad der var at faa. En Dag var det en lille Pose Bolsjer til hver. Mon det kan lønne sig at vente, til de lukker op, sagde jeg. »Ach, man muss sich doch das Leben ein bischen versüssen«, sagde Konen, der stod ved Siden af. Folk fik »Staa-Kultur«, om man saa maa sige. Mens Politiet i de første Aar ofte maatte gribe ind, holdt Folk efterhaanden selv Justits, og Gud naade den, der vilde prøve paa at tilegne sig en Plads i Rækken, der ikke tilkom hende.

For stadig at kunne skaffe Uniformer, Skjorter, Strømper og Støvler til Militæret, maatte Civilbefolkningen tvinges til at spare til det yderste. De stigende Priser kunde ikke holde Forbruget nede. Det var et stort Embedsmaskineri at holde Oje med hvert Lommetørklæde eller hvert Par Strømper, der blev købt. Varer af Uld, Bomuld og Læderfodtøj kunde kun købes med en Attest i Haanden, en »Bezugsschein«. Silke og Luxus var i fri Handel. Jeg kender dette bedst fra Königsberg. Hver Familie i Byen havde sit gule Kort i et Kartotek ordnet efter Navn, og hvis man vilde have Tilladelse til at købe noget, hed det ofte: De har jo faaet en Kjole sidste Aar, eller: De kan umulig faa Strømper igen i Aar. De maa underskrive en Erklæring om, at De ikke har to Par Lædersko i Forvejen. Det var ofte sør-

geligt at høre fattige Koner blive afvist. Jeg stod engang ved Siden af en Kone, der havde sparet sammen til en Kaabe. Det var midt om Vinteren, hun stod i et Tørklæde. Der har De jo et godt Tørklæde, saa maa De aflevere det. Jeg kan ikke undvære det, sagde hun. Jeg passer en Garderobe i Kælderen, der er saa koldt om Aftenen, og hjemme bruger jeg det over min Dyne, den er saa tynd. Men hun fik ikke Lov til at købe en Kaabe. Der bruges under Krigen kun dagligt Tøj; hvem der har Reserver af lyst Tøj, lader det farve. Ofte blev de indkaldtes Civilklæder angrebne. Jeg kom en Dag op til en Syerske: »Nej, Damerne bliver virkelig for uforskammede«, sagde hun. Hun havde syet en Trøje til en Dame af Mandens Jakke, og ganske vist havde hun ogsaa lovet at sy en Nederdel af Benklæderne, men nu vilde Damen søge en Facon ud i Modebladet! Portierer og Gardiner blev syet om. Lagnerne blev klippet itu eller farvet. Men Skotøjet, det var det værste. Bønderne slagtede i Smug og lod garve i Smug, men fattige Folk i Byerne var anvist paa Fodtøj med Træsaal. I Middelstanden var der mange, der blev inde i daarligt Vejr for at spare paa Saalerne. Folk havde ikke Raad til at gaa, dengang behøvedes det heller ikke for at holde paa Linjen.

Ersatz var Tyskernes Universalmiddel. Brændenælder og Papir erstattede Bomuld. Papirstoffet beredte mange Skuffelser, inden Folk kendte det. Thi den Chemise eller det Lagen, der var anskaffet i dyre Domme, forsvandt i Vadsken, kun Blonden eller Knapperne blev tilbage. Det taalte ikke at koges, og det vidste man ikke. Naar jeg nu faar min Papirskjorte og mine Nældebukser paa og en Jerngrotschen i Lommen, saa kan jeg ordentlig komme langs, sagde en ung Fyr. Har De ikke hørt om Manden fra Løjt, der var alene hjemme, sagde man. Konen havde sagt: du kan give Børnene de Nudler, der staar bag paa Komfuret. Men samtidig havde hun den nye Særk i en Gryde, og Børnene spiser Særken af en Fejltagelse!

Intet er for dyrt for Bønderne, thi de kan betale. Men det nytter ikke at komme med Pengene, der forlanges Fødevarer. De kan ogsaa skaffe dem, thi Buen har været spændt for haardt, nu er den bristet. Gendarmen er heller ikke mere end et Menneske, han mangler Foder til sin Gris, Korn til sine Høns, han er saa tam, at han spiser af min Haand, sagde en Møller. Til Uniformen hørte et stort Slag, det var som skabt til at skjule en Pose Gryn eller et Pund Smør, naar Revisionen var til Ende.

Der slagtes og der males overalt paa Landet. Der kærnes, men Køerne er underernæret og giver saa lidt Mælk. Har man Lov til at slagte et Svin, slagter man ofte to. Der bydes 1000 Mark for et Svin, Køberen vil endda stjæle det om Natten til den Pris. Ofte anmeldes der Tyverier af Svin og Faar, slagtet paa Marken, men i mange Tilfælde er det Ejeren, der har slagtet dem selv, og da de er talt, maa han stjæle fra sig selv.

Alle bytter og handler. I de store Byer kan Aager og Kædehandel først rigtig trives, thi Folk kender ikke hinanden og generer sig ikke, saa Priserne stiger saa hurtigt, at Detailpriserne stadig ligger under Engros-Prisen, Varerne købes op i smaa Partier og sælges samlet igen. Alle Soldater handler eller kender nogen, der kan skaffe noget. »Ein Soldat«, hvem kan kende ham igen, hvorfra kommer han, hvorhen gaar han. De ser ens ud. De vil gerne sende lidt hjem, vil ogsaa gerne tjene en Skilling og skaffe sig lidt Behagelighed paa den Vis. »Eine Speckfreundin« — det havde alle Soldater, det var en Glose, der ikke kunde oversættes, i Nordslesvig brugte man ogsaa Udtrykket paa Tysk som Betegnelse for et Venskab, der støttede sig paa Flæsk og Smør og andre gode Sager. Ser man Folk hilse ærbødigt paa en virkelig fin Dame, saa er det ganske sikkert »das Butterfräulein«. I Butikkerne tiggede og bad Folk: »Liebe, gute Frau Meisterin, geben Sie doch einen Markknochen«, sagde de i Slagterbutikken, men Frau Meisterin blev mere og mere sejt.

Man kunde i Tysklands Storbyer leve godt, hvis man havde Penge nok og Tid til at være undervejs fra Morgen til Aften. Den ubestikkelige tyske Embedsstand maatte tilsidst overgive sig. Nød og Sult kan tvinge den stærkeste.

Værst var det for Børn og gamle. De Børn, der voksede op under Krigen, blev mærket af Underernæring. Paa Lægeattest kunde de svageste faa lidt ekstra Mælk og rigtigt Hvedebrød i Modsætning til Krigsbrød. Men Mangelen paa Fedtstof kunde Middelstanden og Arbejderen ikke afhjælpe. At de frøs i mange Hjem, det glemtes igen, men Underernæringen i Opvæksten blev skæbnesvanger. Ved Sessionerne har det været paafaldende, at Ungdommen her i legemlig Henseende ikke staar paa Højde med Ungdommen nord for Kongeaaen.

Priserne paa Levnedsmidler stiger stadig. Hvem havde troet, at et Pund Byggryn kunde koste 2 Mark, et Æg 1 Mark, 1 Pund Smør 16—20 Mark, saadan var Priserne den 1. April 1918. En

Rulle Sytraad, den kunde simpelthen ikke skaffes. Det Stoppegarn, man kunde faa, rev endnu større Huller i de tyndslidte Strømper, haardt og groft som det var. Trak Børnene Træsandlerne af, saa skinnede Stopningerne i rødt og grønt. 1 Pund Uldgarn kostede 120 Mark. Overalt blev der stjaalet. Gulvmaatten var sikret med en Lænke. Hvor underligt, et Aar senere at se Folk uden videre stille Taskerne fra sig i Fredericia, vi drak Kaffe med vore paa Skødet.

Det blev nu lettere at komme til Danmark, over Stien, som det hed. Alle disse Grænsehistorier er et Kapitel for sig. Hvordan de foretagsonne skjulte Guldstykkerne i Haarvalken eller Hattepynten, og kom tilbage med Smør paa Brystet og Kaffe i Bukserne.

I Foraaret 1918 kan man købe smuglede Varer, men hvem har Raad til at give 20—30 Mark for 1 Pund Kaffe, 15—18 Mark for Tobak, 6—7 Mark for 1 Pund Sukker. Ved Grænsen gik Smugleriet tilsidst over alle Grænser, som man siger. Under den Internationale Kommission blev der alene fra Haderslev Amt udvist 600 professionelle Smuglere, der var søgt hertil fra tyske Storbyer.

I Maj 1918 tages de beslaglagte Messinghaandtag af Dørene. Ja, lad dem tage dem med, tænker Folk. Det er rimeligt, naar de allerede i 1917 har taget Kirkeklokkerne. Her i Byen havde de taget de to og ladet den mindste og daarligste hænge. Unser Gott ist ein deutscher Gott, havde mange Præster sagt, mens Klokkerne ringede over hver Sejr og Flagene vajede fra Kirketaarnet. Om det saa var den tyrkiske Halvmaane, saa har den vajet fra tyske Kirketaarne.

Der gøres endnu en sidste Kraftanstrengelse for at skaffe Tøj. De Mænd, der har mere end et Sæt Tøj, skal aflevere et til Hærforvaltningen inden 15. Juli. I August maa alle Mænd udfylde en Liste over, hvad de ejer af Klæder, Undertøj og Fodtøj, 10,000 Mark i Bøde for urigtige Angivelser.

De vil maaske sige: dette var de materielle Sorger; var det det, der tyngede Kvinderne? Men til det i Forvejen bekymrede og forpinte Sind kom alt dette. Naar man selv er sluppen godt gennem Krigen, føler man sig uværdig til at tale om andres Sorger. En Læge fra Aabenraa mødte en Dag en Kone i Toget, og paa hans Spørgsmaal, om hendes Mand var med i Krigen, sagde hun alvorligt: Nej, jeg har ham Gudskelov

liggende paa Felsted Kirkegaard. — Jeg vil ikke prøve paa at skildre Sorgerne. Da Krigen var forbi, var Kvinderne trøtte, de gav villigt og gerne Slip paa alt igen, og inden de havde tænkt nærmere over det, var de sat fra Bestillingen mange Steder. Senere sagde de vel nok: Vi skulde nu ikke have ladet os det hele tage igen, vi kunde jo.

Paa Baggrund af den Nød, der var overalt, hjemme og i Felten, kan man kun forklare, at det menige Folk i Tyskland var lykkeligt, da Sammenbruddet kom. Jeg rejste i November gennem Tyskland. Folk vilde være gode og hjælpsomme mod hinanden. Vi sad over 20 i en tredje Klasses Kupe. Soldaterne sad med Børnene paa Skødet og sagde lykkelige: Vi har ogsaa Børn hjemme. Fattige Koner, der kom ind i Toget lige udenfor Hamborg, delte ud, hvad de lige møjsommeligt havde skrabt sammen, nu har vi jo Fred!

Hvor var man ikke lykkelig i Nordslesvig! Nu er Ofrene ikke bragt forgæves, men det var tungt for dem, der blev ene, at se andres Lykke!

Mindehøjen paa Broager er rejst over 193 Faldne fra Broager Sogn. To Familier har mistet hver 4 Sønner, 2 Familier hver 3 og 14 Familier hver 2. »Skilt af meget bar de sammen Livet, Lidelsen og Døden«, staar der paa Mindestenen paa Gl. Haderslev Kirkegaard. I Galizien, i Rumænien, ved Falklandsøerne, i den finske Bugt, paa det indiske Hav, i Flandern, i Frankrig, i Rusland, ved Helgoland, i Skagerak, i Belgien, staar der paa de smaa Mindestene. Og Sogn for Sogn over Nordslesvig har unge Mænd fundet Døden i fjerne Egne. Aabenraa har mistet 275. Man behøver ikke at strides om, hvor mange Sønner Nordslesvig har mistet, hver eneste tog Lykken bort fra et Hjem.

Men da det røde Flag i November hejstes paa Raadhuset og en Kone raabte: No mangle vi kun de vie Koss! Og da det ikke mere hviskedes i Krogene, men blev sagt frit og aabent fra Talerstolen paa Folkehjem: Nu kommer vi tilbage til Danmark, da den røde Soldat traadte frem og sagde: »Æ tau en Flymaskin og fløj herop, æ sku' hils fra Noske, I kun godt hejs æ Dannebrog«, da var det, som om de var slettet ud, de onde Aaringers Magt og Bud. Nu har vi Fred, nu kommer vi tilbage til Danmark!

(Ds)

Næ åldt er godt —

Æt tøss, så tit e Værn er tombe!
Men de' ska' nok blyv godt engang,
næ føss' te åld di stind å stumpe
er liså høj som åld di lang.

Te ung å smukk' er nok dæ frie,
for hvenn vil hå en gammel Pig'? —
men di ska nok blyv gyvt omsie,
næ åld di fatte blyvve rig.

Næ bare vi gi Ti å tøvve,
enhvæ ska' nok blyv godt tefrejs!
Men vi kån føsst engang opløv e,
næ fem å syv de blyvve sejs.

Næ føsst vå Nabo itt vil klav sej,
saa er e hiele som de skal —
men så kan en å godt belav sej
o te e Bolle di fæ Kal!

Martin N. Hansen.

Da Bjørnson ikke maatte tale i Flensborg.

I December 1887 var der Mulighed for at faa Bjørn-
stjerne Bjørnson til at holde Foredrag i Flensborg. Med
sit Skuespil »En Handske« havde Bjørnson rejst Sædeligheds-
spørgsmaalet, og som et Indhug imod Kritikken af dette Skue-
spil med dets strenge sædelige Krav holdt han rundt om i de
nordiske Lande det kendte Foredrag om »Engifte og Mange-
gifte«, og det var dette Foredrag man ogsaa ønskede at høre i
Flensborg. Rigsdagsmand Gustav Johansen indsendte der-
for, da det drejede sig om en Udlænding, et Andragende til Poli-
timyndighederne om Tilladelse til at afholde et Møde med
Bjørnson som Taler. Men fra Politiforvaltningen indløb føl-
gende Svar, som vi aftrykker i Faksimile:

Flensburg, den 10. Decemb. 1887.

Udf. Jern. Afbryde om 7. 11. 1887.
frula af Jern. firdig af mig, Supt
for Røsting af Jern. Bjørnstjerne
Bjørnsen Linstedt migt og =
fattet mig

Och
Hr. Agenten Jern. Johansen
Siv

Sin Politiadministration
Dr. Langenhein

Svaret lyder i Oversættelse:

Politiforvaltningen,
Flensburg.

Flensburg, 10. Dec. 1887.

Paa Deres Forespørgsel af 7. d. M. meddeler
jeg Dem herved, at Hr. Bjørnstjerne Bjørn-
sons Foredrag ikke kan tillades herfra.

Politiforvaltningen:

Til

Dr. Langenheim.

Hr. Agent Johanssen,
her.

Medens altsaa den ogsaa i Tyskland højt ansete norske Dig-
ter selvfølgelig kunde faa Lov til at tale i tyske Byer naar og
hvor han vilde, kunde et Foredrag af ham om Sædeligheds-
spørgsmaalet ikke tilstedes i Flensburg!

I Politiets Svarskrivelse lægger man forøvrigt Mærke til,
at Gustav Johanssen tituleres »Agent« — han var Hovedagent
for »Nye danske Brandforsikringsselskab« — til Trods for, at
han jo paa dette Tidspunkt var Rigsdagsmand.

VORE FALDNES MINDE.

De døde er altid hos os. Naar Erindring bøjer til Bøn,
er en Fader os nær, er en Broder os nær
og den inderligt elskede Søn.

De døde er ikke døde. De er mere end Taare og Ler.
Usynligt er de med Hjerte og Aand
i alt, som omkring os sker.

Carl Dumreicher.

Vi fortsætter ogsaa i denne Aargang af Sprogforeningens
Almanak med Billeder og korte Beskrivelser af Mindesmærker
for de faldne fra Sønderjylland.

Halk. (9)

Mindesmærket for
de faldne i Halk
Sogn afsløredes den
11. September 1921.
Det er en smuk
Granitsten paa en
Sokkel med et Kors
foroven. Til Rejs-
nigen foretoges en
Indsamling i Sog-
net. Mindesmær-
ket er udført af
Billedhugger Stef-
fen Møller i Ha-
derslev. Paa Min-
desmærket staar
øverst: »Minde over
Halk Sogns Fald-
ne«. Derefter føl-
ger 31 Navne med

Fødsels- og Dødsdato. Og paa Fodstykket: »Rom. 6, 8. Men dersom vi ere døde med Kristus, da tro vi, at vi ogsaa skulle leve med ham.« — Og nederst: »Sognets Beboere rejste dette Minde.«

Graasten. (s)

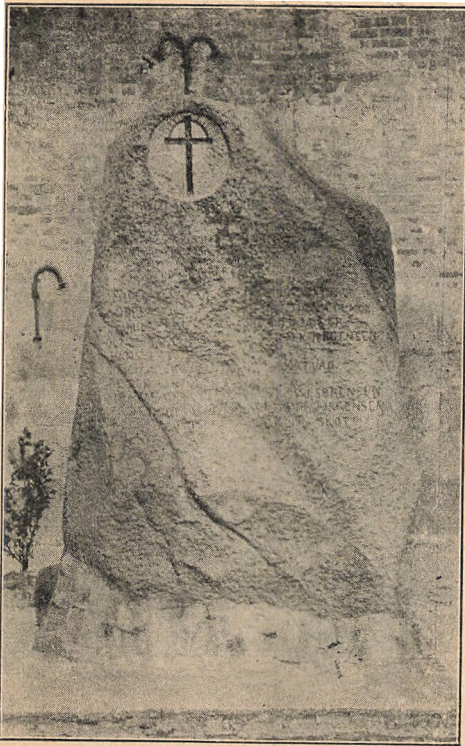
Den 18. Novbr. 1923 afsløredes efter en Mindegudstjeneste i Slotskirken, hvor Pastor Troensegaard Hansen prædikede, Mindestenen over de faldne i Graasten. Ved Afsløringen talte desuden Rentier B. Møller, der havde været særlig virksom for Stenens Rejsning. Midlerne dertil tilvebragtes ved en Indsamling i Sognet, og Mindesmærket, et smukt Sand-

stensmonument, udførtes af Billedhugger K ü h l, Graasten. Mindestenen afsluttes foroven i en Halvbue med en Krone i Relief. Stenens Sider er delt i 24 Kvadrater med de faldnes Navne, ialt 46, samt Fødsels- og Dødsdato. Stenen bærer desuden Indskriften for oven: »Minde over Graasten Kommunes kære Sønner, som fandt Døden i Verdenskrigen 1914—18«, og forneden: »Joh. 13, 7: Hvad jeg gør, ved Du ikke nu, men Du skal forstaa det siden efter.«

Da Sognekirkegaarden ligger udenfor Byen, valgtes med Ministeriets Tilladelse Slotsparcken til Pladsen for Mindesmærket.

Hygum. (6)

Mindestenen for de faldne paa Hygum. Kirkegaard, foran Taarnet vestfor Kirken, er en stor Natursten, skænket af Købmand L. Lassen. Den laa i hans Eng sydfor Byen. Frivillige Arbejdskræfter gravede Stenen op og førte den paa Plads. Udgifterne til dens Anbringelse, Indhugningen af Navnene, der foretoges af Stenhugger Gram i Ribe, afholdtes ved Indsamling af frivillige Bidrag. Stenen havde en saadan

Form, at den kunde benyttes uden nogen som helt Forarbejdelse.

Stenen blev afsløret den 10. Sept. 1922 efter en Mindegudstjeneste i Kirken, hvor daværende Stiftsprovst Olesen prædikede. Afsløringen foretoges af Sognepræsten Pastor Papp efter en Mindetale for de faldne.

De faldnes Navne er indhuggede paa Stenenes 3 Sider i den Rækkefølge, som Dødsbudskaberne indløb fra Felten. Paa Forsiden staar 14 Navne fra Harreby og Fæsted og 3 Navne fra Hjortvad; paa Nordsiden 11 og paa Sydsiden ligeledes 11 Navne fra Hygum; ialt 39 Navne.

Ovenover Navnene paa Stenens Forside er indhugget et Kors foran Solens Tegn Cirklen, og derefter følger Indskriften: »Hygum Sogn satte dette Minde for de kære, der blev i den store Krig 1914—18.«

Udenom Mindesmærket er der lavet en smuk Indfatning, der bestaar af Jernsøjler, forbundne med Jernkæder. Dette Arbejde udførtes gratis af Smedemester Lorenzen.

Rejsby.

Den smukke Mindesten paa Rejsby Kirkegaard er afsløret i 1922. Det er en foroven tilspidset Granitsten fra Bornholm, hvor den ogsaa er bleven forarbejdet. Midlerne til dens Rejsning samledes ved frivillige Bidrag fra Sogneboerne. Under et indhugget Kors med en Cirkel, Solens Tegn, om

Krydspunktet staar Indskriften: »Minde over dem fra Rejsby Sogn, som i Verdenskri-

gen 1914—18 faldt for en Sag, som ikke var deres.« Og derefter følger 18 Navne.

Mindestenen staar indenfor en Stenrække forbunden med en Jernlænke.

Vilstrup.

I Efteraaret 1922 afsløredes Mindesmærket for de faldne paa Vilstrup Kirkegaard, en høj blanksleben firkantet Granit søjle med pyramideformet Spids. Det er udført af Stenhugger Steffen Møller i Haderslev. Til Rejsningen foretoges en Indsamling i Sognet. Paa den øverste Halvdel af Søjlen staar paa Forsiden: »Minde over Vilstrup Sogns Faldne, Savnede og Døde i Verdenskri-

gen 1914—18«. Paa den nederste Halvdels Forside staar: »Psalme 103, 15—16: Et Menneskes Dage er som Græs; som Blomster paa Marken, som blomstrer hen. Naar et Vejr farer hen over det, da er det ikke mere, og dets Sted kender det ikke længere«. Paa de 3 andre Sider staar Navnene, fra Sønder Vilstrup 12, fra Nørre Vilstrup 5 og fra Kjelstrup 6, ialt 23 Navne med Fødsels- og Dødsdato. Paa Sökkelen staar: »Rejst af Beboere i Vilstrup Sogn«.

Stepping. (S)

Paa Stepping Kirkegaard afsløredes Mindesmærket for de faldne, en høj, smuk Granitsten, i Føraaret 1920. Billedhugger Schwartz, Haderslev, udførte Arbejdet paa Stenen, og Midlerne til dets Rejsning tilvejebragtes ved en Indsamling i Sognet.

Paa Stenen staar indhugget: »Minde over de faldne i Krigen 1914—18«, og derefter følger 19 Navne — en af de faldnes Navne kom efter Hustruens Ønske ikke med — og nederst paa Stenen staar: »Beboerne i Stepping Sogn satte denne Sten.«

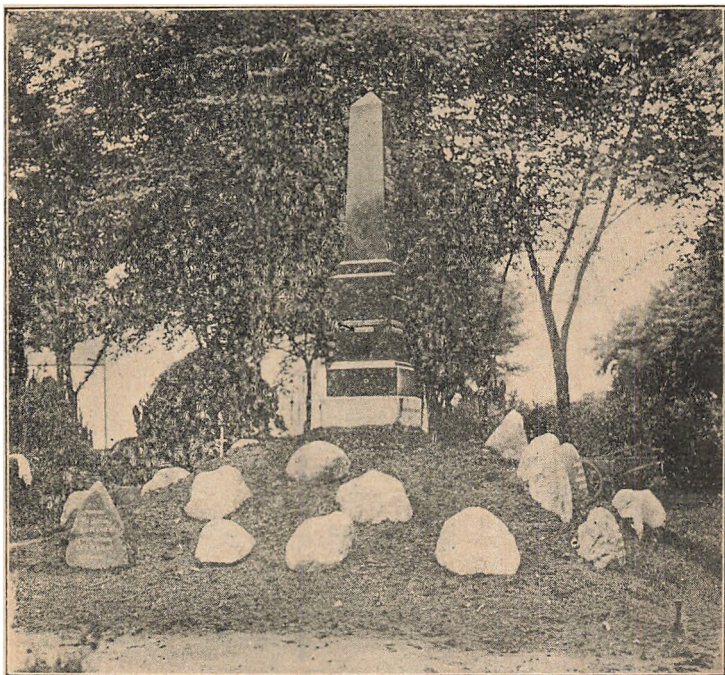

Ris. (S)

Som omtalt [Aarg. 1930 Side 61], blev der i 1919 paa Ris Kirkegaard afsløret et tysk Mindesmærke for de faldne. Den oprindelige Plan om et fælles Mindesmærke kunde ikke gennemføres, da man fra tysk Side krævede tysk Indskrift.

Den 26. Juli 1930 afsløredes paa Kirkegaarden et dansk Mindesmærke. Efter Mindegudstjenesten, hvor Regiments-

musikken fra Sønderborg var til Stede, og hvor Pastor Kalenbach Petersen prædikede, talte Landmand Wive, Mjøl, ved Stenen og mindedes de faldne.

Stenen, en Granitobelisk, er skænket af Kobbegaard-Slægten og bærer følgende Indskrifter:

Mod Øst:

Vore Faldne 1914—18.
Rejst af Ris Sogns Danske.
Med Hjemmets Navn i Hjerter skrevet
Blev fjernt fra Hjemmet I bortrevet.
Vær mindet da i Fødestavn
Og signet ømt i Jesu Navn.

Mod Nord:

Kærligheden haaber alt, taaler alt.

- Mod Vest: Gud er trofast.
De faldt paa fremmed Bud.
Mod Vold bevar os, Gud.
- Mod Syd: De kæmpede om Natten,
De faldt imod Gry.

Paa Jordhøjen omkring Stenen er anbragt Navnene paa 28 danske faldne: 5 fra Ris, 2 fra Brunde, 1 fra Rishjarup, 5 fra Søst, 6 fra Mjøl, 2 fra Nr. Ønlev, 4 fra Rødekro, 1 fra Dybvad og 2 fra Lunderup. Det samlede Antal faldne fra Ris Sogn var 74.

Fra 300 Familier i Sognet var der givet Bidrag til Stenens Rejsning, ialt 1070 Kr.

Egvad. (C)

Den 19. Januar 1922 afsløredes paa Egvad Kirkegaard Mindestenen for de faldne. Indvielsen foretoges af Provst Nielsen, Ensted, og Sognepræsten Pastor H. Larsen. Paa en muret Granitsokkel er Mindestenen, der blev fundet paa Gaardejer Jørgen Thomsens Mark, Nørre Hostrup, rejst med en indmuret Plade, der bærer Indskriften og de faldnes Navne. Og ovenpaa Stenen er anbragt et Granitkors. Min-

desmærket, til hvis Rejsning Midlerne bragtes til Veje ved en Indsamling i Sognet, er udført af Stenhugger Iversen, Aabenraa. Over Navnene staar: »Minde om vore faldne i Verdenskrigen«, derefter følger 11 Navne fra Nr. Hostrup, 2 fra Øbening, 8 fra Hønkys og 5 fra Horsbyg, ialt 26 Navne. En af de faldne fra Nørre Hostrup, staar ikke nævnt, men staar muligvis paa Mindestenen i Burkal.

Ensted. (5)

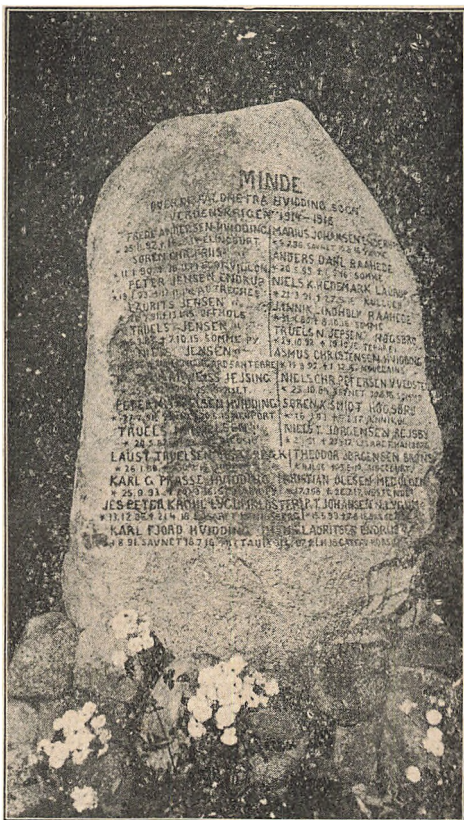
Paa Ensted Kirkegaard afsløredes i Efteraaret 1920 Mindesmærket for de faldne, hvortil der var indsamlet ca. 4500 Kr. blandt Sognets Beboere. En af Granitstenmuret Sokkel bærer det smukt tilhugne Granitmindesmærke, der ender foroven i en Kugle, og som paa den blankpolerede Forside bærer Indskriften: »Ensted Sogn rejste denne Sten til Minde om sine Faldne i den store Krig 1914—1918.«

Inde i Kirken er ophængt 3 Egetræstavler med de faldnes Navne: 11 fra Røllum-Torp, 17 fra Støbbæk og 20 fra Sønderhostrup, ialt 48 Navne, med de faldnes Fødsels- og Dødsdato.

Hvidding. (13)

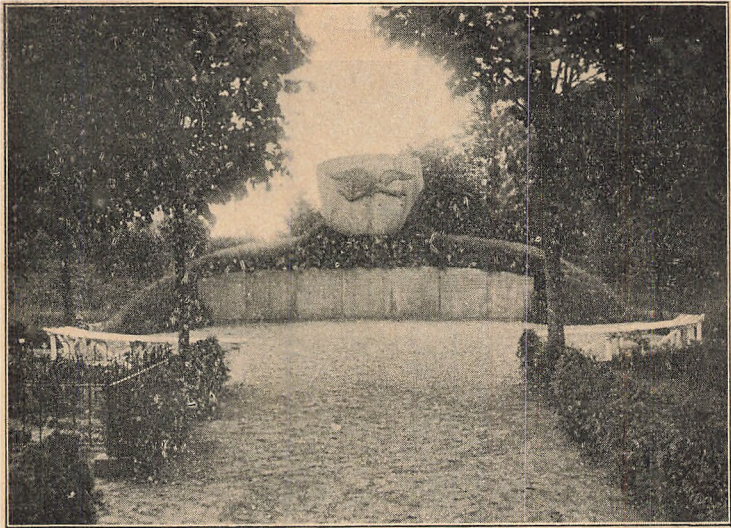
Mindesmærket for de faldne fra Hvidding Sogn, en stor Granitsten, forarbejdet af Stenhugger Gram i Ribe og anbragt i umiddelbar Nærhed af Kirkegaarden, bærer ialt 26 Navne. De faldne som var hjemmehørende i Grænsestationsbyen Hvidding, og som var tyske Embedsmænd, der ikke stammede fra Eggen, er ikke taget med paa Mindesten.

Midlerne til Stenens Rejsning kom ind dels ved en Indsamling i Sognet og dels ved Gaver fra Folk, der boede andet Steds, men som var fødte i Hvidding Sogn.

Vedsted. (15)

Et af de smukkeste og maaske det kunstnerisk set værdifuldeste Mindesmærke over de faldne er det, som findes paa Vedsted Kirkegaard.

Det er en Jordhøj, med en stor, uregelmæssig Granitsten i Midten. Tegningen til Mindesmærket er lavet af Kunstneren Niels Skovgaard og udført af hans Brodersøn Billedhugger og Kunstmaler J. Th. Skovgaard. Niels Skovgaard har dog ogsaa selv deltaget i Arbejdets Udførelse. Paa Stenens For-side er udhugget en Engel i stærkt ophøjet Relief. I den ene Haand bærer Engelen Palmegrene. Nedenunder er indmejslet følgende Linjer, forfattede af Valdemar Rørdam:

Jert Støv er spredt i fremmed Land
som Aske fra en Verdensbrand —
Mig Sten gav Sorgen Møle;
Gud samle Jeres Sjæle.

Ved Siderne er anbragt 7 store Granitsten med de faldnes Navne: 3 fra Høgelund, 6 fra Abkjær, 13 fra Arnitlund, 16 fra Over Jersdal, 11 fra Ustrup, 11 fra Skovby og 5 fra Vejbold, ialt 65 Navne. Foruden disse 65 faldt der 5 fra Sognet, men de var hjemmehørende i andre Sogne, og deres Navne er opført paa Mindesmærkerne der.

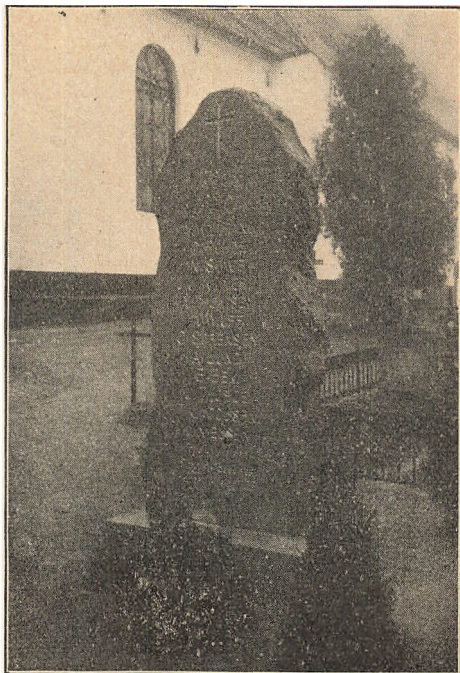
Ved Afsløringsfesten den 29. Decbr. 1921 holdtes en Mindegudstjeneste i Kirken, hvor Provst Nissen, Haderslev, og Pastor Nielsen, Vedsted, prædikede. Ved Afsløringen paa Kirkegaarden talte Pastor Nielsen. Gdr. Eskild Enemark, Høgelund, bragte Kunstneren Skovgaard og Valdemar Rørdam Udvalgets Tak, og overgav Mindesmærket til Kirkeforstanderskabet, paa hvis Vegne Kirkeældste L. P. Lauritzen tog imod det.

Mindesmærket var ret kostbart. Men ved en storslaaet Offervillighed blandt Sognets Beboere tilvejebragtes det nødvendige Beløb, ca. 9000 Kr.

Vonsbæk.

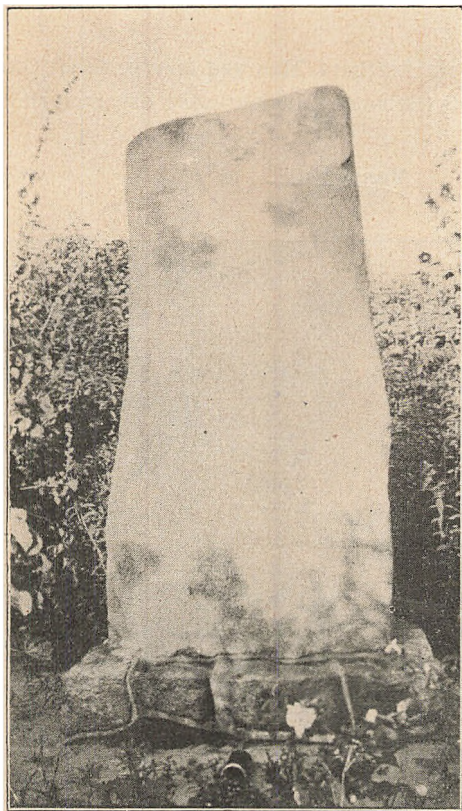
I Pinsen 1919 indviedes Mindesmærket for de faldne paa Vonsbæk Kirkegaard. Det er en ca. 2 Meter høj Granitsten fra Norge, blankpoleret paa Forsiden. Mindesmærket er udført af Billedhugger Steffen Møller, Haderslev, og det er rejst ved frivillige Gaver fra Sognets Beboere.

Indskriften paa Stenen lyder: »Minde over Vonsbæk Sogns Faldne fra 1914—18.« Derefter følger 12 Navne.

»Forneden staar: »Hvil i Fred i fremmed Jord«. — »Sognets Beboere rejste dette Minde.«

Brøns. (S)

I Brøns Sogn er der rejst to Mindesmærker for de faldne, i Søndernæs og Brøns.

(S) Mindestenen i Søndernæs afslørede den 11. August 1920. Den er rejst for de faldne fra Søndernæs og Astrup af disses paarørende selv, og den er udført af Stenhugger C. Schwartz fra Haderslev. Oven paa Stenen staar: »Minde over de faldne i Krigen 1914—18« og derefter følger 6 Navne, og nederst paa Stenen: »Rejst af de paarørende.« Ved Indvielsen talte Pa-

Indvielsen talte Pastor Horstmann, dengang i Skærbæk og tidligere i Brøns.

Mindestenen i Brøns afsløredes Valdemarsdagen, den 15. Juni 1924. Den er udført af Stenhugger Jørgen Jensen i Eshbjerg, og Midlerne til dens Rejsning indkom ved en Indsamling i Sognet, undtagen i Astrup og Søndernæs. Indskriften paa Stenen lyder: »Minde over Faldne fra Brøns Sogn i Krigen 1914—1918. De fulgte Pligtens tunge Bud«, og derefter følger 22 Navne med Fødsels- og Dødsdato.

I hele Brøns Sogn var Antallet af de faldne altsaa 28.

Vojens. (5)

Paa den nye Kirkegaard i Vojens indviedes Mindesmærket for de faldne den 31. Juli 1927. Ved Indvielseshøjtideligheden talte Stiftsprovst Hjortkjær i Kirken, og ved Afsløringen talte Sognepræsten Pastor Aaholm og Pastor Carsten Petersen, Maugstrup, hvorefter Biskop Ammundsen foretog Af-

de Indskrift:

Minde over de i den store Krig
1914—18 faldne, døde og savnede
fra Vojens.

Hjælp os, Guds Søn, med Smertens Tornekroner!
Sig fra dit Kors: Mit Blod har alt fuldbragt!
Dyreste Blod, som Jordens Folk forsoner
sødt med sin Gud ved Naadens stærke Pagt.
Vojens Sogn satte dette Minde.

Verset i Indskriften er taget fra Pastor Carsten Petersens Bog »Mit Land«.

Tavlen er udført af Møller & Handbergs Stenhuggeri i København, medens Murerarbejdet er udført af Muremester A. Erks, Vojens. Mindesmærket kostede ca. 600 Kr., der hovedsagelig indkom ved en Indsamling i Sognet; Resten betaltes af Kirkekassen.

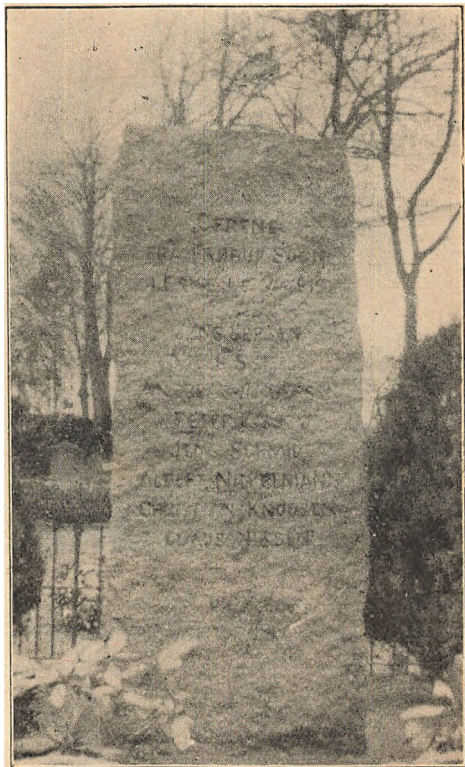
Paa Grund af de særlige Forhold i Grænsestationen Vojens, hvor der opholdt sig en Mængde Embeds- og Tjenestemænd, hvoraf mange kun midlertidigt, uden at have anden Tilknytning

sløringen. Mindestenen er anbragt paa den sydlige Side af Kirkegaarden midt for dennes Hovedindgang. Fra Kapellet fører en Lindeallé hen til Anlægget. Mindesmærket bestaar af en granitmuret pyramideformet Opbygning med en indmuret poleret rød Granittavle, der bærer følgende

til Egnen, var det vanskeligt at afgøre, hvilke Navne paa de faldne, som er anført i Pastoratskronikken, der burde medtages. En Del af disse Navne er medtaget paa andre Mindesmærker, f. E. i Haderslev. Man vedtog derfor ikke at optage Navne paa Mindesmærket, men der blev givet Adgang til, at de paarørende kunde anbringe en Marmortavle med deres faldnes Navne i Stensætningen foran Mindesmærket.

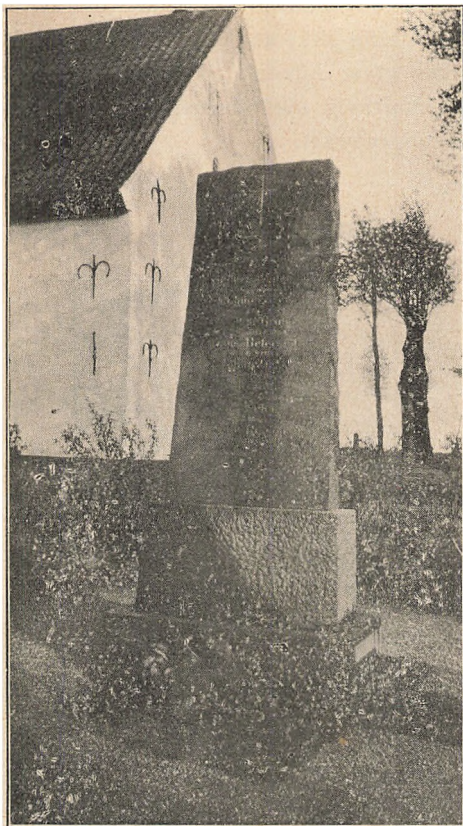
Frørup. (S)

Den 3. April 1921 afsløredes Mindestenen for de faldne paa Frørup Kirkegaard. Ogsaa her var Midlerne til Stenens Rejsning tilvejebragt ved en Indsamling i Sognet. Mindesmærket, en firkantet høj Granitsten, er udført af Stenhugger Wünche i Christiansfeld. Den bærer Indskriften: »Ofrene fra Frørup Sogn i Krigen 1914—18.« Derefter følger 8 Navne, og nederst paa Stenen staar: »Sognets Indbyggere satte dette Minde.«

Hjerndrup.

Mindesmærket for de faldne paa Hjerndrup Kirkegaard er en mørk Granitsten med blankpoleret For-side. Stenen staar paa en $\frac{1}{2}$ m høj Sokkel. Mindesmærket afsløredes i Oktober 1920. Det er udført af en Stenhugger i Kolding, og Bidragene til dets Rejsning er indsamlet blandt Sognets Beboere.

Indskriften i Guldbogstaver paa Stenens For-side lyder: »Minde over de fra Hjerndrup Sogn faldne i den store Krig 1914—18.« Derefter følger 9 Navne med

Fødsels- og Dødsdato og Stedet, hvor vedkommende faldt. Næderst paa Stenen staar: »Kærligheden bortfalder aldrig«, 1. Cor. 13. 8«, og »Denne Sten er rejst af Beboerne i Hjerndrup Sogn i Aaret 1920.«

(skt)

Rødplet.

Af Morten Korch.

Nej, lille Piger, I kan tro jeg kender det, der er ikke skabt noget saa kunstigt her paa denne Jord som Mandfolk, og det er Sjov at tage dem lidt af, især naar de gør Haneben.

Det er jo snart mange Aar siden, at jeg var ung; men jeg kan huske det hele lige saa tydeligt endnu.

Jeg var Mejerske paa Egebo den Gang, og I kan stole paa, at naar jeg havde min Bomuldsjole paa og mit hvide Forklæde og gik med bare Arme, saa var jeg helt net. — Mandfolkene kiggede da ogsaa altid efter mig, jo saadan noget, det ved vi jo nok selv.

Straks, da jeg kom til Egebo, var der tre, der vilde have fat i mig, og I kan tro, jeg fik at vide, hvad det var for nogle Karle. Jeg tror ogsaa nok, at jeg lærte at behandle dem, og det er det vigtigste.

Først var der Forvalteren paa Gaarden; I skulde bare have set, som han kunde skabe sig, naar han saa mig. Han havde tre Krøller, som han smurte ind i Øl, saa slog han nogle Slag med Hovedet for, at de kunde falde ned over Panden, saa syntes han, at han var saa yndig. Saa snart jeg kom, købte han sig et Sæt flunkende nyt Tøj med stramme Bukser og Spændetamp i Trøjen. Han fik ogsaa et Par lange lakerede Støvler og et grønt Slips, I kan tro, han tog sig ud. Og som han kunde koppe sig, det var akkurat, ligesom vi kunde tænke os en Hanekylling. — Jeg morede mig nu over ham, for jeg syntes, det er helt Sjov at se paa saadan en Karl.

Han sagde, at han vilde drukne sig, hvis han ikke fik mig; men det gik heldigvis ikke saa slemt. Nu har han saamænd været gift i mange Aar. Han fik en Enke, som

temmelig godt forstod at tumle ham. Da hun havde haft ham under Behandling en lille Tid, var han knap saa kaad, saa var han færdig med at slaa med Krøllerne.

Saa var der en lille tyk Hestehandler, han vilde ogsaa have fat i mig. Han havde en rød Næse med en stor Knast, saa var han hjulbenet og uh ha, uh ha, hvor han var tyk. Han var lige ved fyrretyve Aar; men han gik paa med fuld Pres. Jeg kan ikke lade være at le, naar jeg tænker paa ham.

Han stammede ikke saa lidt, »Li-Li-Lisbeth«, sagde han og lagde Hovedet paa Siden, og saa skulde I have set, som han arbejdede for at faa Maven skudt om i Ryggen. — Han havde en stor Gaard og mange Penge, og han snakkede altid om, hvor godt jeg skulde faa det hos ham. Jeg skulde lære baade at køre og ride og have alt, hvad jeg pegede paa. Hvis blot han ikke havde været der, saa havde det været udmærket.

Han havde flotte Heste og sølvpletteret Seletøj, og naar han vidste, jeg skulde til Stationen, saa kom han tit og kørte for mig. Naar vi havde kørt lidt, saa begyndte Forestillingen, han lagde Pisken over Linerne og rømmede sig, og jeg var paa min Post, jeg vidste, hvad der kom.

Jo, saa begyndte han at fri; men Hestene var altid kaade, og medens han stammede og hakkede i det, hoppede og sprang de, saa det var en Lyst. Han skulde jo gerne se lidt paa mig og sige noget pænt, og midt i det hele tordnede han over Hestene og tumlede med dem. Han naaede aldrig at blive færdig, og jeg lo, saa Taarerne løb mig ned ad Kinderne.

Folk sagde, at han spillede Kæreste med sin Husholderske, og da han kunde mærke, der ikke var noget at stille op med mig, saa fik han da ogsaa hende til sidst, og jeg tror saamænd, de fik det helt godt.

Saa var der en Urmager, og han var nu lige godt den

værste. Han var mager og spidsnæset med et Par store, røde Ører. — Han var lidt af et Hængehoved, han havde læst i nogle Aar; men hans Hoved var ikke stærkt, sagde han, det kunde ikke rumme alt det, der blev proppet ind i det, saa blev han Urmager i Stedet for.

Han brød sig ikke en Smule om det jordiske, nej vi skulde løfte Hovedet og se opad. Jeg skulde aldrig bryde mig en Smule om, hvordan han saa ud, det var lige meget, det var bare det indvendige, jeg skulde tage mig af. —

Naar han saa paa mig, saa kiggede han nu lidt paa det udvendige ogsaa, det kunde jeg nok se. Han skrev Vers til mig, og naar han kom over paa Mejeriet, og vi var alene, saa vilde han synge dem; han havde næsten ikke Tone i Livet; men I kan tro, han gik op i Højden.

Jeg har et af hans Vers endnu, der staar, at jeg er en dejlig Blomst, der dufter lige ind i Himmelen. Det er meget for galt, der kunde godt hænge lidt ved, naar jeg gik derovre og syrnede Smør; men at det kunde dufte ind i Himlen, det kunde det ikke.

Somme Tider stod han og vandede Høns, og han kunde sukke, saa jeg var helt bange for, at al Mælken skulde løbe sammen. Han svor paa, at hvis han ikke fik mig, saa vilde han aldrig i sine Dage gifte sig. Men der gik saamænd ikke mere end et halvt Aar, saa giftede han sig med en Sypige fra Nabobyen. De fik en hel Flok Børn; men de var dygtige begge to, de har et godt Hus og har tjent Penge. Jeg har besøgt dem et Par Gange, og de har det godt.

Se der var ingen af de tre, der mente noget med det for Alvor, og saadan nogle Karle skal vi lære at manøvrere med, vi kan godt have lidt Morskab af dem; men vi skal lære at holde dem fra os. Men naar den rigtige kommer, ja saa gælder det om at passe paa.

Ham jeg kunde lide, han hed Niels, han bestyrede

Gaarden for sin Faster, der boede tæt ved Mejeriet. Det varede ikke ret længe før jeg kunde mærke, at han havde et godt Øje til mig, jo for saadan noget, det mærker vi jo lige med det samme. Og da jeg blev kendt med ham, vidste jeg, at det var ham, jeg vilde have. Men saa var det jo om at gøre at faa det ordnet, jo, for I kan stole paa, der skal passes paa. Jeg brugte min Forstand, det kneb lidt somme Tider; men det var nu alligevel en morsom Tid, jeg tænker saa tit paa den endnu.

Det var sært nok, for han kunde altid passe at komme, naar jeg var alene. Det var nu mest mig, der fik det ordnet saadan; men det vidste han ikke noget af.

Niels var den kønneste Karl i Byen og skulde have en stor Gaard. Der var mange Piger, der gerne vilde have ham, og naar vi kom til Gilde paa Gaarden, og jeg saa, han dansede mest med andre Piger, saa kan I tro, det kneb for mig.

Hvis jeg ikke havde haft den røde Plet her i Panden, tror jeg aldrig, jeg havde faaet ham, det var godt, den var der.

Jeg har altid haft denne lille røde Plet ved det venstre Øje, og den var jeg saa ked af i de unge Aar. — En Dag stod han inde paa Mejeriet tillige med nogle Karle fra Byen, og de drillede ham med mig. Niels kunde ikke rigtig værge sig for dem, saa blev han ivrig og vilde rigtig vise sig, saadan er jo de Mandfolk paa saadan en Tid.

»Hvad tror I jeg bryder mig om hende, den Mælkeprinsesse«, sagde han. »Jeg kalder hende aldrig andet end »Rødplet« i Stedet for Lisbeth, og nu kan hun have det Navn fra i Dag af«.

Der var ingen, der vidste, at jeg stod inde i Smørkammeret og kunde høre hvert Ord; men lige, da han havde sagt det, lukkede jeg Døren op og stod foran ham. Niels blev lige saa ildende rød, og I kan tro jeg laante ham et Par rigtige Øjne.

Siden den Dag hørte jeg nok, at Folk kaldte mig Rødplet, jeg sagde ingenting, men jeg var vred for Alvor, og jeg lovede mig selv, at Niels han skulde faa for det. I kan stole paa, at jeg gjorde det ogsaa hedt for ham.

Siden den Dag kom Niels endnu tiere over paa Mejeriet for at passe mig op. Den ene Dag saa jeg mildt til ham og snakkede saa godt, men næste Gang lod jeg som jeg slet ikke saa ham. Naar jeg mødte ham, slog jeg med Nakken og gav ham bare et lille bitte Nik helt oppe fra oven. I kan stole paa, at det er godt. — Det var lige til det kippede i ham; men det havde han bare godt af.

Der var en stor Skovfest lige i den Tid, jeg havde en helt ny hvid Kjole paa, jeg tror nok jeg var pæn den Dag, og I kan stole paa der var Liv i mig. Jeg dansede med ham et Par Gange, og han saa paa mig lige som han var i den syvende Himmel; men hver Gang han siden vilde danse med mig, vendte jeg ham Ryggen og løb hen og tog en anden.

Saa stod han helt fortabt og kiggede efter mig, jeg havde ondt af ham; men jeg lod ham staa. De skal stribseres lidt i den Tid, ellers faar vi aldrig Krogen i dem. — De skal jo ikke have det ens allesammen, det gælder om at passe paa, hvormeget de kan taale.

Da Tiden saa kom, at jeg skulde rejse, maatte jeg jo se at faa en Ende paa det, og jeg fik det lavet akkurat ligesom det skulde være. — Niels troede, at det var ham, der havde faaet det hele ordnet saa snildt — jo Tak, — nej det var nok mig, I kan stole paa, det var lavet godt.

Det var en Søndag Eftermiddag, alle de andre var borte, og jeg sad ude i Lysthuset alene. Det var det dejligste Sommervejr saadan lige før Høst, og ja, jeg kan huske det lige saa tydeligt, som det var i Gaar. Jeg var helt højtidelig ved det, jo, for det er nu lige godt en stor Dag; men jeg kunde ikke lade være med at spille lidt Komædie alligevel. Jeg sad og forestillede, at jeg bro-

derte; men jeg fik ikke syet et eneste Sting. Jeg havde lavet et lille Hul mellem Grenene, for at jeg kunde sidde og passe paa, naar han kom.

Det trak nu lidt ud, men endelig kom han da, Stodderen, han var lidt bleg om Næsen, og han kom saa smaat

saa jeg var bange for, at han skulde gaa i Staa, og da han endelig naaede Lysthuset, kunde han næsten ikke stive en Praas.

Han kom da endelig ind at sidde paa Bænken, og sad og saa paa mig, han sagde ikke et eneste Ord, og jeg havde naturligvis forførdelig Fart paa med at sy.

Saa begyndte han at sidde at arbejde med sin Hat, han kørte rundt med den, saa jeg var lige ved at blive fuld i Hovedet.

Lige da han havde sagt det, lukkede jeg Døren op

»Det er vist bedst jeg tager Hatten«, sagde jeg og tog den fra ham.

»Tak, mange Tak«, sagde han.

»Ingen Aarsag«, svarede jeg.

Saa sad han og kiggede op i Toppen af Lysthuset en Tid og vred sine Hænder. »Nu har vi da endelig naaet at

faa rigtig Varme«, sagde han, da der var gaaet et lille Kvarter.

»Jo, det har vi mærket her paa Mejeriet ogsaa«, svarede jeg. — »Siddet du ikke godt?« spurgte jeg saa, for han sad og vred sig paa Bænken.

»Jo, jeg sidder udmærket«, svarede han og satte sig tilbage ligesom han vilde blive siddende altid; men det var jo ikke Meningen, jeg skulde jo have ham i Gang.

»Ja, nu kommer jeg til at gaa«, sagde jeg og rejste mig, det er nemlig noget af det allerbedste paa saadan en Tid, og I kan ogsaa stole paa, at der kom Fart i ham.

Jeg maatte endelig ikke gaa, han havde noget, som han absolut skulde snakke med mig om. Det var saa forfærdelig vigtigt, sagde han og tørrede Sveden af Panden.

»Det gælder vel ikke Livet«, sagde jeg.

»Jo, meget mere«, svarede han, og saa kan I tro, han fik Munden paa Gled. Han rejste sig op og stod lige foran

— og nu skal Du være min egen Rødplet

mig, jeg kan saamænd se ham lige saa tydeligt for mig endnu den Dag i Dag. Han havde hjemmevævet, brunt Tøj og blanke Fransktræsko. Hans Haar var lyst og helt krøllet, jeg havde altid haft saadan en Lyst til at stikke Fingrene ind i det; men det kunde jo aldrig gaa an.

Han stod og saa paa mig med sine blaa Øjne, og den klare Sved sad i hans Pande, jeg kunde næsten ikke lade være med at tage ham om Halsen. Jeg havde aldrig i mit Liv været saa glad; men I maa endelig ikke tro, at jeg sagde ja lige med det samme, det er ikke godt for Mandfolk, at det gaar saa let.

»Holder du slet ikke noget af mig?« spurgte han.

»Det har jeg saamænd aldrig tænkt rigtig over«, svarede jeg og gjorde Munden spids. Aah, hvor han dog saa elendig ud.

»Jamen vil du da ikke tænke over det, inden du rejser?« bad han ligesaa ynkelig.

»Det kommer an paa, om jeg faar Stunder«, sagde jeg, »jeg skal til saa mange Baller og Selskaber i denne Tid«.

»Lisbeth«, sagde han saa. Der er ingen, der kan sige det Navn, saadan som han.

»Sig du bare Rødplet«, svarede jeg og slog med Nakken.

Men saa saa han mig lige i Øjnene og tog mig om Livet. Nu tager han et Kys, tænkte jeg og strittede imod; men ikke ret meget.

»Jeg har givet dig Navnet, det ved jeg nok, og nu skal du være min egen Rødplet«, sagde han, og saa kyssede han mig tre fire Gange lige paa den røde Plet. Han kunde nu godt have givet mig et lille Kys paa Munden ogsaa; men de kan jo være torskende dumme, de Mandfolk.

Saa fortalte han, at han netop var kommet til at holde saa meget af den lille røde Plet, han vilde bare ønske, at

han kunde faa Lov til at kysse den hver eneste Dag; men det har han nu alligevel ikke gjort.

Men hvor blev han dog glad, da han kunde mærke, at jeg sagde ja, jeg kan huske meget af det, han sagde, og jeg glemmer det aldrig.

Men siden hen, da vi var blevet gift, kunde han ikke fordrage, at jeg talte om den Dag nede i Lysthuset. En Gang imellem, naar jeg syntes, han var vel højt oppe, saa begyndte jeg at komme frem med det, men I kan tro, at han fik fat paa Kasketten i en Fart og kom af Sted.

Nu har vi været gift i tre og fyrretyve Aar, og det er gaaet godt, jeg synes det bliver vildere og vildere for hvert Aar, der gaar.

De er nu kunstige, de Mandfolk, og det er en hel Fornøjelse at lære at behandle dem. De gaar jo mest i den Tro, at de kommanderer det hele, og saa kan vi andre saamænd svøbe dem om vor lille Finger, naar vi vil.

Det er Kommers at se, som de kan rumstere, de er ligesom nogle store Hunde. De farer op og giver Hals, naar der er lidt paa Færde, og de kan saamænd ogsaa godt vise Tænder; men naar Konen forstaar at sige: »Gaa hen og læg dig!«, saa lusker de hen i Kakkellovnskrogen og bliver liggende der. — Bagefter kan vi saamænd godt klappe dem og snakke lidt godt for dem.

Det er bare saadan et Tag, skal jeg sige jer. Vi ældre, vi har Taget, de fleste af os, og I unge, I skal se at lære det. Naar en Kone rigtig faar det Tag, saa kan hun regere sin Mand akkurat ligesom hun vil, og saa faar de det godt begge to.

Naar vi bruger vor Forstand, saa kan en Kone næsten altid faa Kommandoen, hver Gang hun vil, og hvis hun bruger det med Fornuft og er glad ved ham, saa tror jeg nu alligevel det er det klogeste.

Krigslandbrug bag Fronten 1914-18.

Af **H. P. Lorenzen**, Kliplev. (F, 11)

Efter at det store Marneslag i 1914 var endt og Tilbagetoget fuldført til de faste Stillinger og de to store Armeer havde gravet sig ned overfor hinanden, maa det have været den øverste tyske Hærledelse klart, at nu vilde Krigen vare længe, og Følgen deraf vilde blive, at Tyskland vilde blive blokeret for Tilførsler og derfor var anvist paa at klare sig selv. Thi allerede først i Oktober 1914 blev der fra Overkommandoen givet Ordre til at udnytte den i det besatte Omraade af Frankrig og Belgien af Beboerne indavlede Høst. Paa dette Tidspunkt laa den Felt-Art.-Afdeling, som jeg tilhørte, i Ro i en Landsby i Nordfrankrig. Vi fik Ordre til at stille en Underofficer med Mandskab til at tærskke den franske Bondes Høst og aflevere Korn og Halm til de store tyske Proviant-Magasiner.

Til denne Kommando blev jeg udtaget, og nu gjaldt det om, at skaffe Maskiner og alt dertilhørende. Jeg var straks klar over, at den Bestilling var bedre end Krig.

Og jeg begav mig straks paa Rekognoscering i de omliggende Byer sammen med en Tolk, en Dr. phil. eller saadant noget, fra Hamborg. Vi fandt et stort engelsk Marshal-Tærskværk et Sted og et gammelt fransk Lokomobil, nogle Remme osv. Vi fik det hele slæbt sammen og stillet op, kun manglede vi en Fyrbøder, og han var ikke saa let at faa, thi ikke en Franskmænd var at faa til dette Arbejde, hverken med det gode eller onde. Men efter nogen Søgen fandt jeg en tysk Pioner, som forstod sig paa disse Ting.

Og en Morgen Kl. 7 brummede vor Maskine, og Tærskningen begyndte. Og saa gik det fra Gaard til Gaard. Jeg søgte efter Evne at overvinde de Vanskeligheder, som Bønderne forsøgte at gøre. Vort Arbejde skred langsomt frem, men endelig fik vi udtærsket, lidt Rug, Masser af Hvede og Havre. Kornet foldede meget godt, og var af en meget fin Kvalitet.

Der betales med »Bons«.

Som Betaling for deres Avl fik Bønderne af den i Byen indsatte Kommandantur udstedt saakaldte »Bons«, som skulde indløses efter Krigen, saa Kreditten, som de maatte give, blev

lidt over det almindelige. Paa denne Maade blev alt betalt, hvad Bønderne maatte afgive, baade Heste, Kreaturer, Vogne osv. Men dette »Bons«-System blev tit misbrugt af Soldaterne. Jeg husker, at engang i en By, hvor der var Mangel paa Brændsel, gav nogle Soldater sig i Færd med at save Bjælker og lignende itu i et ubeboet Hus. Ikke længe efter indfandt Ejeren sig, og han var ganske naturlig i meget uvenlig Stemning, ja nærmest rasende. Men den Sag blev meget nemt bilagt til begge Parter Tilfredshed. En snu Hamborger købte Huset for 8000 Francs, og som Betaling lavede han en »Bon«, som Stempel

Udtrykning til Høsten.

brugte han et tysk 3-Mark-Stykke, som ved Hjælp af en Blyant fremkaldte en præget Ørn som Segl. Manden gik dog for en Sikkerheds Skyld Dagen efter til Kommandanten med sin »Obligation« og, bitte skam, den stod lavt i Kurs! Men Synderen, Landstormsmanden fra Hamborg, fik hurtig Nys om Sagen, og afbarberede i en Fart sit smukke Fuldskæg, og den gode Monsieur kunde ikke udpege Køberen, saa Handelen gik tilbage.

Efter at vi ud paa Vinteren var færdig med Tærskningen i denne og de omliggende Landsbyer, fik vi Maskinerne bragt i Hus til næste Vinter, om end kun faa af os turde tænke saa vidt. Jeg havde det Held at blive ansat ved Kommandanturen. Hertil skulde Beboerne aflevere noget af deres Produkter, som

Smør, Æg, Mælk og andre gode Ting, som saa af os blev fordelt til de i Omegnen liggende store Lazaretter.

Foraarsarbejdet begynder i 1915.

Og da saa Solen stod lidt højere paa Himlen, og Foraaret holdt sit Indtog, blev der givet Ordre til, at alt til Raadighed staaende, Heste og Mandskaber, Militær og Civil, skulde ud i Marken og faa al Jord gjort i Stand til Tilsaaning. Det gav mange Genvordigheder. Vi havde kun gamle, plumpe franske Redskaber, lidt af alle Slags: Gamle Træplove, Harver af Træ, og saa den ubehagelige franske Vendeplov. Der blev spændt to preussiske Artilleriheste for saadan en gammel fransk Plov eller Harve, og saa fremad! »Alt for Fædrelandet«, som Kommandanten, en sydtysk Godsejer, sagde. Og jeg hang i, for den gode »Stilling« bag Fronten skulde jo gerne holdes.

Næsten alt blev pløjet om, ogsaa de fine frodige Lucernermarker, som der fandtes saa mange af, thi Tyskland manglede Korn. Det var ikke med milde Øjne, den franske Bonde saa vor Agrikultur. Det var ogsaa et broget Syn, naar man stod lidt i Afstand og besaa en saadan Virksomhed. En 30—40 Spand tyske Militærheste med Plove, Harver og Tromler, og en Skare Civile, Mænd og Kvinder, med Forke i Færd med at afsamlø Sener og Lucernerødder.

Saa fik vi udleveret Sædekorn, og Radsaamaskinerne kom i Gang, og vi fik Arealet, ca. 400 ha, tilsaaet med Havre. Saa blev der lavet smaa Tavler, hvorpaa der blev malet f. Eks. »12 ha Havre«. Tavlerne blev sat i Marken i Nærheden af Vejen, for at de højere Officerer, naar de kom forbi i deres flotte Biler, kunde være klar over Situationen. Men nu var for mig foreløbig den gode Tid forbi, thi jeg maatte med mit Regiment i en anden Stilling.

Æslet, der hjalp os i Kvarter.

Men ogsaa denne Smerte blev overstaaet. Efter en 4 Ugers Forløb blev vi atter afløste og kom i Ro i Omegnen af den smukke By Guise. Jeg husker den Nat, vi drog ind i vort nye Kvarter i M. Jeg skulde sammen med en anden Underofficer i Kvarter i et lille Husmandssted. Da vi om Natten kom til Huset, laa alt i den dybeste Ro. Alle Døre var lukkede, og trods vor ikke helt sagte Banken var der ingen, der bød os komme ind.

Vi fik omsider brudt Stalddøren op, fik vore trætte Gangere sadlet af og fodret. I Stalden fandtes kun et Husdyr, et Æsel, som vi senere erfarede havde det fine Navn »Minister«. Vi gik saa atter til Stuehuset for at søge at komme under Tag, men atter uden Resultat.

Men nu fik min Kammerat en Ide. Vi fik Æselet trukket ud af Stalden og stak den i Siden, saa den skrydede helt skrækeligt. Faa Minutter efter kom Husets Beboere, en ældre Mand og hans Hustru. Vi to Kanutter lod Æselet løbe, og Fatter og Mutter bagefter! Vi benyttede Lejligheden til at smutte ind i Huset, laasede Døren, og lidt efter kravlede Johan og jeg ind i Fatters og Mutters Seng, som var varm og god. Nu havde vi byttet Rolle. Men da Solen begyndte at sende sine Straaler ind ad Vinduet og vi fik Døren aabnet, indfandt vore Husværter sig, i ikke helt blid Stemning. Men vi fik dog anvist vort Opholdsrum, en helt pæn Stue med en god Seng og alle Bekvemmeligheder. Og efter som Dagene gik, blev Forholdet mellem os meget godt, men naar de to gamle saa paa os, smilte de, og truede med Pegefingeren og sagde »Grand filou«.

Fransk Landbrug.

I Landsbyen saa jeg nogle af de bedste franske Bøndergaarde, jeg har set i Frankrig. Alt tydede paa, at det var velhavende Ejere. Bygningerne var ret solide, lukkede Gaarde med en stor og smuk Hestestald; de maa have haft en temmelig stor Hestebesætning. I disse Egne dyrkes i Fredstid en Masse Hvede. Derimod var Kreaturstalden kun en Biting, og Kreaturholdet var kun lille. Ogsaa Svineholdet var kun til Gaardens Behov. Men Jorden var saa god og frugtbar, at dens Ejer ikke har haft mange Vanskeligheder ved at finde sit Udkomme. Stuehusene var ret smukke, store og rummelige.

Mejerier fandtes der ingen af, men paa hver Gaard fandtes en lille Haandcentrifuge, og Smørret blev lavet af Husets Kvinder, men det var ikke af første Kvalitet. Smørret blev om Sommeren pakket ind i Rabarberblade i 1 eller 1½ kg Pakker, og blev saa solgt tillige med Æg osv. paa Torvet i de større Byer.

Men efter godt 8 Dages Ophold her maatte vi bort, og landede efter 4 Dages Jernbanerejse i Rusland. Efter at have deltaget i den store Offensiv der i 1916, blev vi atter sendt til Frankrig.

Industriarbejdere som Landbrugere.

Et typlisk fransk Forspand.

Efter nogen Flakken frem og tilbage ved Fronten kom vi atter i Ro, og det gamle Landbrugsarbejde begyndte igen. Jeg var igen saa heldig at faa en lignende Kommando som før. Men denne Gang en hel Del vanskeligere, thi det Mandskab, som

blev stillet til Raadighed ved Arbejdet, var ikke mere landbrugsvante Holstenere og Mecklenborger, men Folk fra Kølne, Essen og Düsseldorf, og de fleste af dem var Industriarbejdere og havde ikke Anelse om Landbrug.

Men Tyskerne sendte to Mand med et Spand Heste, en til at køre Hestene, og en til at styre Ploven — men de var sommetider ogsaa derefter. Det var ingen Sjældenhed at se en Student og en Fabriksarbejder staa og lægge deres Hoved i Blød, hvordan de skulde faa Hestene spændt rigtig for en Plov, og de gamle franske Bønder trak ofte paa Smilebaandet ad vore skæve Furer. Men kun frisk Mod! Det gror lige saa godt i en skæv Fure som i en lige.

Før Høsten kom, fik vi en hel Del magre Heste, ca. 100 Stykker, fra Fronten, som skulde paa Græs, og fedes lidt — et Slags Hesteanatorium — og efter endt Kur blev de sendt til Hestedepoter. Men saa kom Høsten. Jeg fik indrettet et aflaaaset Rum til alle Redskaber, Leer, Forke, River osv., thi Ærligheden stod ikke højt i Kurs hverken hos Militær eller Civile. Derfor blev Redskaberne udleverede om Morgen og aftagne om Aftenen og laasede inde. Vi fik en 7—8 Selvbindere samlet sammen og gjort i Stand. Og det lykkedes os at skaffe saa meget Bindegarn, at vi kunde begynde Mejningen. Til Høstarbejdet blev den civile Befolkning udkommanderet. De fik en Dagløn paa 2—3 Frcs. Desuden en hel Del franske Krigsfanger, heldigvis mest unge kraftige Landmænd fra Bretagne. Det var nogle meget flinke og tro Gutter. Ogsaa den franske Landbefolkning var meget rare og omgængelige Mennesker, naar man først blev kendt med dem.

Franskmændene og Nordslesvig.

Jeg søgte at tale med dem om danske Forhold, men kun en eneste Gang har jeg truffet en, som kendte den nordslesvigske Grænsepolitik. Det traf sig en Gang, at jeg var langs som Kvartermester. Byen var meget haardt belagt. Jeg kom da til et lille Hus i Udkanten af Byen og traf dets Ejer, en gammel Mand oppe i 70-erne. Jeg bad om Plads for et Par Soldater, men han bandede og skældte ud paa de fordømte Preussere og vilde ikke have en saadan under sit Tag, thi han var født i Elsass-Lothringen og havde som fransk Soldat kæmpet mod Tyskerne 1870—71. Men da jeg fortalte ham, at jeg ingen Preusser var, men stammede fra det dansktalende Nordslesvig, blev vi to med et fine Venner, og han betingede sig, at han kun vilde have Nordslesvigere under sit Tag. Dem havde vi ingen andre af end mig, men to andre Kammerater blev forestillet for ham som danske, og vi maatte sidde næsten halve Natten og fortælle ham om Forholdene heroppe. Han kendte Navne paa vore Folkeførere heroppe. Men han er den eneste, jeg har truffet i de fire Aar, jeg var i Frankrig, som kendte de nordslesvigske Forhold.

Det tyske Militær og Landbefolkningen.

Som omtalt, var Landbefolkningen meget flink, men somme Tider, naar den tyske Militærforvaltning i det besatte Omraade forlangte for meget, var Stemningen anderledes. Naar der var noget særligt at bekendtgøre, blev Ordren givet til Byens »Maire« (Borgmester eller Sognefoged), og denne sendte saa en Btjent ud paa Gaden, udrustet med en stor Tromme. Saa snart han begyndte at tromme og raabte: »Ordre du Commandant allemand«, strømmede Beboerne ud paa Gaden og samledes i Klynger og drøftede Sagen, f. Eks. hvor mange Kartoffler, de skulde aflevere, alt medens de skældte ud paa Tyskerne. Saadanne Dage var de stædige og næsten ikke at formaa til at bestille noget. I det hele taget var den civi-

En Bondehytte ved St. Quentin.

le Befolkning underkastet en temmelig haard Disciplin fra den tyske Kommandants Side. Naar de skulde paa Besøg i en Nabo-by, skulde de til Kommandanturen for at faa en Passerseddel, og naar de skulde færdes med Køretøj, fik de en tysk Soldat som Ledsager.

Efter Kl. 9 maatte ingen af dem forlade deres Hjem, derfor gik der om Natten en tysk Patrouille paa Gaden, og den indbragte ofte en Ungersvend, som havde været ude paa Frieri og var kommen for sent paa Hjemvejen.

Der stjæles —

Efter at have alt Korn mejet og sat sammen, begyndte Indkørslen, men det blev ikke saadant, at enhver fik den Høst i sin Lade, som var avlet paa hans Jord. Nej, vi begyndte at køre ind i en Lade, og naar den var fuld, saa den næste. Men saa snart Høsten var bragt i Hus, maatte der ogsaa om Natten udsættes Vagtposter. Thi Tyveri florerede som aldrig før. Det var dog ikke Befolkningen, som stjal af sit eget Korn, men det var Militæret. Ligesom Forplejningen til Mandskabet var knap, var der ogsaa Knaphed paa Foder til Hestene. Og derfor kom Artillerister og Kavallerister om Natten i Mulm og Mørke med Heste og Vogne og stjal store Læs Havre og Hø. Saadanne Røvertog var jo strengt forbudt, men jeg har endnu aldrig hørt, at nogen er bleven straffet for slige Forseelser.

Ogsaa Beboerne vilde under Tærskningsarbejdet gerne hamstre lidt Korn, særlig Hvede, som de tog med sig hjem og fik malet paa en gammeldags Husmølle for at bage Brød af det. De Rationer af Brød og andre Levnedsmidler, som de fik tildelt, var kun smaa.

Ogsaa vore Kartoffelmarker blev i Nattens Mulm og Mørke hjemsogt af de i Ro liggende Frontsoldater, som ogsaa ønskede andre Grøntsager end Kaalrabi. Det blev saa galt, at Kartoffelmarkerne maatte bevogtes om Natten.

Efter at det store Høst- og Tærskearbejde var færdigt, begyndte vi med at bjerge et større Areal med Sukkerroer, som vi havde dyrket, og som stod udmærket og gav et meget stort Udbytte.

Da saa Optagningen var fuldendt, blev Sukkerroerne kørt til Jernbanestationen og med Toget sendt til en langt borte liggende Sukkerfabrik, som ogsaa blev drevet af de tyske Besættelsesmyndigheder. Men da vi derefter begyndte Kartoffelhøsten,

gav det kun et lille Udbytte, thi Markerne var bleven for haardt hjemløst af de tobenede Larver, og ogsaa under Optagningen gik der Svind i dem. Den største Part blev afgivet til de forskellige Officers-Kasinoer, og der blev ikke meget tilbage til at gemme hen i en Kælder, og ogsaa det blev lidt efter lidt stjaalet af Soldaterne.

Officererne holder Klapjagter bag Fronten.

Under vort Arbejde var vi af og til bleven afbrudt, idet de bag Fronten liggende Officerer begyndte at afholde store Jagter, og dertil skulde vi stille Klappere, og det kunde sommetider være lidt farlig, thi de fleste var Søndagsjægere.

Efter en saadan streng Jagtdag holdtes et lystigt Selskab i et af de bedre Huse i Byen, som var indrettet til Officers-Kasino. Her blev der festet, og Champagnepropperne knaldede Natten igennem.

For Underofficerer og Mandskab var det jo strengt forbudt at gaa paa Jagt, men de forbudte Frugter smager jo altid bedst, og vi gik alligevel sommetider ud for at søge os lidt til en bedre Middag. Jeg var en Aften gaaet ud og havde det Held at nedlægge et temmelig stort Vildsvin, som jeg skjulte i noget Buskads. Senere blev det hentet af nogle Kammerater, som fik det bragt hjem til Kvarteret. Men da vi var ved at faa det parteret, blev vi overraskede af en Officer. Jeg blev kaldt til Byens Kommandant, en fin Kavalleriofficer, der i Civil var Godsejer i Østpreussen, og jeg fik Krukken skældt fuld, saa Murene rydede, og Halvdelen af det lækre Vildsvin blev bragt til Officers-Kasinoet. Stegen maa have været god, thi Dagen efter var jeg atter falden i Naade hos den høje Herre.

De franske Bønder lærte os ogsaa at sætte Snarer for vilde Kaniner, saa vi paa den Maade ofte fik lidt ekstra paa vor Køk-kensedel.

Ogsaa de Herrer Officerer høstede Fordel af vor Kunst. En af dem, som aldrig havde haft Held til at ramme noget, fandt en Dag, han var paa Jagt, en Kanin siddende fast i en Snare. Den fik han skudt. Men da hans Oppasser skulde have den tillavet, konstaterede han, at den var død lidt for tidlig, saa Stegen skal nok have været godt mør, men den er nok bleven skyllet ned med et passende Antal Glas fransk Vin, som der var rigeligt af. En Aften var der nemlig smuttet en Hest ud af

Stalden, og den var kommen ind i en Have paa en større Bondegård, hvor den sank i med det ene Ben. Sagen blev nærmere undersøgt, og Skovl og Spade kom i Gang, og Resultatet blev godt 200 Flasker Vin, der, under Tyskernes Fremmarch 1914, var bleven gravet ned. Stemningen blandt Byens Militære var i de følgende Dage absolut ikke trykket.

Katten i Stegepanden til Feldwebelen.

Nogen Tid efter blev jeg beordret tilbage til mit Regiment, som laa ude i Stilling mellem Forterne Vaux og Douaumont, en af de haardeste Stillinger paa hele Vestfronten under Verdunkampene. Men ogsaa her traf Heldet mig, idet jeg blev kommanderet tilbage med en 30—40 Mand til at bygge Veje. Vi tog Kvarter i en Skov, i nogle af os selv byggede Barakker. Forplejningen, som vi her fik udleveret, var meget knap, og her kom den Kunst, som de franske Bønder havde lært os, ret tilpas. Om Aftenen satte vi vore Kaninsnarer, og paa den Maade fik vi lidt ekstra paa Menukortet.

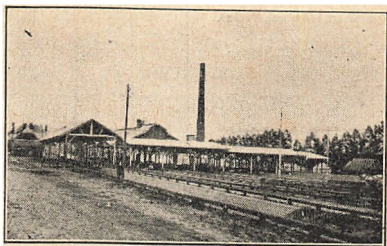
Vi havde her hos os en tysk Kanoner, som særlig forstod at tilberede Kaniner. Han gik rundt og stjal alt muligt, Kartofler o. s. v. Han var en rigtig Eventyrer, havde en hel Del Aar før Krigen aftjent sin Værnepligt i Nærheden af den franske Grænse, havde forset sig i Tjenesten, var saa deserteret over den franske Grænse og havde i 5 Aar tjent i den franske Fremmedlegion. Han var Indehaver af en fransk Krigsorden, som han bar nu til Trods for, at Officererne ikke kunde lide det, men den tyske Militærlov, som han kendte temmelig godt, tillod ham det. Han havde den Fordel, at han aldrig blev sendt ud i forreste

Linje, da han formodedes at ville lade sig tage til Fange. Det rygtedes nu hos vor Bagage, at vi førte et saa udmærket Køkken. Og saa henvendte Stabssergenten sig til den omtalte Kanoner, om han ikke ogsaa lejlighedsvis kunde tænke paa ham med en stegt Kanin til Trods for, at de to ikke var Perlevenner.

Rue du Fort i Verdun.

En Dag, da Schmidt, hed han, var lidt ude paa Rekognoscering, lykkedes det ham at nedlægge en Kat, som han til alles Forundring kom hjem med. Han fik den flaaet og lavet tilrette, fik den i Panden og fint tillavet med Hovedet af en Kanin lagt paa Fad sammen med nogle lækre brunede Kartofler og lidt Rosenkaal. Han bragte Anretningen til Stabssergenten, som sammen med sin Skriver fortærede Katten i den Tro, at det var en fed Kanin.

Sukkerfabrikken ved Chevresis-Monceau.

Schmidt blev med et Stabssergentens gode Ven. Men Venskabet varede kun kort; Schmidt kunde nemlig ikke lade være at fortælle sine Kammerater, at nu spiste Stabssergenten Kattesteg, og da Stabssergenten efter endt Maaltid med en stor Cigar i Munden kom for at inspicere, begyndte Mandskabet at mjave som en Kat, til Stabssergentens store Forundring. Lidt efter indfandt sig en ung Løjtnant, som var meget afholdt, og Soldaterne fortalte ham hele Historien, og denne gik saa videre til Stabssergenten. Og dermed var Venskabet forbi.

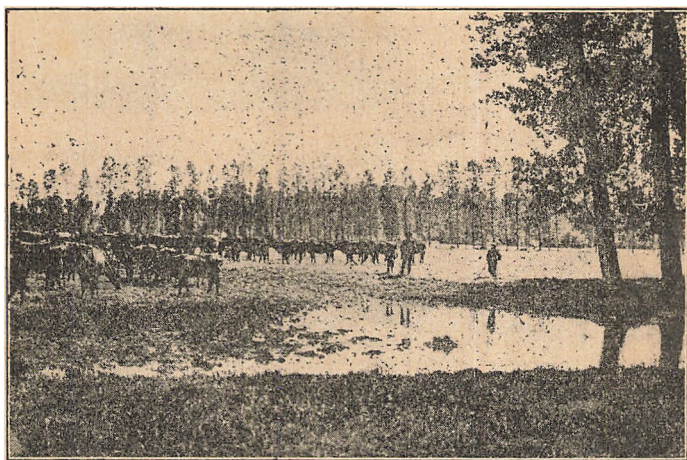
Da Schmidt skulde skydes — og vilde skyde igen.

Men Historien fik et Efterspil. Da Stabssergenten havde faaet Sammenhængen at vide, blev han naturligvis rasende og befalede Schmidt at være paa Alarmpladsen Kl. 3, saa kunde han blive skudt, eller hvad han i sin Harme kunde finde paa at sige. Præcis Kl. 3 mødte Schmidt i fuld Udrustning med Revolver o. s. v. Men den unge Løjtnant havde ogsaa faaet Nys om Affæren og indfandt sig paa Pladsen og spurgte Schmidt, hvad han vilde der. Schmidt svarede, at han skulde skydes Kl. 3. Løjtnanten smilede og sagde:

— »Jamen, Schmidt, du har jo Skyderen med!« idet han pegede paa Schmidts store Armé-Revolver, »hvad vil du med den?«

— »Jeg vil skyde igen«, sagde Schmidt.

Derefter blev Schmidt sendt bort, og hele Sagen blev meldt til Kaptajnen, som laa oppe i Ildlinjen. Og Enden blev, at om Aftenen maatte jeg bringe de to Kamphaner ud i Stillingen overfor Fort Vaux, hvor de af Kaptajnen fik Krukken skældt godt fuld, paa god gammel preussisk Vis.

En Flok Kreaturer drives paa Græs bag Fronten.

Men Dagen efter var Stabssergenten meldt syg, og vi saa ham ikke mere.

Efter nogen Tid blev vi afløst fra Vestens Helvede Verdun, og landede i en rolig Egn nede i Elsas, hvor vi hjalp Bønderne at drive deres Jord, særlig med at tærske Frø. Jeg købte af en Landmand en Del Frø og sendte det hjem, og det groede udmærket herhjemme paa Nordslesvigs Jord.

Hermed sluttede for mig for bestandig Landbrugsarbejdet bag Fronten. Resten af Krigen blev for mig kun Fronttjeneste.

H. P. Lorenzen.

Et Overfald af kinesiske Sørøvere.

Af Baadsmænd Søren Møller.

Da jeg i Aaret 1868 var forhyret som Letmatros paa Briggen »Gazelle« af A a b e n r a a, Kaptajn J. G r e e n, havde vi en ubehagelig Oplevelse om Bord, som jeg her vil fortælle om.

Skibet havde i Hongkong indtaget en Ladning Stykgoods og 36 Kasser Opium, som skulde bringes over til Takao paa Øen Formosa. Vi forlod Havnen en Morgenstund med let sydlig Vind og for fulde Sejl. Da vi hen paa Formiddagen var kommen et Stykke udenfor Landet, blev det næsten helt stille, saa Skibet næppe vilde styre. Vinden flovede stadigt mere af, og lige før Middag halede vi nogle af Sejlene ned, da de blot hang og slog, hver Gang Skibet slingrede i den høje Dønning uden for Klipperne.

Der var ingen Skibe i Nærheden undtagen to kinesiske Djunker, som vi mente, laa og fiskede. De firede nu deres Sejl ned og gav sig til at ro op mod os. Endnu havde dog ingen af os nogen Anelse om, hvad der vilde ske. Kaptajnen gav derfor Ordre til at gaa til Middag, og da Vejret var godt og Luften klar, blev jeg, som stod til Rors, alene paa Dækket. Førend Kaptajnen gik ned i Kahytten, sagde han til mig, at jeg kunde sige Besked, ifald der kom lidt Vind igennem.

Da Skibet ikke styrede, havde jeg ikke noget at tage Vare paa og henvendte derfor min Opmærksomhed paa de to kinesiske Fartøjer, som nu med ordentlig Fart nærmede sig mere og mere. Da de var omtrent 100 Alen agter for os, roede de længere fra hinanden og lidt længere ud, men dog stadig i Retning af os; jeg kaldte derfor alle Mand paa Dækket. I det samme lød der et Kanonskud fra den ene Baad, og vi saa nu, at det var Sørøvere. Da blev der Angst og Fortvivlelse blandt os, og enhver søgte at skjule sig. At gøre Modstand mod saa mange, kunde der ikke være Tale om; vi var nødt til at overgive os til vor Skæbne.

Den første Kugle var gaaet igennem vort Stormerssejl. Da den kom, løb jeg bort fra Roret og forefter. Her rev jeg Laaget af den store Klyds, som Ankerkæderne gaar igennem ned til Kædekassen. I den krøb jeg ned og sad et Øjeblik efter i Kassen og tænkte paa min Skæbne og paa mine Kammerater. Da jeg

havde siddet lidt, hørte jeg et voldsomt Stød mod Skibssiden. Kort efter stormede Kineserne op paa Dækket, hvor der blev et forfærdeligt Spektakel, men jeg sad saa stille som en Mus i en Fælde.

Saadan sad jeg i flere Timer og tænkte i mit stille Sind: Naar Kineserne nu faar fat paa Dig, slaar de Dig ihjel med det samme! Og denne Skæbne troede jeg, alle mine Kammerater havde lidt, da jeg hverken hørte eller saa noget til dem. Som jeg nu saadan sad og tænkte, blev jeg paa engang forstyrret og fo'er sammen af Angst. Forlugen blev nemlig aabnet, og hele Forlasten var fuld af Kinesere, som begyndte at losse Lasten. Jeg forholdt mig derfor ganske rolig i mit Skjul, og der var da heller ingen, som tænkte paa, at jeg sad saa tæt i Nærheden af dem med kun en Bræddevæg imellem. Efter en god halv Times Tid blev alt stille igen, og jeg kunde høre, at Kineserne nu var midtskibs. Kort Tid efter hørte jeg igen en Mand komme ned i Forlugen. Saavidt jeg kunde skønne, var det en af vore Folk, den anden Letmatros, som var Dansker og hed Hans. I min Dumhed sagde jeg derfor: »Er det Dig, Hans?« Men saa havde jeg ogsaa sagt nok, for til min Skræk var det ikke Hans, men en Kineser, der, da han hørte mig, raabte, alt hvad han kunde, om Hjælp. Jeg maatte nu frem, da de ellers vilde skyde mig, og kravlede op ad Ankerkæden. Da jeg var kommen saa højt op til Hullet, at Kineserne kunde naa mig, tog de mig ved Haaret, og hev mig op. Jeg skreg forfærdeligt derved, da jeg troede, de vilde dreje Halsen om paa mig. Det skete dog ikke, men da jeg var kommen op paa Dækket, sprang der straks en til og gav mig nogle Slag i Nakken med en Kofilnagle, saa jeg faldt bevidstløs om paa Dækket. —

Efter en Tids Forløb kom jeg til mig selv igen. Jeg havde en frygtelig Hovedpine, og Øjnene var stærkt ophovnede. Jeg maa have ligget længe uden Bevidsthed, thi Solen begyndte allerede at forsvinde bag Bjergene, saa det maatte være sent paa Eftermiddagen. Jeg fandt det nu bedst at blive liggende, hvor jeg laa; saa kunde Kineserne gøre med mig, hvad de vilde. Fra min Plads kunde jeg se, at de var i fuld Gang med at losse Lasten ned i Baadene; hvad de ikke havde Brug for, gik over Bord. Nogle af mine Kammerater fik jeg ogsaa Øje paa. De maatte arbejde med, og nogle af dem havde et Tørklæde bundet om Hovedet.

Da Solen var borte, holdt Kineserne op med Losningen og

gik om Bord i deres egne Skibe; alt gik efter Kommando. Da de fleste var om Bord, kom to af dem, som vistnok var Kaptajnerne, forud, hvor jeg laa, og havde en hemmelig Samtale med hinanden i det kinesiske Sprog, som jeg ikke forstod. Begge var bevæbnede med Sabel og Revolver og tog slet ingen Notits af mig. Da de gik, gav den ene mig et ordentligt Spark i Siden, men jeg bed Tænderne sammen, dels af Smerte og dels for ikke at skribe. De sprang saa op paa Rælingen, gik om Bord og gav Kommando til at kaste los. Alle Aarer blev sat i Vandet, og saa gik det i en Fart nordpaa op under Landet ad Swatau til.

Vi laa nu her med Stille, ikke et Skib eller Damper i Sigte, skønt det var tæt uden for Indsejlingen til Hongkong, uden Proviant eller Sejl, thi hvad Røverne ikke havde taget med, havde de ødelagt. Om det saa var Kompasset og Kortene, alt var borte. Da de nu var borte, kom jeg paa Benene i en Fart og løb agterud. Mandskabet gjorde store Ansigter, da jeg kom til Syne. De troede, Kineserne havde slaaet mig ihjel og kastet mig overbord, da ingen hele Tiden havde set mig.

Paa Kahytsdækket samlede vi nu alle og talte om, hvad vi havde maattet lide, og hvad der nu var at gøre for os. Paa en Gang rejste den ene af Matroserne sig, saa stivt mod den østlige Horisont og raabte: »Der er Røg af en Damper at se!« Vi andre mente dog, det var en Sky, men Matrosen blev ved sit, og nu kunde han ogsaa se Skibet. Kort efter saa vi det ogsaa, og nu kom det hurtigt nærmere. Da det ikke var helt mørkt ved denne Tid endnu, — Klokken var henad 8 —, haabede vi, Damperen vilde faa Øje paa os. Til vor store Glæde saa vi, at det var et tysk Orlogsskib, saa nu kom der Hjælp.

Da Skibet var kommen op paa Styrbordside af os, stoppede Maskinen, og der spurgtes paa Engelsk, hvilket Skib vort var. Vor Kaptajn svarede, at det var den preussiske Brig »Gazelle« af Aabenraa, at vi kom fra Hongkong og skulde over til Formosa, samt at der havde været Sørovere om Bord, som havde taget alt fra os. Kommandanten spurgte saa, om vi ønskede Hjælp, hvilket besvaredes med »Ja og meget nødvendigt«. »Hjælpen kommer straks!« svaredes der tilbage.

Nu blev der Liv paa Krigsskibet. Kommandoraabene lød ogsaa over til os, saa vi tydeligt kunde høre, at to af Kutterne skulde sættes i Vandet, Efter en kort Manøvre kom ogsaa to Baade roende over til os, fuldt bemandede og med nogle høje Officerer. En af disse spurgte vor Kaptajn om forskellige Ting.

Saa steg han og et Par Underofficerer om Bord, hvorpaa Kaptajnen bød dem ned i Kahytten, hvor alt blev fortalt og opskrevet i en Bog. Derpaa kom de igen op paa Dækket og overgav Bogen til en anden Officer, som fik Ordre til at ro Baadene tilbage igen. Lidt efter gik Skibet forud for os, og der blev ført en Slæbetrosse om Bord paa Krigsskibet, der satte fuld Damp op og slæbte afsted med os i nordlig Retning, for at bringe os op under Landet for Natten, saa vi kunde ankre. Henimod Kl. 11 lod vi Ankeret falde og kastede Slæbetrossen løs. Saa kom der igen en Baad over til os med Proviant, og hvad vi ellers manglede; Lamper og Olie bragte den ogsaa med, thi vore egne Lamper havde Kineserne ødelagt. Denne Baads Besætning blev nu om Bord hos os, for at holde Vagt og Udkig efter Søroverne.

Da nu alt var i Orden for Natten, dampede Krigsskibet nordpaa for at indhente Kineserne, som antagelig var gaaet ind under Land, for at søge sig et Skjulested. Mens vi endnu sad og talte med Marinerne, som var om Bord hos os, raabte Vagten Officeren paa Dæk og meldte, at han kunde høre Kanontorden i nordlig Retning. Dette holdt ved omtrent i et Kvarters Tid, saa blev det stille igen, og nu trøstede Løjtnanten os med, at nu havde de vist fat paa dem. Da Klokkeren var bleven 2, og der blev afløst paa Vagten, raabte Vagtmanden, at han saa en Raket stige til Vejrs, og Marinerne fik ogsaa nogle Raketter klar til at bruge. Da der kort efter kom en til Syne, sendte de to Raketter til Vejrs fra os og højste 2 røde Lamper op under Gaffelen. En Times Tid senere kom Skibet i Sigte, og vi kunde tydeligt se, at det havde en Kineserdjunke paa hver Side. Det kom nu dampende lige ned mod os, lagde begge Djunker til Ankers og blev selv liggende midt imellem dem, til det blev Dag.

Næste Morgen kom Kommandanten fra Krigsskibet selv om Bord hos os og tog Kaptajnen og Styrmanden med over til Kineserne. En Times Tid senere kom Baaden tilbage igen med vore Sejl og meget andet, som Kineserne havde taget fra os, og lidt efter kom nok en Baadladning Proviant og Vand. Vi maatte nu til at binde Sejl under, og Marinerne tog Proviant over. Da vi igen havde alt om Bord til Rejsen, tog Officeren Afsked med os og ønskede os en lykkelig Rejse, men en Underofficer og 10 Mand blev om Bord for at hjælpe os over til Takao. Krigsskibet satte fuld Damp op med begge Djunker paa Slæb ad Hongkong til.

Rejsen til Takao varede kun kort. Dog selv om det er en

Maren Rosen (1801—91) var Datter af Hans Tjellesen Rosen, Søn af Tjelluf Rosen fra Vestslesvig. Almindelig kaldtes hun Tjellesen, hvilket Navn overførtes paa hendes Mand Mads Petersen Schmidt (1789—1867). Han var af en gammel-udbredt Tiset-Slæggt, en venlig og stille Mand, som overtog hendes Fædregaard. Hun var en rolig og energisk Karakter, der døde 90 Aar gammel uden nogen Sinde at have kendt Sygdom. Ægteparret bragte store Ofre for at føre Sønnen frem gennem Studierne. Hun syntes, hans Død som frivillig i 1864 var spildt, da Krigen bragte Nederlag. Men efter at han havde vist sig for hende i Drømme og varslet Genforeningen, tabte hun aldrig Troen derpaa.

Datteren Ane Schmidt (1826—1905) blev 1849 gift med Peder Warming Schmidt (1822—1896), Seminarist fra Skaarup. Fra 1846 var han i 28 Aar Lærer i Tiset, Svermaade samvittighedsfuld og en elskelig Personlighed. 1872 kunde han ikke længere udholde at arbejde i den tyske Skoles Tjeneste, og skønt hans Hustru var bleven værkbruden, valgte han at søge sin Afsked uden Pension. Ann i æ Skol eller Most Ann, som hun kaldtes af alle, var trods Sygdommen aldrig ledig, var en udmærket Fortæller af gamle Sagn, har bl. a. ydet Bidrag til F. Ohrt's sønderjydske Folkesagn.

Hans Tjellesen Schmidt (1829—64) blev 1849 Student fra Kolding Skole. Da Byen under Slaget 23. April 1849 kom i Brand, flygtede han hjem. Ved Nattetid kom han til Langetved. Hans tidligere Barnepige boede ved Siden af hans senere Svogers Hjem, som dengang var ham ubekendt. Ved et Tilfælde kom han til at banke paa hendes Rude for at spørge om Vej. — Som theologisk Kandidat havde han nogle Huslærerpladser, indtil han kom til at lede en højere Bondeskole i Brøns. Han meldte sig som frivillig i 1864, blev saaret ved Dybbøl 17. Marts og døde paa Lazarettet i Faaborg. Paa Kirkegaarden her afsløredes 1867 en Mindesten for ham, til hvilken Lejlighed Digteren Mads Hansen skrev Sangen »Han var ikke andet end Menigmand«.

Peder Jensen Schmidt (1832—1915), »Per Tjellesen«, overtog Fædregaarden i Tiset, senere yderligere et Par mindre Gaarde. Praktisk Landmand, ivrig dansksindet, var Valgmand. Alle hans 4 Sønner og 4 Svigersønner var med i Verdenskrigen. Den ældste Svigersøn meldtes som savnet i Nordfrankrig, den yngste Søn holdtes i Begyndelsen af Krigen paa Grund af en

uforsigtig Udtalelse længe arresteret som hørende til en udpræget dansk Familie.

Mette Kirstine Schmidt (1837—1931) fødtes 31. Juli, samme Dag som hendes Bysbarn Peter Chr. Koch i det berømte Møde hos Nis Lorenzen, Lilhoit, var med til at grundlægge den danske Presse i Nordslesvig. 1861 blev hun gift med Hans J. Physant i Langetved. (Se Sprogforeningens Almanak 1907). Her levede hun i 70 Aar. Paa hendes 90-Aarsdag stod i »Hejmdal« bl. a. følgende:

»Hun selv lever i sit lille hyggelige Hjem ved Siden af Gaarden. Det er for os yngre en Oplevelse at være Gæst i dette Hjem og høre gamle »Met' Kjestin« fortælle om sit rige Samliv med sin for mange Aar siden afdøde Ægtefælle, hvis Navn havde en god Klang viden om paa Grund af hans Deltagelse i Arbejdet for at bevare vort danske Folkeliv under Fremmedherredømmet. Faa Kvinder kan som hun fortælle om den Tid og være saa stærkt optaget deraf, at man sjælden er Gæst i Hjemmet, uden at Samtalen ledes hen paa Begivenhederne før og efter 64. Og saa de gamle Slægters Liv og Levned i Skrave Sogn er hun godt inde i, saa hendes store Vennekreds sikkert vil glæde hende Søndag Morgen ved at lade Dannebrog gaa til Tops, det skønne Flag, der er hende saa kært.«

Historier fra Sundeved. (5)

Hvad en Klump Guld saa stort som et Æble er værd.

I Halvfemserne boede der i Kobberholm ved Avnbøl en ung Mand. Vi vil kalde ham P. Han var i den Alder, 18—19 Aar, hvor vi her i Sundeved kalder dem »Storslup«. Han havde hørt en Del tale om Aabenraa, og vilde gerne besøge den. En tidlig Søndag Morgen gav han sig saa til Fods den ret lange Vej fra Kobberholm til Aabenraa. Da han naaede dertil, følte han sig sulten, men Skillinger havde han det smaat med. Da han var kommen et Stykke op ad Storegade, naaede han til et Sted, hvor der boede en Guldsmed. Gennem Vinduerne saa han, at Folkene sad ved Middagsmaden. Var han ikke sulten før, blev han det nu, og han tænkte ved sig selv: Kunde man endda faa en Skefuld Mad. Han gik videre og spekulerede over, hvordan han skulde bære sig ad. Paa engang vendte han

om, gik tilbage til Guldsmeden, og bankede paa Døren. »Kom ind!« lød det venligt. Og da han kom indenfor Døren, spurgte han Guldsmeden, hvornæget et Stykke Guld saa stort som et Æble kunde koste.

Der var altsaa en Forretning at gøre, tænkte Guldsmeden! »Værsgod, sid hen til Bordet og spis med«, sagde han til den fremmede Kunde, og det lod P. sig ikke byde to Gange. Og da de havde lagt Skoerne, spurgte Guldsmeden, om han saa maatte se Guldet. Noget forlegen sagde Karlen, at endnu havde han ikke Guldet, men for det Tilfældes Skyld at han skulde finde det, vilde han gerne vide, hvor meget en saadan Klump Guld var værd!

Guldsmeden morede sig over den unge Mands Fiffighed, og P. var glad for den gode Mad, som han var sluppet saa billigt til.

Den kloge Krage.

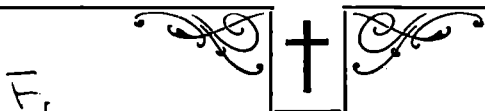
1857 fik vi herhjemme i Avnbøl en ny Nabo, idet Peter Mikkelsen, der var født i Svejrup, købte og overtog Jakob Duus' Gaard, da denne flyttede til Avnbølgaard. Han var en udmærket Fortæller. Naar han begyndte, sagde han sædvanlig: »Nok æ de og kort å fortæl«, og tog saa fat.

Saadan fortalte han, at i Svejrup, hvor han var kommen fra, var der en Mand, som jævnlig kom i Betryk for Penge, og han maatte saa ud at laane, men det blev selvfølgelig stadig vanskeligere for ham at faa sit Ønske opfyldt. Paa en saadan Tur, han en Vinteraften var ude paa, var han meget uheldig. Han havde været flere Steder og overalt faaet Nej. Han kom saa forbi Slyngsten, men sagde til sig selv, at her kunde han godt gaa forbi, der faar du saamænd heller ikke noget. Men da han var kommen et Stykke hen ad Vejen, hørte han en Stemme bagfra raabe: »Gaa tilbage! Gaa tilbage!« Han saa sig om, og blev var, at Røsten kom fra en Krage, der sad i en stynet Askebusk i Hegnet. »Mener Du det, saa kan jeg gerne forsøge, men der tager du nok fejl.« Han kom saa ind paa Slyngsten, og kom frem med sit Ærinde, og til hans store Overraskelse sagde Manden straks ja til hans Bøn, og gav ham Pengene. Svejrupmanden kom den Aften glad hjem, og det kunde han takke Kragen for.

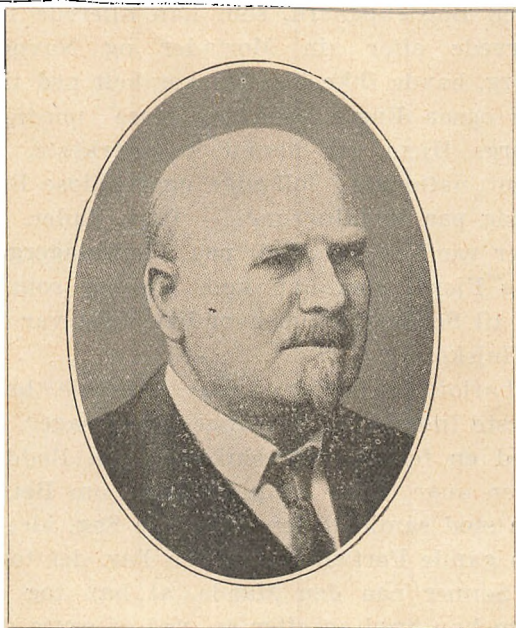
Fra den Aften holdt han Kragen for et klogt Dyr.

N. L.

DE GAMLE, SOM FALDT . .

F.
H. D. Kloppenborg-Skrumsager.

Budskabet om Landstingsmand Kloppenborg-Skrumsager's Død blev overalt i vort Folk modtaget med Vemod og af hans mange Venner med inderlig Sorg.

Sågen var jo den, at Kloppenborg i sin Personlighed ejede noget, som alle danske kendtes ved, saa naar de mødtes med ham, følte de umiddelbart, at han paa vital Maade hørte dem til, og hans Omdømme i vort Folk var

præget netop af, at han, overalt hvor han kom frem, gav Udtryk for noget alment fælles dansk, som vandt ham Venskab og Tillid.

Lige fra Barndomstiden og igennem Ungdomsaarene var hans Udvikling og Indstilling præget af, at hans Hjem laa tæt ved den unaturlige Kongeaagrænse, den Statsgrænse, der 1864 blev skaaret midt gennem det danske Land og Folk.

Gaarden Bejstrupgaard, som han allerede i Drengesaarene arvede efter sin Morfader og Navne H. D. Kloppenborg, havde ikke blot Marker helt ned til Kongeaen, men ogsaa Eng, Mark og Mose nordfor denne. Kloppenborgs Hjem var blandt de stærkeste, som bar baade den nationale, folkelige og religiøse Bevægelse, der rørte sig paa Røddingegnen. Hans Fader, J. N. H. Skrumtsager var Vestjyde, født paa Skrumtsagergaard ved Ringkøbing Fjord, men han kom allerede som 18-aarig ung Mand til Sønderjylland, hvor han først var Elev paa Rødding Højskole.

Fru Charlotte Schrøder, Askov Højskole, har fortalt om det første Indtryk af den unge Skrumtsager, som hun modtog ved en festlig Sammenkomst paa Rødding Højskole. Den unge Mand holdt en Tale om Betydningen af, at man stod samlet i den nationale Sag, idet han gik ud fra den gamle Fortælling om den Far, der tog Afsked med sine Sønner paa den Maade, at han tog et Antal Stokke, som han brød en efter en, ved at sætte dem mod sit Knæ; dernæst tog han et Bundt lignende Stokke og forsøgte at knække dem samlede, men de modstod hans Kræfter; »saadan«, sagde Faderen til sine Børn, »skal I holde sammen, saa kan I staa imod selv haarde Tryk, der maatte komme over jer.« Saadan, sagde Skrumtsager, skal den Ungdom, der gaar ud fra Røding Højskole, ved at lægge sine Kræfter sammen vise, at det tyske Tryk

søndenfra ikke kan bøje os. — Fru Schrøder tilføjede, at denne Tale blev holdt saadan, at det blev det festlige Mødes Begivenhed.

Efter at Skrumsager havde været Forvalter hos H. D. Kloppenborg, købte han en mindre Nabo-Ejendom i Københoved, og her hjemførte han sin Brud, Ane Marie, Datteren fra Bejstrupgaard, i 1866.

Egentlig var Forholdene lagt tilrette saadan, at Barnet, der ventedes i 1868, ikke skulde have set Dagens Lys i sit Hjem i Københoved. Morfaderen havde nemlig paa sin Jord lige nordfor Kongeaaen bygget et Hus — det endnu staaende kendte »Frihed« — hvor han havde tænkt sig, at Datteren kunde flytte over, naar Barnet skulde fødes, saa det efter dansk Lov fik dansk Statsborgerret. Det lykkedes imidlertid ikke, saa Drengen blev født den 2den Juli 1868 i Københoved, hvor han voksede op i et lykkeligt og stærkt aandeligt bevæget Hjem. Hans kærlige og kraftige Moder gjorde Hjemmet trygt for ham og hans Søkende; og hans Faders rige Personlighed prægede Dagene fra Morgen til Aften. Morgensangen med Trosbekendelse og Fadervor var Dagens gode Begyndelse med Forældrene som det sikre Midtpunkt. Den, som var med ved Dagens Indvielse i det Skrumsagerske Hjem, glemmer ingensinde den Kraft og Harmoni, der ligefrem straaede ud til Børn og Husfæller.

Den første Undervisning fik Børnene, naar deres Fader fortalte Bibel- og Fædrelandshistorie, der ikke mindst gav Sønnen H. D. Kloppenborg dybtgaaende Indtryk af, at før hans Forældre var Kristendom og Danskhed deres dybeste Eje. — Siden fik hans Søkende Huslærer, hvoriblandt de senere Præster Fejlberg-Jørgensen, Skærbæk, og Thade Petersen i Haderslev.

Hjemmet i Københoved gav Børnene under deres Op-

vækst en rig og frugtbar Undervisning og Udvikling derved, at Hjemmet var Samlingssted ikke blot for Naboer og Venner fra den nærmeste Egn, men ogsaa for fremragende og betydelige Mænd fra hele Sønderjylland, fra Kongeriget og gennem Forbindelsen med den nærliggende Askov Højskole med Nordmænd og Svenske.

Som Børnene voksede til, blev de ivrige og aarvaagne Tilhørere ved de voksnes Samtaler, der drejede sig om den danske Sag i Sønderjylland og om Tidens Spørgsmaal i vort Folk.

Efter Morfaderens Død 1882 flyttede den Skrumsageriske Familie over paa Bejstrupgaard, og her blev Hjemmets Kreds under de større Forhold yderligere udvidet. For Ungdommen paa Bejstrupgaard randede den folkelige Horisont ikke alene Sønderjylland og Moderlandet Danmark, men spændte over hele Norden. Faa Hjem har kunnet give Børnene rigere Livsindtryk; paa Bejstrupgaard holdtes jo ogsaa hveranden Søndag de gudstjenstlige Møder, hvor Cornelius Appel, efter at H. Svejstrup havde forladt Rødding, førte Ordet. Den store Sal paa Gaarden blev Anneks til Frimenighedens Kirkesal paa Rødding Højskole.

Efter sin Konfirmation fortsatte Kloppenborg sin praktiske Uddannelse som Landmand paa Sjælland, kom derefter paa Askov Højskole 1886—88, hvorefter han aftjente sin Værnepligt ved Tysklands fineste Regiment, Garde du Corps, Kejsereus særlige Livregiment, i Aarene 1888—91. Ved en Parade blev han forestillet for Kejsereus som Tysklands sværeste Soldat.

Jeg besøgte ham i Berlin under hans Soldatertid og fik Indtryk af, at han maa have staaet sig godt med sine Officerer. Han og jeg havde sat hinanden Stævne ved Sejerssøjlen. Her ventede jeg et Kvarters Tid paa ham, og troede jo han kom i sin Uniform, men til min Overraskelse

tonede han frem i civil Dragt, mørk Jakke og lysegraa Benklæder, en blød graa Sommerhat og med et Par store blaa Brilller paa, saa det ligefrem kneb for mig at kende ham. Paa mit Spørgsmaal, om dette gik an, saadan at aflægge Uniformen, svarede han: »Ja Hvem skulde have noget imod det?« — Vi gik saa ind paa en nærliggende Restaurant, hvor vi skulde spise til Middag, her sad et Par Officerer og spiste. Kloppenborg hviskede til mig: »De hører til mit Kompagni!«, men vi gik rolig videre, søgte os et Bord, hvor Kloppenborg placerede sig med Ryggen til Officererne, som han selvfølgelig ikke havde hilst paa, da han var civil paaklædt. Jeg maa tilstaa, at jeg var lidt nervøs ved Situationen, men Kloppenborgs Humør var uforstyrret, og snart lød hans kendte rungende Latter i Spisesalen. Der passerede heller intet i Anledning af denne Episode, saa Kloppenborg havde jo Ret i, at vi kunde sidde ganske rolig og spise vor Middag trods Officerernes Nærværelse.

Efter sin Hjemkomst fra Soldatertjenesten var han Vinteren 1891—92 Elev paa Tune Landbrugsskole, tog derefter ind til København, hvor han hørte Forelæsninger paa Borups Kursus, drev historiske Studier og søgte at blive kendt med ledende Personligheder i Hovedstaden. Georg Brandes har personlig fortalt mig om Kloppenborgs Besøg hos sig. Da Kloppenborg kom, skulde Brandes netop til at gaa ud af sin Dør, men blev selvsagt hjemme, da Kloppenborg præsenterede sig. Da de var kommet til Sæde i Studereværelset, og Samtalen kom i Gang, spurgte Gæsten om, hvad Dr. Brandes mente om den ny Skønslitteratur? Brandes følte sig, fortalte han mig, noget vanskelig stillet ved dette Spørgsmaal, der jo ikke var saa lige at svare paa, men Kloppenborg slog ud med sin Haand og sagde: »Ja jeg finder, at den ny Litteratur kun indeholder tarvelige Værdier og giver kun ringe Næring for Læseren.«

Dr. Brandes indskød en Bemærkning om, at der var jo dog stor Forskel paa, hvad de enkelte Forfattere bød paa, »men«, sagde Brandes til mig, »da jeg saa Kloppenburgs udstrakte Arm og hans vældige Haand, saa jeg for mig en Styrke og Sundhed, der let kunde overmande mig, og jeg fandt mig ikke opfordret til en videregaaende Diskussion med min Gæst, som iøvrigt var mig meget sympatisk, og det viste sig ogsaa, vi havde nok at tale om, uden paany at komme ind paa den nyere Litteraturs Værdi«.

Da Kloppenburg fyldte 25 Aar, altsaa i 1893, overtog han selv Ledelsen af Bejstrupgaard og holdt Bryllup med Anna Kristine Pedersen, Datter af Gaardejer Niels Pedersen i Faardrup, som ligger omtrent midt i Trekanten Korsør—Slagelse—Skelskør.

Der blev nu givet Kloppenburg en Række rolige Arbejdsaar, hvori han bragte sin store Gaard i udmærket Skik og vandt sig et agtet Navn som dygtig Landmand, og sammen med sin Hustru gjorde han Bejstrupgaard til et udmærket Hjem og Lærested for unge. Det var ogsaa som Landøkonom, han modtog sit første offentlige Hverv, idet han 1906 valgtes til Næstformand i den nordslesvigske Landboforening, men da Landdagsmand Julius Nielsen 1908 ikke ønskede at modtage Genvalg, blev Kloppenburg valgt til Landdagsmand for I. Valgkreds, et Mandat, som han sad inde med lige til den tyske Revolution i 1918.

Det var en Fornøjelse at være sammen med ham i den preussiske Landdag. I Snapstinget, hvor vi spiste Frokost sammen, blev han paa det hjerteligste hilst med et »Guten Morgen« af sine Kolleger, og da jeg siden i Landdagssalen først hørte ham tilraabe Nis Nissen mange opmuntrende og kraftige: »Sehr recht!« for derefter ogsaa selv at tage Ordet og blive hørt med Opmærksomhed og Velvilje, skønt hans Tysk jo ikke var dadelfrit, og hans Ord om det preussiske Styre i det danske Nordslesvig ikke

venlige. — Det gik her i Landdagen, saadan som alle vi, der har været til Møder sammen med Kloppenborg, saa godt kender, han blev hørt ikke alene af Venner, men ogsaa af Modstandere. Ja selv i Berlin slog det bedste i Kloppenborgs Tale igennem; det bedste var jo, at hans Ord kom fra Hjertet og rummede den Alvor, der udsprang af hans varme Kærlighed til og Overbevisning om hans Sags Retfærdighed.

Ligesom H. A. Krüger havde Kloppenborg vel nok som Folkerepræsentant den største Betydning for sine Vælgere ved sin personlige Tale og Færd mellem dem, men for den danske Sag var han i Berlin en Herold, der blev hørt, og Genlyden af hans Tale naaede hjem til Moderlandet.

Saa kom Verdenskrigen, og med den de stærke Svingninger i Sindene, eftersom det saa ud til Sejr eller Nederlag for de tyske Vaaben. En Tid var det jo saadan, at det i Sønderjylland var umuligt at faa Oplysning om Krigens Gang og Tilstandene i Landene i det hele, fordi de tyske Myndigheder ikke tillod udenrigske Aviser at komme over Grænsen og de indenrigske var under den strengeste Censur. I denne Periode mødtes Kloppenborg og jeg i nogle Uger hveranden Dag og talte sammen over Kongeaaen, ligesom vi udvekslede forskellige skriftlige Sager og ordnede økonomiske Forhold, idet Pengene blev kastede over Aaen. En Gang havde vi det Uheld, at en værdifuld Post ikke naaede over, men faldt i Vandet, hvor vi dog siden fiskede den op igen med de 5000 Kr. i god Behold. Men snart blev Vagtposterne langs Kongeaaen saa tæt besatte, kun 100 Meter mellem hver Post, at vi maatte ophøre med vore Stævnemøder, og denne noget ekstraordinære Postroute blev indstillet. Heldigvis var Kloppenborg ved Krigens Udbrud naaet over den Alder, der var Grænsen for det værnepligtige Mandskab, saa han kunde ikke indkaldes, men hans to ældste Sønner var ved Fronten. Den

ældste, Sigurd, blev haardt medtaget, men hans Helbred har dog med Aarene bedret sig. Nu bor han paa Kane-kjær ved Haderslev, og hans dygtige Hustru, der er uddannet Sygeplejerske, er ham den bedste Hjælp til at vinde Sundhed og Styrke tilbage igen.

Som nævnt svingede Stemningerne stærkt under Krigens vekslende Gang. I dens sidste Aar nedskrev Kloppenborg i Form af et Drama en Række Billeder af sine Oplevelser, særlig med de to Sønner, der var med i Kri-gen, men først 1927 udgav han, til stor Overraskelse for saa at sige alle sine Venner, det skriftlige Arbejde i en Bog, han kaldte: »Landeværn«, 5 Billeder af Sønderjyl-lands Historie spændende over Tiden fra 1878 (§ 5' Slet-telse) til 1927 (den økonomiske Krise efter Krigen). Styk-ket blev opført paa Folketeatret i København, hvor det fik en god Modtagelse, idet »Billederne« var vel trufne og stemningsfyldte. Foruden i København blev Stykket op-ført saa at sige overalt i Landet, og Kloppenborg havde den store Glæde at Sønderjyderne modtog det med varm Tilslutning og Begejstring.

Selv for Kloppenborg, der jo ellers havde det lyse Haab og den gode Tro, kunde Udsigterne for Fremtiden synes lukkede for de danske Sønderjyder, saa han for Alvor tænkte sig Muligheden af en stor samlet Udvandring til Kanada, for der at grunde et nyt dansk Samfund. Men tilsidst lysnede det jo, og Kloppenborg vahdt paany Fodfæste for sin Frimodighed. — Jeg husker ham navnlig fra et Samvær i København, Dagen før Sen-defærden rejste til Fredskonferencen i Paris, hvor han jo skulde med, da straaledede han af Kraft og var lykkelig, thi nu havde han Haab til den kommende Tid.

I Overgangstiden var han Formand for den nordsles-vigske Vælgerforenings økonomiske Udvalg, hvor han gjorde udmærket Fyldest og var saa mange enkelte til

afgørende Hjælp og Støtte. Han blev Medlem af Haderslev Amtsraad og Landstingsmand. I Aarene 1920—24 saa jeg ham saa at sige daglig paa Rigsdagen, hvor han selvfølgelig hørte hjemme i Partiet Venstre, men hvor han vandt sig Venner i alle Kredse. Jeg mindes Kloppenborg paa et stort Møde i Københavns Raadhushal. Det var før Genforeningen i de Dage, da Striden om Grænsespørgsmaalet var paa sit højeste. Kloppenborg stod jo paa Flensborg-Mændenes Side og talte sin Sag med Varme og Styrke. En af Socialdemokratiets Førere, som sad ved Siden af mig i Salen, vendte sig til mig og sagde: »Ejede vi i vort Parti blot én Mand, der kunde tale som Kloppenborg, vilde vi vinde frem og snart erobre et afgørende Flertal paa Rigsdagen«!

Efter Genforeningen blev Kloppenborg dog snart en god Talsmand for, at det Skel, Striden om Grænsen havde rejst, skulde brydes ned.

Som Landstingsmand havde han ofte sine egne Meninger om Sagerne, hvad ogsaa gjorde sig gældende ved Afstemninger i Tinget; herved styrkede han ikke sin politiske Stilling, saa det blev ham, der i 1926 maatte afgive sit Mandat ved Landstingsvalget. Dette Nederlag smertede ham dybt, og han naaede aldrig til at forstaa Grunden dertil. Han blev dog første Suppleant for to af Landstingskredsens valgte Medlemmer, og da Borgmester Fink i 1930 trak sig tilbage, blev Kloppenborg Landstingsmand i hans Sted og glædede sig til atter at indtage sit Sæde paa den danske Rigsdag. Dette naaede han ikke, idet han efter et halvt Aars tiltagende Svagelighed blev revet bort den 3. Oktober 1930 af en Lungebetændelse, som han med sit svækkede Hjerte ikke kunde stride sig igennem.

Sjældnen har en dansk Mand faaet et smukkere Eftermæle ved sin Død. Vi følte alle, vi med ham havde mistet det, som var os en Del af det daglige Brød, en god

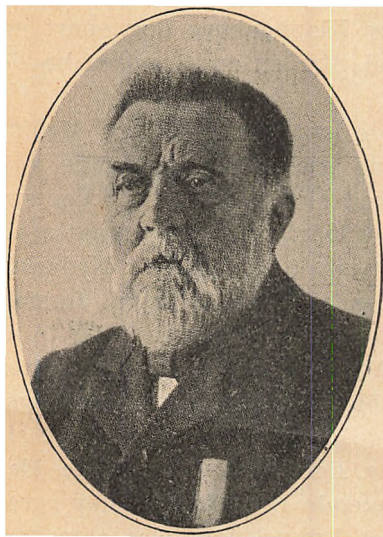
Ven og Nabo — og vort Land en Førerskikkelse, der var Udtryk for det bedste i det danske Folks Livskræfter. Om end i Vemod over hans, som vi synes alt for tidlige Død vil hans Minde staa lysende og varmende for os.

Vore bedste Ønsker følger hans sjælelig stærke Hustru, der nu med Støtte af sin Datter og den yngste Søn styrer Bejstrupgaard, som hun i tidligere Tid gjorde det, naar hendes Mand var paa Tinge i Berlin og senere i København, ofte i vanskelige Tider.

Askov, Juli 1931.

Jacob Appel.

Peder Kjær, Arrild.

Ud over hele Sønderjylland er Peder Kjærs Navn kendt, men især paa Vesteregnet.

I Udlændighedstiden forstod han gennem Digte, med kækt og fyndigt Indhold, at værne om Danskheden.

Han var Gaardmandssøn, født i Arrild den 10. Marts 1852. Da han var 12 Aar gl., kom han ved Faderens Død ud at tjene. Senere maatte han aftjene sin Værnepligt i Danmark, og her blev han 7—8 Aar. Som Optant kunde han vende tilbage til Sønderjylland. Han var da klar

over, at der var Fare for, at hans eget Fædrenehjem vilde gaa over paa tyske Hænder.

Ved gode Menneskers Hjælp fik han 1877 Fødegaarden. Gennem Flid og Nøjsomhed lykkedes det ham efterhaanden at

arbejde sig frem til gode Kaar. Som dansk Undersaat blev hans Stilling imidlertid vanskelig. Han kunde ikke ret faa Lov til at udfolde sig. Da det 1890 lykkedes ham at blive tysk Undersaat, varede det imidlertid ikke længe, inden han blev valgt til Kommuneforstander, men han blev kasseret af de tyske Myndigheder, der ikke troede paa hans Omvendelse. Senere fik han flere Tillidshverv, saaledes Kommuneraadsmedlem, Skoleraadsmedlem, Vejrepræsentant, Vandsynsmand, Kirkeældste, Bestyrelsesmedlem i Mejeriet i 25 Aar; heraf som Formand i 18 Aar.

I Maj 1914 solgte P. Kjær sin Gaard i Arrild og flyttede ind i en Villa, der var bygget paa et Stykke Jord fra Gaarden. Her oplevede han den Genforening, som han aldrig havde tvivlet om vilde komme.

Peder Kjær har sagt, at han i sit Liv har haft fem Højtids-dage: 1. Da han i 1879 kom i Besiddelse af sit Fædrenehjem, 2. da han hjemførte sin Hustru fra Grydvad Mølle, 3. da han blev preussisk Undersaat, 4. da han i 1920 stemte sig hjem, 5. da han den 25. Maj 1927 af Kongen fik overrakt Sølvkorset. Denne sidste Begivenhed indtraf ved Kongens Besøg i Arrild. Her var der kort i Forvejen rejst en Genforeningssten. Da P. Kjær viste Kongen denne, udtalte han: Vi har sat denne Genforeningssten. Den skal staa som et Minde om, at det kan nytte at blive staaende paa den Plads, Vorherre har sat os paa. Senere føjede P. Kj. til:

Den Post, hvorpaa vi engang staar,
maa holdes uden at flytte,
og ej engang vi spørge maa,
om det i Grunden kan nytte.
Men naar engang er endt vor Vagt,
det Skudsmaal vi ej maa miste,
at der om os maa blive sagt,
at vi trofast stod til det sidste.

P. Kjær døde den 27. Novbr. Med ham gik en Sønderjyde bort, hvis Minde vil blive bevaret. Hans Rim vil leve gennem Slægtled.

P. L. Clausen.

Jens Østergaard.

Den 28. Januar holdtes den første af de to Begravelser i Københoved, som i Aaret 1930 blev Lands-Tilkendegiveler.

Skrave Kirke kunde ikke rumme de mange, som var strømnet til, da Gaardejer Jens Østergaards Kiste stod foran Alteret. De var komne fra Sogn og Egn og Amt, fra Sønderjylland, saa langt der findes danske, og fra hinsides Kongeaen.

Var det den bratte Død, der var Grunden — Jens Østergaard var den 22. Januar om Formiddagen paa en Cykeltur bleven slaet af en Hest og henad Aften død paa Gram Sygehus, 53 Aar gammel —? Nej, den bevirkede, at Sindene var særligt grebne, men man samlede for at bære en Ven, en god dansk Mand til Graven, hvis Liv paa en smuk Maade var blevet Eksempel og Samlingstegn.

Han var en dygtig Landmand, var Formand for Forsamlingshuset, en Tid Medlem af Skatteraadet for Gram Skattekreds, havde mange andre Tillidsposter, var Formand for Haderslev Vesteramts Grænseforening og en af Ophavsmændene til den.

De tre Talere i Skrave Kirke søgte at male et livfuldt Billede af den hedengangne.

Om Jens Østergaard kan der siges, at han ingen Fjender havde og alligevel var en Mand med Vilje, et redeligt, aabent, et lykkeligt og harmonisk Menneske, til Opmuntring og Styr-

kelse for mange, sagde den første Taler, og den anden dvælede ved, at Østergaard levede sit Liv stærkt, og naar en saa lys og god, glad og varm Mand bukker under, maa vi ty til Herren for at forstaa. Og Kloppenborg-Skrumsager, som, selv mærket til at følge efter, inden Aaret var omme, talte ved sin Vens Kiste, ristede ham en uforglemmelig Minderune. En lykkelig Mand med en stor Venneflokk var Jens Østergaard, og han betød meget for sine Venner. Man lærte at skønne paa det hos ham, at han søgte ikke først og altid sit eget, men kunde gøre meget for andre. Igennem det Arbejde for vort Folk, han kom ind i, groede han selv. Han var en af de unge, der besluttede at blive trods den preussiske Værnepligt. Dengang Bølgerne efter Verdenskrigen gik højt i Grænsestriden, stod Jens Østergaard som Kloppenboreg, men de knubbede Ord, der vankede, vendtes ikke imod Østergaard. Da saa Tiderne blev andre og Jordbunden mere og mere beredtes for Samling, var han den bedste til at samle alle. Mærkelig var hans Hukommelse for de mange Ejendomme og Mennesker, han saa som Vurderingsmand. Han havde et klart Blik for, hvad der boede i et Menneske. Han sagde ikke altid Ja, men gjorde han det, saa stod det fast. Som ung havde han selv faaet Hjælp til at komme i Vej. Han glemte aldrig dette og hjalp selv de unge, hvor han kunde. I Sorgen skal vi lære af hans Personlighed.

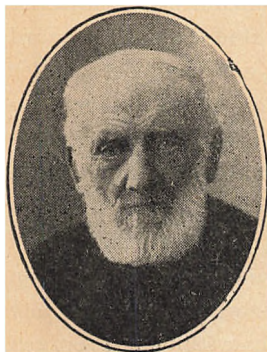
Der er ikke meget at føje til disse Mindeord af en af den hedengangnes Byfæller og nærmeste Venner. Det Billede, nogle danske sydfor Grænsen gemmer af Jens Østergaard, kan ikke egentlig forklares i Ord. Vi kendte nogle af hans Gerninger. Vi saa ham hernede til Aarsmøde og den danske Landbofor- enings Møder, vi havde gennem Aarene mødt ham, naar danske Slesvigere stævnede sammen. Han havde somme Tider ikke sagt ret meget. Vi huskede det muntre, ikke sjældent skælm- ske Smil i det lyse Ansigt. Hvor god en Mand han havde væ- ret for os og for Danskheden i Sønderjylland, vidste vi først tilfulde, da han brat var revet bort. Da stod han for os som en

baade elskelig og djærv Legemliggørelse af godt Kammeratskab og Landsmandsskab. Med sit Smil helede han Saar, og han kom til at tage sit afgørende Tag, mens Tiden var inde. Han kaldtes uventet bort, men han havde nyttet sit Liv og gjort sin Gerning.

Mindet om en saadan Mand skal tjene til Opmuntring og Styrkelse efter hans Død. Skulde ikke den Sag, han gav sin Kærlighed til, være vore bedste Kræfter værd?

E. Christiansen.

F Dycke Nissen, Dyringkær.

Den 7. Februar 1931 døde Dycke Nissen, Dyringkær, efter at han var bleven paakørt af Toget. Han fandtes liggende død ved Siden af Jernbanesporrene.

Dycke Nissens Fader, Dycke Henning Nissen fra Friseregnene, døde ung af Tuberkulose. Det var Aarsagen til, at hans Søn fik hele sin Opdragelse hos sin Bedstefader, den gamle Sandemand og Bondefører Hans Nissen, Hammelev. Det satte sit Præg paa ham Livet igennem. Hans Barndom og Ungdom faldt imellem 40-ernes

50-ernes stovte danske Bønder i Haderslev Østeramt, her hvor den menige Mands Protest først rejstes imod det slesvig-holstenske Bureaokrati. Hans Nissens Hjem var et Danskhedens Centrum, hvor Raad blev lagt og Planer udklækket og udført. Dycke Nissen blev her en opmærksom Tilhører, og her har han faaet Evnen til at fortælle om Begivenheder og Mennesker fra den første nationale Rejsnings Tid, om Bøndernes Liv og Skikke fra Midten af Aarhundredet, Træk fra Krigene, som han selv havde hørt eller oplevet, Historier om Jagt, der var hans kæreste Fritidssyssel. Op i sin høje Alderdom bevarede han et helt Arsenal af muntre Træk fra Nationalitetskampens Tid, hvoraf »Sprogforeningens Almanak« (1928—29) har optegnet nogle. Indtil det sidste — Dycke Nissen blev 87 Aar gammel — færdedes han som en gammel Sagamand i Fredsted og Ham-

melev, hvor han kendte hver Vej og Sti. I sin Ungdom var han en Foregangsmand paa Landbrugets Omraade. Han var den første, der paa sin Ejendom Dyringkær indførte en særlig Eng-Overrisling. I sin Alderdom blev han ved sine nationale Fortællinger og sit indgaaende Kendskab til Folk i Miles Omkreds en Danskhedens Agitator af ejendommelig Art.

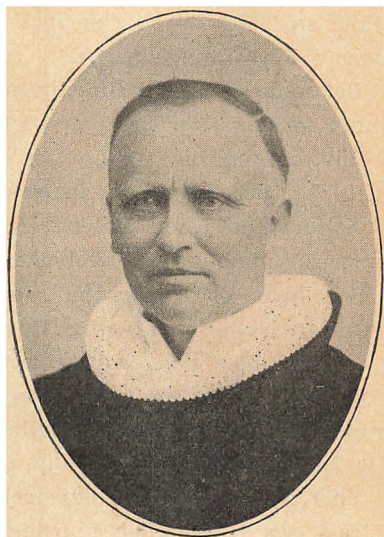
I 1924, da han fyldte 80, gav Kong Christian ham Ridderkorset som Tak for et langt Livs Trofasthed.

H. R.

F.

Pastor Knud Rosendal.

Knud Martensen Rosendal var blandt de unge Mænd, der omkring Aarhundredskiftet forberedte sig til at tage et Arbejde op for Danskheden i Sønderjylland, og det var Arbejdet i Frimenighedernes Tjeneste, der drog ham. Han var født og opvokset i et udpræget dansk Hjem i Agerskov, men stod ikke fra Hjemmet i nær Forbindelse med Frimenighedskredsen i Bovlund. Det var under et Ophold paa Askov Højskole, at det gik op for ham, at her var en Gerning at gøre ogsaa for ham.

Ingen af de hittidige sønderjydske Frimenighedspræster havde gennemgaaet den teologiske Universitetsuddannelse. Det følte heller ikke, hverken af dem eller deres Menigheder, som et Savn, fordi Frimenighedspræsterne alle var særprægede og dybt alvorlige kristne Personligheder; og deres Gerning var lykkedes, og der levedes i Frimenighedskredsene et rigt og aandeligt bevæget Liv. Knud Rosendal valgte den akademi-

ske Vej, og efter at have taget Studentereksamen i 1899 og af-tjent sin toaarige Værnepligt ved andet Fodgarderegiment i Berlin, begyndte han Studiet ved Københavns Universitet, hvor fra han i 1908 tog teologisk Embedseksamen.

Han stod nu forberedt til at tage fat i Sønderjylland. I den første Tid var han uordineret Medhjælper ved de forskellige Frimenighedskredse, og fik kort efter fast Bopæl i Bredebro, hvorfra han i 1910, efter at være bleven ordineret af Frimenighedspræst L. B. Poulsen, flyttede til Aabenraa. Men Frimenighedskredsen her var kun lille, og Rosendal fik tillige en Række smaa Kredse i Omegnen at betjene ved gudstjenstlige Møder i Forsamlingshusene.

De sønderjydske Frimenigheders Betydning har aldrig kunnet maales efter den ydre Tilslutning, men efter deres indre Liv, og den, der fik Lov til at være med deri, mødte der noget, der gav hans eller hendes eget Liv Indhold og Værdi. Det følte ogsaa Knud Rosendal, og disse Aar indtil Verdenskrigen var vistnok de lykkeligste for ham.

Saa kom Verdenskrigen. Rosendal blev snart indkaldt, skønt han havde en alvorlig Mavesygdom. Efter nogle Maaneders Forløb blev han dog hjemsendt, og han tog saa Arbejdet op igen i disse tunge Tider, hvis Tryk ogsaa mærkedes i Kirkerummene om Søndagen. Heller ikke han undgik at mærke dette Tryk. Og selv ramtes han af en alvorlig Ulykke, idet han paa en Køretur fra en Gudstjeneste i Sundeved blev sparket af en Hest, saa Knæskallen knustes. Han laa i længere Tid paa Diakonissestiftelsen i Flensborg, og da han blev udskrevet, var Benet stift. Han undgik vel derved at blive indkaldt paany, men følte alligevel i Begyndelsen, at han var ramt af en tung Skæbne.

Efter Krigen kom Afstemningskampen og Rosendal stillede sig afgjort paa Flensborggruppens Side. Stridens Skarphed skilte dengang ofte Ven fra Ven, og ingen undgik at føle det bitre derved. Men Glæden over Genforeningen i 1920 for-maaede dog til en vis Grad at samle det adskilte.

Da der efter Genforeningen ikke var Stemning for at opretholde Frimenigheden i Aabenraa, søgte Rosendal over i Folkekirken og blev Præst i Jægerup-Vojens. Og efter nogle Aars Forløb følte han Trang til at leve sig ind i dansk Kirke- og Menighedsliv nordfor den gamle Grænse, og han søgte og fik Hellested Præstekald paa Stevns. Ogsaa her levede han nogle lykkelige Aar med sin Familie, dog altid i Haabet om engang at vende tilbage til Sønderjylland, der havde hele hans Hjerte. Men det skulde ikke ske. Hans Mavesygdom, det viste sig at være Kræft, tog pludselig en alvorlig Vending og krævede en Operation, og efter kun et Par Dages Sygeleje afgik han ved Døden den 1. Juli, 54 Aar gammel.

Rosendal var en stille og ret tilbageholdende Karakter. Men de, der blev hans Venner, lærte at sætte Pris paa og holde af ham for hans trofaste Sindelag. Og han var trofast, først og fremmest overfor den Sag, som det fra hans Ungdom havde været hans inderligste Ønske at komme til at tjene.

N. Hansen.

F

Thomas Vind, Døstrup.

Thomas Vind blev født den 28. Marts 1873 i Gestrup i Agerskov Sogn. Efter Konfirmationen kom han paa Hejls Efterskole, derefter i Købmandslære hos Købmand Rätzer i Rangstrup. Efter endt Uddannelse kom han til Nis Jensen i Branderup, og blev saa Købmand i Lovrup i 1897. Han giftede sig 1899 med Ella W., Datter af Gaardejer Jens Petersen Jensen i Lovrup. Han døde den 18. Januar 1931.

Thomas Vind blev Sogneraadsformand i 1922, var Medlem af Menighedsraadet, Formand for Jydske Værn, Formand for Døstrup-Mjolden Sygekasse, Kredsrunderingsmand for Vest- og Sønderjydsk Kreditforening. Han var stærkt nationalsindet, særlig Forsvarsspørgsmaalet laa ham meget paa

Sinde, og det var ham en særlig Glæde, da han 1920 fik Lov til at hejse Dannebrog og komme hjem til Danmark. Hans Minde vil blive bevaret. P. W.

F. Møller A. Hansen, Krusmølle.

Møller Andreas Hansen afgik den 12. Februar 1931 efter længere Tids tiltagende Svagelighed ved Døden i sit Hjem Krusmølle i Felsted Sogn.

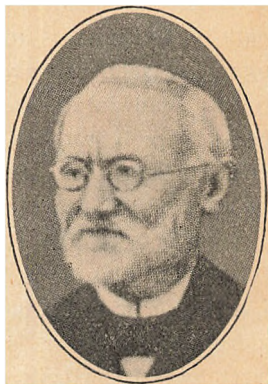
Møller Hansen og hans to Aar tidligere afdøde Hustru var begge fra Als Nørreherred. Han var født paa Vester-mølle ved Nordborg, hun i Mels i Oksbøl Sogn. Begge tilhørte de gamle, ansete, fremtrædende dansksindede Bondeslægter.

Deres Ungdom faldt i den i national Henseende stærkt bevægede Tid efter 1864, og dette satte livsvarigt Mærke paa deres Hjem. Da de unge Karle sidst i Tredserne fik Ordre til at springe preussisk Soldat, opterede de for Danmark og maatte derefter rømme Landet. Pigerne, som sad tilbage, sang med Stolthed:

»Far og Mor og Odelseje, Søskende og Brud,
Alt forlod de for at følge Hjertets stærke Bud.«

Da Andr. Hansen i 1869 naaede Værnepligtsalderen, opterede han ogsaa for Danmark, og var derefter landflygtig i nogle Aar. Efter Aabenraa-Konventionens Afslutning vendte han tilbage til Als. Sidst i Halvfjerdserne købte han derefter den store Ejendom Krusmølle i Felsted Sogn, som da var i tysk Eje.

Møller Hansen var en dygtig, driftig og flittig Mand, som stillede store Krav til sig selv. Ejendommen var forsømt, da han overtog den. Men han drev Mølleriet med Held og fik snart Gaarden i god Stil. Som Optant kunde han ikke deltage i det offentlige Liv, men da der efter Bismarcks Fald blæste en mildere Vind, lykkedes det ham at blive naturaliseret. Fra Halvfemserne af tog han derefter livlig Del i Nationalitetskampen. Hurtigt blev han en af Aabenraa-Egnens første Tillidsmænd.

En trofast Støtte havde han — ikke mindst naar det gjaldt den nationale Sag — i sin varmtfølende Hustru. Hun var Sjælen i et lykkeligt Hjem, hvorfra der udgik en Flok dygtige Børn, som var præget af Hjemmets gode Aand.

H. P. H.

F

Jes M. Kylling.

En af dem, som i Aarets Løb nedlagde sin Vandringsstav, var Jes M. Kylling i Flensborg.

Han var født 1873 i Vonsbæk Sogn. Efter Konfirmationen kom han i Handelslære, og efter at have udlært blev han ansat i en større Forretning i Hjørring. Tidlig fik han sit Tilholdssted i K. F. U. M., og efter en Tids Forløb sit aandelige Staasted i dette Indre Missions Ungdomsarbejde. Snart droges han af selve Arbejdet indenfor

K. F. U. M., og efter et Ophold paa Børkop Højskole hos Forstander Thomsen blev han antaget af Fællesbestyrelsen som Sekretær i Aalborg. Her virkede han til Gavn og Glæde for mange unge Mænd i 9 Aar.

1907 blev han efter Opfordring flyttet herved til Sønderjylland. En Kreds af Indre Missions Venner i Danmark stod bagved og en Kreds hernede tog imod ham. Men den første Tid var trang. Han kom jo og fløjtede en ny Melodi i Indre Missions Kredse. Nogle af os havde været ligegyldige i den nationale Forsvarskamp, og andre havde, mens de levede uden Gud, været saa optagne af den

Kamp, at de lod den helt ligge, fra det Øjeblik, de kom i Livssamfund med den Herre Jesus Kristus. Nu begyndte Kylling at tale til os om Ansvarsfølelse, om Uret, der skete fra den anden Side, ogsaa aandelige Side, og snart blev der Røre i Andedammen. Kræfterne slumrede i os men kunde dog vækkes, og dertil brugte Gud Kyllings Røst. Det er jo landskendt, hvad der skete i 1912. da 12 af vore mest nidkære men tysksindede Præster forlod os, fordi de ikke kunde forstaa det berettigede i, at vi var danske i Sind og Hjerte og vilde staa Side om Side med vort Folk i den nationale Forsvarskamp. Af hine blev han smædet og hadet, af os blev han æret og agtet.

I Krigens onde Aar var Kylling med fra først til sidst, men han slap for at komme ud i Skyttegravene, var Fangevogter og dels Skriver paa et Kontor.

Efter Krigen var han med til at starte Dagbladet »Danskeren«, og hans klare Tanke og spidse Pen kunde være haard at være udsat for. Han var en af dem, som vilde have Grænsen ved Ejderen. Det var ikke den mægtige og højmodige Sejrherrer, der skulde opfylde sit givne Løfte (Pgrf. 5), men den slagne Røver, der skulde af med sit Rov. Stokkonservativ som han var, kom vi to til at staa i hver sit politiske Parti. Saa kom Grænsedragningen og skilte os fra en Flok af vore egne danske Mænd og Kvinder. Efter kort Tid følte Kylling Kald til at gaa ned og leve sit Liv iblandt dem i den fortsatte Udlændighed. Der blev dannet en Kreds baade heroppe og dernede til at staa bagved, og saa rejste Kylling med Hustru og Barn ned og bosatte sig i Flensborg. Han tog livlig Del i det kristelige saavel som i det folkelige nationale Arbejde, saa længe han kunde. Men en trist Skæbne mødte ham i Skikkelse af en Hjerneforkalkning, som fuldstændig tilslørede hans Tanke og berøvede ham Evnen til at tale.

Den Dag, vi var samlet om hans hvide Kiste i Flens-

borgs gamle danske Kirke, da følte vel Savnet især af hans Hustru og Datter, men vi følte ogsaa alle, at her kom Døden som den hvide Engel og tog vor Ven hjem til Himlen til den store Bryllupsnadvere. Og mange Vidnesbyrd lød hin Dag om hans stille men ingenlunde ufrugtbare Gerning iblandt vore fraskilte Landsmænd.

Ære være hans Minde!

Peter Paulsen, Brendstrup.

F.

Christian Petersen, Bylderup.

Christian Petersen tilhørte en af de gamle, trofaste danske Slægter, som i saa høj Grad har bidraget til at hævede Danskheden i Bylderup Sogn. Han var født den 19. August 1861, og hele hans Liv var knyttet til den gamle Slægtsgaard i Bylderup, som han i Aaret 1894 overtog efter sin Fader, og som nu ejes af hans Søn.

Christian Petersen var en høj, statelig Mand; i sin Ungdom var han Gardegrenader i Berlin. Han var en rolig, gennempaalidelig og redelig Mand, som derfor ogsaa gennem Aarene fik en Række Tillidsposter og kom til at betyde meget.

I en lang Arrække — kun afbrudt i en enkelt Valgperiode — var han Kirkeældste, en Virksomhed, i hvilken han kom til at betyde meget, og som han fortsatte efter Genforeningen, idet han var Medlem af Menighedsraadet uafbrudt til sin Død. Som Kirkeældste og Menighedsaadsmedlem var han tillige Kirkekasserer.

I Kamptiden var han som Tillidsmand for »Nordslesvigsk Kreditforening« med til at sikre Karlsvraa m. m. paa danske Hænder, og han var ligeledes virksom for at oprette det kendte danske Forsamlingshus i Bylderup, »Slogsherredhus«.

I Overgangstiden var han Kommuneforstander i Bylderup og ledede Afstemningen der den 10. Februar 1920. Under dansk Styre var han til sin Død Personregisterfører for Bylderup Sogn.

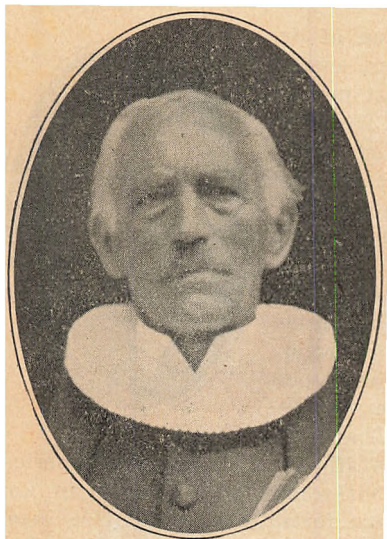

I 1894 havde han ægtet Catharina Maria Lorenzen, som ogsaa tilhører en af de gode danske Bylderupslægter, og som overlever ham.

Han havde i de sidste Aar lidt af en Hjertesygdom, men han stod imod trods megen Svaghed, og passede sin Gerning som Personregisterfører og Kirkekasserer til det sidste. Om Aftenen den 12. December 1929, da han vilde lægge sig til Hvile, sank han pludselig sammen i Sengen og var død. C. K.

F.

Pastor Hansen. Dybbøl.

Den 3. November i Fjor døde Pastor Hansen i Dybbøl, et Par Maaneder efter, at han havde fejret sit 40 Aars Jubilæum som Præst.

Pastor Hansen blev født i Uge den 20. August 1864. Hans Fader var Gaardejer og Kromand. Uge var en meget tysk By, og Pastor Hansens Hjem hørte til dem, der havde tyske Sympatier. Uddannelsen paa Latinskolen i Haderslev og senere paa Universitetet i Kiel modvirkede naturligvis ikke den aandelige Luft, han havde indsuet i Hjemmet. Alligevel viste det sig snart, efter at han var kommen i Embede som Præst i Nordslesvig — først som Kapellan i Tyrstrup 1890, Aaret efter som Sognepræst i Roager — at han ikke alene forstod den danske Befolkning, han skulde virke iblandt, men ogsaa følte med den, og mere og mere sluttede sig til den. Han viste Sans ikke alene for dens Vedholden ved Modersmaalet, ved hjemlig

Skik og overleveret Sindelag, men ogsaa for Rørelser, der nordfra forplantede sig herved, greb større Kredse af Befolkningen og blev til Styrkelse for dens Danskhed, idet de menneskeligt hævede den og kvikkede den op.

Skønt de tyske kirkelige Myndigheder saaledes ganske sikkert har gjort Regning paa, at hans Udnævnelse til Sognepræst i Rødding og Skrave (1895) skulde virke hæmmende paa Frimenighedsbevægelsen paa denne Egn, stillede han sig snart i venligt Forhold til mange af Menighedens Medlemmer og mere forstaaende overfor Bevægelsen, end man ellers var vant. Det samme blev vist endda i mere udpræget Grad Tilfældet, da han 1902 kom til Dybbøl som Præst. Han vandt da ogsaa i stadig stigende Grad den danske Befolknings Tillid. Saa snart der var Lejlighed til det, blev han valgt til Medlem af Provstisynodeudvalget og ligeledes af Provinssynoden, hvor han et Par Gange fik Lejlighed til at hævde Befolkningens Ret overfor Myndighederne — veltalende og med Overbevisning og Varme.

Blandt det, der, som Aarene gik, rørte sig stadig kraftigere i den danske Befolkning, var Afholdssagen. Da den var kommen nordfra, var den ilde set af Myndighederne. Det hindrede imidlertid ikke Pastor Hansen i at kaste sig ind i Arbejdet for den og ogsaa tale for den i danske Kredse, ja, endog i danske Forsamlingshuse, indtil det blev ham forbudt.

Det var ret naturligt, at en Mand som Pastor Hansen blev Medlem af det af Vælgerforeningen nedsatte Udvalg til Omordning af de kirkelige Forhold ved Genforeningen — et Arbejde, han deltog i med megen Iver.

Pastor Hansen var selvfølgelig blandt de Præster fra tysk Tid, der var sikker paa at blive i deres Gerning, da Menighederne efter Genforeningen blev stillet overfor det, at skulle vælge eller vrage deres hidtilværende Præst, og

den halve Snes Aar, han endnu naaede at være Præst i den danske Folkekirke, har sikkert nok været hans lykkeligste Præsteaar.

Th. P.

Chr. Askov, Aabenraa.

Den 11. November 1930 afgik Skræddermester Chr. Askov i Aabenraa ved Døden 68 Aar gl.

Chr. Askov var en af sin Bys bedste Borgere og en af Danskhedens varmeste Støtter. Han havde i 1889 overtaget den gamle ansete Forretning efter sin Fader, der havde overtaget den efter sin Fader. I 1929 kunde Forretningen fejre 100 Aars Jubilæum. I Haandværkerstanden havde Chr. Askov skabt sig et anset Navn, og i 25 Aar var han Skrædderlavets Oldemand. Men hans Interesser var ikke begrænset til hans Erhverv. Han var levende optaget af det nationale Arbejde, og var altid rede til at imødegaa Overgreb mod den danske Befolknings Rettigheder, fordi han selv ejede et saa redeligt og retfærdigt Sindelag. Og da de første danske Byraadsmedlemmer ved Valget i Marts 1919 rykkede ind i Aabenraa Byraad, var han iblandt dem, ligesom han ogsaa blev Medlem af Menighedsraadet. Men i særlig Grad havde det danske Menighedsarbejde hans Interesse. Han havde sluttet sig nær til Indre Mission, og han var blandt dem, der altid formaaede at forene sit Standpunkt indenfor Indre Mission med et udpræget dansk Sindelag og Viljen til at tage Del i det nationale Arbejde. Og trofast og paalidelig var Chr. Askov i de Hverv, der blev betroet ham.

Under Krigen havde han og hans Hustru den Sorg at miste deres eneste Søn, der blev meldt som savnet. Længe haabede de, at han vilde komme tilbage, men da Tiden gik, blev de klare over den tunge Skæbne, der havde ramt dem, men de forstod at bære den med den Tro og Tillid, som deres inderlige kristelige Overbevisning gav dem.

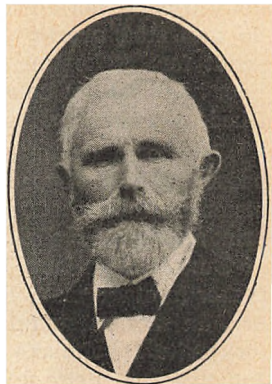
Chr. Askov var agtet og afholdt af alle, der kendte ham. Mænd af hans Støbning og Karakter har baaret vor Folkesag gennem trange Tider, altid med Tro og aldrig med Tvivl.

N. H.

Hans Peter Johansen, Rens.

Ved Hans Peter Johansens Død har Grænselandet mistet en af sine trofaste Sønner, en Mand i hvem der ikke var Svig, som var dansk uden noget som helst Forbehold, fordi han ikke kunde være andet. Derfor kaldtes der heller ikke forgæves paa ham, naar det gjaldt et Arbejde for den danske Sag.

Hans Peter Johansen var født i Tornum i Lintrup Sogn 8. September 1862, men han var kun et Aar, da hans Forældre flyttede til Burkal Sogn og overtog den Ejendom paa Bov Mærk, som en yngre Broder endnu besidder. Hele sit Liv naaede han ikke ud over de tre Sogne, Bylderup, Jejsing og Burkal. Her havde han hjemme, her havde han sin Gerning. I de sidste 43 Aar beboede han den Ejendom, som en Søn for faa Aar siden overtog.

Det var paa disse Tider ikke let at være dansk i Burkal Sogn. Selv om de nationale Modsætninger ikke var saa stærke som længere nordpaa, saa var de tysksindede jo i Flertal og dem, der havde Ledelsen, og det var derfor forstaaeligt, at adskillige danske skjulte deres nationale Sindelag og ikke ønskede offentlig at deltage i et dansk-nationalt Arbejde. Det var derfor stundom vanskeligt for de danske Foreninger at finde Tillidsmænd i disse Egne. Men Hans Peter Johansen svigtede aldrig, han delte de danske Stemmesedler ud ved Rigsdagsvalgene. I hans lille Stue stod en Afdeling af Sprogforeningens Bibliotek, og han sørgede for, at Bøgerne ikke stod paa Hylderne og mugnede, men kom ud i Hjemmene og blev læste. Og som det oftest gaar, skaffede hans aabne uforfærdede danske Bekendelse ham ogsaa almindelig Respekt i tyske Kredse, saa han blev en anset Mand i sin By.

Da den tyske Revolution kom, blev det ham, der som Formand for den lokale Afdeling af Sønderjydsk Arbejderforening kom til at lede Afstemningsarbejdet i Rens. I hans lille Stue holdt Bestyrelse og Tillidsmænd ugentlige Møder og planlagde de Arbejder, der forelaa.

Da Hans Peter Johansen den 9. Februar 1919, Dagen før

Afstemningen, lod det store nye Dannebrogflag gaa til Tops i sin Have, oplevede han det lykkeligste Øjeblik i sit Liv. I dette Øjeblik laa der rigelig Løn for et langt Livs Arbejde. Nu, da han stod overfor Virkeliggørelsen af det, han altid havde stridt for: at komme hjem til Danmark, maatte han bekende, hvor haabløst det hele havde syntes ham, for derved at give sin Glæde saa meget dybere Baggrund.

Men som det ofte gaar, at Forventningens Glæde er den bedste, saaledes ogsaa for Hans Peter Johansen. Og selve Afstemningsresultatet bragte ham den første Skuffelse. Naar man erindrer, at der ved Rigsdagsvalget i 1912 i hele den sydlige Del af Burkal Sogn kun blev afgivet 14 danske Stemmer mod 112 tyske, forstaaer man, hvilken Begejstring det vakte i Møgeltonder, da man Afstemningsaftenen fik Resultatet fra Rens, der forkyndte 114 danske Stemmer mod 99 tyske. For Hans Peter Johansen var dette dog ikke nok, »men de ved jo ikke, hvad de gør,« udbød han, da Resultatet blev oplæst i Rens. Senere havde han svært ved at forstaa den nye Tid med lige Ret for alle. Hans Tankegang var denne, at medens det før havde været Danskerne, der havde været de underkuede, saa maatte det nu være omvendt, saa det var Tyskerne, der var det.

En Valgperiode var han Medlem af Sogneraadet og af Tønder Amtsraad, og naar der var en eller anden vanskelig Sag at ordne i den sydlige Del af Burkal Sogn, blev den altid overdraget ham, da man saa vidste, at den var i gode Hænder. En Kræftlidelse voldte ham i de senere Aar ulidelige Smarter, men kunde dog aldrig dræbe hans gode Humør.

Efter Genforeningen tildelte Kongen ham Dannebrogssordenens Ridderkors, som det danske Folks Tak for et trofast Sindelag, og sjældent er et Ridderkors heftet paa et ædlere Bryst eller baaret af en stoltere Skikkelse. Hans Peter Johansen var en Folkets Søn med et Høvdingesind; enten han talte med sin nærmeste Nabo eller med Landets Drot, var hans Optræden den samme.

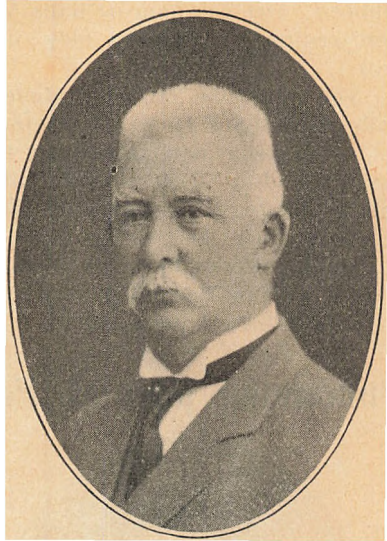
Den 6. Marts befriede Døden ham for hans Lidelser, og da han stedtes til Hvile paa Burkal Kirkegaard, fulgtes han af et hundredtalligt Følge med Grænseegnens øverste Embedsmænd i Spidsen. Hans Minde æres og vil leve længe i Burkal Sogn.

A. B.

Hans Callesen, Aabenraa.

Den 27. Marts afgik Købmand Hans Callesen ved Døden, 79 Aar gammel.

Han tilhørte en gammel Aabenraa-Slægt, hvis Navn er anset, fordi dets Bærere var dygtige og driftige Borgere i Byen. Han lærte Købmandsfaget, og som de unge oftest gjorde dengang, optræde han for Danmark og aftjente sin Værnepligt i Odense, men vendte tilbage til Aabenraa og fik Plads i Købmand Damms Forretning og blev forlovet med sin Principals Datter. Senere overtog han Svigerfaderens Forretning, som han med Flid og Driftighed førte videre.

Men det var for en saa udpræget og varmtfølende dansk Mand som Hans Callesen vanskelige Kaar at leve under, thi som Optant maatte han i en lang Aarrække være yderst tilbageholdende, og om Deltagelse i det offentlige Liv kunde der ikke være Tale. Men han fulgte med i alt, hvad der angik Kampen for Danskhedens Ret, for dansk Sprog og dansk nationalt Arbejde. Nære Slægtninge af ham blev údvist, og ofte følte han, at Udvisningstruslen ogsaa hang over hans Hoved, særlig under Køllerpolitikken Voldsregimente.

Det kom derfor som en uendelig Befrielse for ham, da han efter Optanttraktatens Ikrafttræden i 1907 blev preussisk Undersaat. Og nu holdt Hans Callesen sig ikke tilbage. Han var ivrig og virksom, naar det gjaldt om at samle de danske Stemmer til Valg, eller hvor det overhovedet gjaldt om at støtte det danske Arbejde. Hans Bistand kunde man altid være sikker paa.

Ved det første Magistratsvalg efter Krigen i Marts 1919 blev han valgt til Raadmand og stedfortrædende Borgmester, og han varetog sit Hverv med Nidkærhed og med Ære trods sin høje

Alder. Blandt sine Standsfæller var han agtet og anset, og han var Æresmedlem af Aabenraa Handelsforening og af Frederiksklubben. Det var ham og hans Venner en Glæde, da han efter Genforeningen af Kongen blev udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Ved alle vore nationale Møder paa Folkehjem var Hans Callesen og hans Hustru trofaste Gæster. Og ofte tog han Ordet, og det, som han aldrig blev træt af at fremhæve var, at vi ogsaa nu efter Genforeningen altid maa holde sammen som danske, ud over Partiskellene, fordi vi endnu har store nationale Opgaver at løse, der kun kan løses i Fællesskab.

Hans Callesen hørte til de gamle, der faldt, men hans Trofasthed overfor Danskheden og vort gamle Fædreland vil være et Forbillede for Efterslægten.

N. H.

Vinhandler Jens M. Ferdinand, Graasten.

Vinhandler Jens M. Ferdinand i Graasten, som døde den 10. August, var født i Felsted; men hans Skolegang og Uddannelse i Handelsfaget faldt for en stor Del i Flensborg. Her fik han ogsaa sin Manddomsgerning og sin egentlige Indvielse til den nationale Kamp; her fandt han sin Hustru, der kom til at danne Midtpunktet i et lykkeligt Hjem; her førte en varm national Følelse ham frem i allerførreste Linje under Opgøret i 1919—20, og denne By blev Maalet for hans

Længsler, lige til et Hjerteslag efter længere Tids Sygdom gjorde Ende paa hans Liv.

Jens M. Ferdinand stammede, som nævnt, fra Felsted, hvor Faderen var Kromand og tillige drev Købmandshandel og

Landbrug. I 10-Aars-Alderen kom han til Flensborg, hvor han fuldendte sin Skolegang og derefter sattes i Handelslære. Scenere fortsatte han sin Uddannelse i kendte Forretninger i Hamborg. Men saa vendte Ferdinand tilbage til Flensborg, hvor han oprettede en Kaffeforretning i Angelbogade. Ved Flid og Dygtighed tjente han efterhaanden en pæn Formue. Som de gode danske Mennesker, Jens M. Ferdinand og hans Hustru Vilhelmine, født Voss, var (Fru Ferdinand og hendes Hjem kendes af mange fra en af Martha Ottosens Bøger med flensborgske Minder), deltog de med Liv og Lyst, hvor den fælles Sag kaldte.

Verdenskrigen greb ogsaa dybt ind i J. M. Ferdinands Liv. Han maatte forlade sin Forretning for at trække i en preussisk Landstormsmands Trøje. Ogsaa han blev en af de ikke faa danske Slesvigere, der sattes ud af Skrivestuerne for deres danske Sindelags Skyld.

Efter Krigens Slutning meldte Ferdinand sig, saa snart Grænsespørgsmaalet blev brændende, i sine flensborgske Landsmænds Rækker; han blev Medlem af Bestyrelsen for »Mellem-slesvigsk Udvalg« (den danske Central), i hvilken han udførte et dygtigt og uselvsk Arbejde. Tusinder af Mennesker kom i de Tider i Berøring med J. M. Ferdinand, hentede Oplysning samt øget Mod og Fortrøstning hos ham.

Da Afgørelsen var falden, modtog J. M. Ferdinand Gang paa Gang anonyme Haans- og Truselbrev, og dette i Forbindelse med den dybe Skuffelse, han følte over Udfaldet af det store Opgør, foranledigede Ferdinand til at flytte til Graasten, hvor han i en Aarrække drev en Vinforretning. Men Flensborg vedblev at indtage en stor Plads i hans Tanker; der søgte han jævnlige ned til nationale Stævner, der følte han sig rigtig hjemme. Det er betegnende for Ferdinand, at da han i April 1930 fejrede sin 60 Aars Fødselsdag, samlede han sine nærmeste Venner og Kammerater fra Grænseskampens Dage til en national Fest i den gamle flensborgske Borgerforening.

J. M. Ferdinand øvede en smuk dansk Gerning i Graasten i de Aar, han levede dér. Men hans Minde vil ikke mindst blive bevaret og holdt i Ære blandt Landsmænd sydfor Grænsen. »Jeg er dansk Flensborger«, sagde den nu afdøde ved utallige Lejligheder, »og det vil jeg vedblive at være!« Som saadan skal han ogsaa mindes med Tak ved sin Død.

L. P. Chr.

Redaktør P. Simonsen.

Blandt dem, der i Aarenes Løb har sat manges en Landsmand et hædrende Minde i Sprogforeningens Almanak, er Redaktør P. Simonsen i Flensborg. Denne Gang hører han selv til dem, vi har maattet udlevere til Eftermælet.

Peter Christian Simonsen var født den 24. November 1864 i Branderup som Søn af Farver og Landmand J. P. Simonsen. Han viste sig overordentlig begavet og blev som Dreng sendt til Flensborg

Latinskole, hvor han hurtigt rykkede frem til de første Pladser. Simonsen, Pastor J. Zerlang i Gram og Flensborgeren Professor Dr. Vilh. Lange (i mange Aar ved Latinskolen i Haderslev) var Kammerater og forud for Afgangseksamen de øverste i Klassen; de blev alle tre fritagne for den mundtlige Prøve.

Efter sin Latinskoletid studerede Simonsen ved forskellige tyske Universiteter, og derefter indtraadte han (i 1893) i Redaktionen af »Flensborg Avis«, hvor han fik sin Livsgerning. I henvend en Menneskealder skrev Simonsen — hvorved hans glimrende Hukommelse, hans store Nøjagtighed og de mange Aars Arbejde med Stoffet i høj Grad kom ham til gode — Bladets verdenspolitiske Oversigt, der blev en Kilde, hvoraf mange øste Oplysninger om Foreteelserne omkring i Verden. Simonsen var ogsaa Medarbejder ved den store »Haandbog i det nordslesvigske

Spørgsmaals Historie« og leverede vægtige Bidrag til en Række andre Værker og Tidsskrifter.

Den afdøde hører til dem, hvis Navn er knyttet uløseligt til den sønderjydske Presses Trængselstid under preussisk Styre; næst efter Redaktør Jessen var P. Simonsen den danske Journalist, der ved lange Fængselsophold har døjet mest for sin Overbevisnings og dermed for den danske Sags Skyld; hans samlede Straffetid er opgjort til 33 Maaneder. Hvad det betød af sjælelige Lidelser, kan kun faa nu til Dags gøre sig en klar Foresilling om.

Afgørelsen i 1920 følte Redaktør Simonsen som en dyb Skuffelse og personlig Sorg. Men det var for ham en Selvfølge, at Kampen skulde fortsættes. Hans daglige Arbejde, der udførtes med Omhu og Grundighed lige til det sidste, var en stadig rindende Kilde til Tilfredsstillelse for ham, hans Hjem den gode og trygge Borg, hvor man henter Styrke til nyt Virke. Simonsen var den stærke, sejge Sønderjyde, der satte Retfærdighed og Troskab mod ens Folk i Højsædet under alle Forhold. Men dette betød ikke, at han manglede Forstaaelse for og oversaa de nye Tiders Krav.

Redaktør Simonsen var i en Aarrække (1907—21) Medlem af Sprogforeningens Tilsynsraad og fra 1918 og til kort før sin Død Medlem af den nu snart hundrede Aar gamle flensborgske Borgerforenings Bestyrelse. Ved Folkeafstemningen havde han Sæde i det officielle Kontroludvalg for Flensborg By.

Ved sin Død blev Redaktør Simonsen mindet som en Mand, der gennem mange og trange Aar, trofast og af dybeste Overbevisning, viede og ofrede sine Kræfter til Danskhedens Tjeneste, idet han udførte et dygtigt Arbejde, som vil sikre ham en fremtrædende Plads i vor slesvigske Landsdels Historie. Han forenede en stilfærdig og tilbageholdende Færd med Rankhed og Mod.

Simonsen har faaet sin Grav paa Kirkegaarden ved Møllegade i Flensborg, hvor ogsaa Redaktør Jessen og Gustav Johannsen er stedte til Hvile.

L. P. C h r.

Storke paa Dybbøl Mølle.

- Hvor har du hjemme, du Storkefar,
søm over Engene gaar og spanker?
Forknyt du knæbrer, og travlt du har;
hvad søger du, mens du higende vanker?
- Hvor har du hjemme? Naa, giv mig Svar!

Hvor Dybbøl Mølle tog Vejrets Tørn,
jeg boed' hos Mølleren, glad i Sinde,
mer fri, mer stolt end Skovenes Ørn,
naar jeg saa Solen i Reden skinne
paa fem velartede Storkebørn.

En Morgen hørtes et grueligt Gny.
Rundt Banken det myldred med Pikkelhuer,
og Møllen og Mølleren brændte mod Sky,
de bragende Bjælker forsvandt i Luer.
Ak, mine smaa mægtede ej at fly!

Nu er jeg barnløs og uden Hjem
og gaar og stankler i vaade Eng.
Jeg bli'r saa glad, naar jeg træffer dem,
de rosenkindede danske Dreng.
Engang skal de hævne de brændte fem!

Carl Snoilsky,
(ved Jeppe Aakjær.)

En Landsmand, der huskede os —

Peter Jacobsen Knabe og hans Hustru.

I Foraaret havde Sprogforeningen den Glæde at modtage en Meddelelse om, at en af vore udvandrede Landsmænd og hans Hustru i Amerika, der begge kort Tid i Forvejen var afgaaet ved Døden, havde testamenteret Sprogforeningen 2000 Dollars, og det meddeltes, at samme Beløb ogsaa var testamenteret til henhv. Skoleforeningen, Grænseforeningen og Hedeselskabet.

Det var et overordentlig smukt Vidnesbyrd om Kærlighed til og Trofasthed mod Hjemlandet, og den Mands Navn fortjener at mindes.

Det var Peter Jacobsen Knabe, tidligere Brayton i Iowa i Nord-Amerika.

Han er født i Hørup paa Als den 14. Juni 1860. Han gik i Skole i Lebølgaards Skole, og efter sin Konfirmation i 1875 kom han til Søs og sejlede et Par Aar med Sønderborg Skibe. Men i 1877 besluttede han at udvandre til Amerika til en Onkel, som boede i Brayton, hvortil hans Mor og Søster var rejst Aaret i Forvejen.

Han begyndte her at opdyrke Jord, og det fortsatte han med i en lang Aarrække. Han købte store Arealer forskellige

Steder og afhændede dem igen med god Fortjeneste. Han ejede Jordarealer i Iowa, Minnesota, Virginia, North-Dakota og Texas, og før sin Død afstod han flere Farme til sin Illustrus Familie paa særdeles gode Vilkaar.

Peter Jacobsen har 5 Gange besøgt sin Hjemstavn Als, og to Gange var han ledsaget af sin Hustru, der stammede fra Solderup. Han var ogsaa hjemme til Afstemningen i 1920, da han selv vilde være med til at stemme Sønderjylland hjem til Danmark. Efter Genforeningen har han været hjemme en Gang. Han besøgte altid sin gamle Ven Chr. Madsen i Mindebjerg og sine andre Venner, særlig H. Ryhmann og H. Madsen i Augustenborg. Den sidstnævnte havde som ung Mand været nogle Aar hos ham i Brayton.

Da han sidste Gang rejste fra Mindebjerg, var han klar over, at han ikke saa sin Hjemstavn mere, og han spurgte da, hvilke Foreninger hjemme i hans gamle Fædreland han skulde tænke paa i sit Testamente. De ovennævnte Foreninger blev nævnt, og han huskede dem.

Han havde altid elsket sit gamle Fædreland, og han har været sit Hjemland en god Søn. Han døde den 28. Marts 1930 og hans Hustru den 31. Maj. De boede til sidst langt fra deres gamle Hjem i Brayton, — i Eugene i Oregon, fordi der her var et mildere Klima, og her havde de bygget sig et Hjem, som de kaldte »Sunset-Home«, »Solfalds-Hjem«.

Peter Jacobsen og hans Hustru vil blive mindet herhjemme for den Trofasthed, hvormed de som saa mange andre af vore udvandrede Landsmænd holdt fast ved deres Hjemstavn, og for den Forstaaelse, de viste for det nationale Arbejde herhjemme, baade i de vanskelige Tider og efter Genforeningen.

(Den spanske Guldring.)

Under de spanske Troppers Ophold i Danmark for over Hundrede Aar siden var nogle Officerer og Tropper indkvarteret i Hjerting. Befolkningen og de fremmede Soldater kom nogenlunde ud af det med hinanden. Især Byens Dreng og Egnens Dreng var optaget af de spanske Soldater. En lille 4-aarig Dreng, H a n s, hvis Forældre var af Fogh-Slægten i Hjerting, som rækker op til

vore Dage, hang især over Officererne, der ogsaa holdt meget af den raske Dreng. Og ved deres Bortrejse tog de Drengen med sig og førte ham med til Spanien. Drengen blev uddannet til spansk Soldat og Officier og opholdt sig i det fremmede i over 20 Aar, men glemte ikke sit Hjemland og sine Forældre, hvem han længtes efter. Og en Dag flygter han hjem fra Spanien. Han kommer til Sønderjylland, men erindrer ikke fra sin tidlige Barndom, hvad hans Fødeby hedder. Han huskede, fortæles der, noget om »Vetting« eller »Jetting«, hvad der omsider bringer ham til Hjerting, og her genkender han sin Fødeby. Ingen vilde imidlertid tro, at han var den for mange Aar tilbage bortførte Dreng, som man troede død forlængst. Hans Forældre var døde, og deres Gaard var paa fremmede Hænder.

Han huskede dog, at hans Forældre ved Rygtet om de fremmede Soldaters Komme havde gravet deres Papirer og Værdigenstande ned og mærket Stedet med 3 Sten. Han fandt Stedet og gravede Papirerne op, der skulde bevise hans Identitet. Det viste sig at være et Testamente, hvorpaa der stod: »Maa kun aabnes for Herrens Alter.« Det skete saa efter de hensøvedes Ønske i Hjerting Kirke. Testamentet var skrevet for Sønnen, der, hvis han kom tilbage, skulde kunne identificere sig og overtage Forældrenes Ejendele.

Saaledes blev den unge Mand genkendt. Han overtog sine Forældres Gaard og boede i Hjerting til sin Død.

Hans eventyrlige Historie vilde maaske være glemt, hvis ikke hans kostbare spanske Guldring, der er gaaet i Arv fra Slægt til Slægt siden, havde mindet om den. Den sjældne og smukke Ring, der var tildelt ham som en Udmærkelse, gik i Arv til hans Søn, der forærede den til hans Søsterdatter, Ane Kjestine Hansdatter, som 1835 var bleven gift med Jens Mathiesen, Abiskjær, Harreby. Deres Søn, Mathias Peter Jensen, arvede den efter sin Moder, og da han døde 1919, 83 Aar gammel, fik hans Søn, nuværende Ejer af Abiskjær, P. M. Jensen, Ringen.

S. E. S.

Abiskjær (S)

Sprogforeningen.

I Aaret 1930—31 er Medlemstallet naaet frem til 12,635, hvilket er en Fremgang paa 975 Medlemmer. Af Medlemmerne var 6287 bosatte i Sønderjylland, medens 6348 er bosatte i det øvrige Land. Der er saaledes i Dag flere Medlemmer i Sprogforeningen i »det gamle Land« end i Landsdelen.

Sprogforeningen har Tillidsmænd i alle Sogne og Byer i Sønderjylland. I det øvrige Land er Forholdet dette, at vi har Tillidsmænd i 41 af de 77 Byer; i 420 af de 1699 Sogne og i 91 af 138 Herreder.

Hvad selve Arbejdet angaar, da gaar dette støt og roligt fremad. Kravene der stilles er stigende. Der kræves i Dag et mere intensivt Kulturarbejde end nogen Sinde før. Kulturkampen tilspidises, dette giver sig et tydeligt Udslag i det Arbejde der nu foregaar i Grænseområdet, saavel nord- som sydfor Grænsen. Dette er ikke nok, at have sin Opmærksomhed henvendt paa dette Arbejde, det gælder først og fremmest om, at være rede til Handling, saa et dansk Arbejde kan fremmes.

Jakob Petersen.

Vore nationale Foreningers Bestyrelse.

Sprogforeningen.

Adr.: Aabenraa.

Fhv. Minister H. P. Hanssen,   Kapt. C. C. Fischer,
Formand.   Næstformand.

Bibliotekar Jakob Petersen,
Sekretær og Kasserer.

Sønderjydsk Skoleforening.

Adr.: Høgsbro pr. Hvidding.

Gaardejer H. Jepsen Christensen,   Gaardejer M. Jepsen,
Formand og Sekretær.   Næstformand.

Gaardejer E. Boesen,
Kasserer.

Grænseforeningen.

Adr.: Peter Skramsgade 5², København K.

Rektor H. P. Hansen,   Gaardejer P. Grau,
Formand.   Næstformand.

Dr. med. Vald. Harsløf,
Næstformand.

Indholdsfortegnelse:

	Side
Paa Lyksborg Slot. Af Knud Bokkenheuser	1
Kvindens Kaar under Krigen. Af Ingeborg Thomsen	15
Næ åldt er godt. Af Martin N. Hansen	36
Da Bjørnson ikke maatte tale i Flensborg	36
Vore faldnes Minde. Af N. H.	
Mindesmærker for de faldne i Halk	38
Graasten	39
Hygum	40
Rejsby	41
Vilstrup	42
Stepping	43
Ris	43
Egvad	45
Ensted	46
Hvidding	47
Vedsted	47
Vonsbæk	49
Brøns	50
Vojens	51
Frørup	53
Hjerndrup	54
Rødplet. Af Morten Korch	55
Krigslandbrug bag Fronten. Af H. P. Lorenzen	64
Et Overfald af kinesiske Røvere. Af Søren Møller ..	75
Mette Kirstine Physant. Ved Skolebestyrer Physant ..	79
Historier fra Sundved. Af N. L.	81
De gamle, som faldt —	
H. D. Kloppenborg Skrumsager. Af Jacob Appel ..	83
Peder Kjær, Arrild. Af P. L. Clausen	92
Jens Østergaard. Af Red. E. Christiansen	94
Dycke Nissen. Af H. R.	96
Knud Rosendal. Af N. Hansen	97
Thomas Vind, Døstrup. Af P. W.	99
Møller A. Hansen, Krusmølle. Af H. P. H.	100
Jes M. Kylling. Af Peter Paulsen	101
Christian Petersen, Bylderup. Af C. K.	103
Pastor Hansen, Dybbøl. Af Th. P.	104
Chr. Askov, Aabenraa. Af N. H.	106
Hans P. Johansen, Rens. Af A. B.	107
Hans Callesen, Aabenraa. Af N. H.	109
Jes M. Ferdinand, Graasten. Af L. P. Chr.	110
Redaktør P. Simonsen. Af L. P. Chr.	112
Storken paa Dybbøl Mølle. Af Carl Snoilsky	114
En Landsmand, der huskede os —	115
Den spanske Guldring. Af S. E. S.	116
Sprogforeningen. Af Jakob Petersen	118
Vore nationale Foreningers Bestyrelse	118

Altabetisk Markedstortegnelse for 1932.

(Slutter 9. Juni 1931. Om eventuelle Forandringer vil der senere ske Bekendtgørelse i forskellige Dagblade).

Sjælland, Møen, Samsø og Bornholm.

Frederikssund, Torvedag hver Mandag og Torsdag. Anden Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 26. Jan., 23. Febr. og 30. Marts Heste og Kreaturer; 27. April Heste; 3. Nov. (Efteraarsmarked) og 20 Dec. (Julemarked) Heste og Kreaturer.

Haslev, 3. Marts Heste og Kreaturer, særlig Heste; 12. Maj, 16. Sept. og 7. Nov. Kreaturer.

Hillerød, Torvedag hver Mandag og Torsdag; hver Lørdag fra 1. Maj til 31. Okt. Torvedag med Haveprodukter. Første og tredie Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 2. Maj (Føraarsmarked) Heste og Kreaturer; 2. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Holbæk, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 17. Febr. Heste; 9. og 23. Marts, 13. April, 15. Juni (Sommermarked) og 19. Okt. Heste og Kreaturer; 23. Nov. (Efteraarsmarked) Kreaturer.

Kallundborg, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 8. Febr., 23. Marts, 2. Maj (Føraarsmarked), 20. Juli (Sommermarked), 20. Sept. og 3. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Korsør, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 18. Juni (Sommermarked) Heste og Kreaturer.

København, Torvedage Tirsdag Kalve og Lam, Onsdag (Eksportmarked) Slagtekvæg, alle Hverdage Levekvæg og Grise, anden og fjerde Torsdag i hver Maaned Heste.

Køge, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 6. Jan., 3. Febr., 9. og 23. Marts, 13. April, 20. Maj (Føraarsmarked), 1. Juni, 26. Juli, 7. og 21. Sept., 5. og 26. Okt. (Efteraarsmarked), 7. og 14. Dec. (Julemarked) Heste og Kreaturer.

Nykøbing, 15. Febr. Heste; 18. April Kreaturer; 13. Juni (Sommermarked) og 26. Sept. (Høstmarked) Heste og Kreaturer; 19. Dec. Heste.

Næstved, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver 1. og 3. Lørdag Marked med Lødekøer og Levekvæg. Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. Tredie Tirsdag samt første Lørdag i hver Maaned Marked med Heste; 17. Maj (Føraarsmarked), 19. Juli (Sommermarked), 20. Sept. (Høstmarked), 15. Nov. (Efteraarsmarked).

Præsto, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, anden Mandag i hver Maaned Heste og Kreaturer.

Ringsted, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. Anden og fjerde Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer og Heste; 22. Marts (Føaraarsmarked), 14. Juni (Sommermarked), 27. Sept. (Høstmarked), 8. Nov. (Efteraarsmarked) og 13. Dec. (Julemarked).

Roskilde, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Mandag paa Nytorv Torvedag for Handel med Smaagrise. 4. Jan., 8. Febr., 7. og 14. Marts, 1. April, 3. Maj (Føaraarsmarked), 6. Juni, 4. Juli, 1. Aug., 5. og 19. Sept. (Pøre-marked), 7. Nov. (Efteraarsmarked) og 5. Dec. Heste og Kreaturer.

Skelskøer, Torvedag hver Fredag. 4. Marts, 6. Maj, 2. Sept. og 4. Nov. Heste og Kreaturer.

Slagelse, første og tredje Tirsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer. 3. Maj (Føaraarsmarked), 5. og 6. Juli (Sommermarked), 20. Sept. (Høstmarked) samt 8. og 9. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Sorø, 11. Marts, 1. og 8. April, 23. Maj, 24. Juni (Sommermarked), 21. Sept. (Høstmarked), 14. Okt., 4. Nov. og 9. Dec. Heste og Kreaturer.

Stege, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 14. Marts, 22. og 23. Sept. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Storehedinge, 1. og 15. Marts, 5. April, 17. Maj (Føaraarsmarked) og 21. Okt. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Lolland og Falster.

Maribo, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 25. Febr., 8. og 20. Marts, 9. Juni (Sommermarked) og 20. Sept. Heste og Kreaturer.

Nakskov, Torvedag hver Lørdag; hver Tirsdag Torvedag med levende Kreaturer. 18. Febr., 3. og 17. Marts, 4. og 25. Okt. samt 8. Nov. Heste og Kreaturer.

Nykøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Ekspørtmarked med Kreaturer. 26. Febr. Heste; 27. April, 20. Juli (Sommermarked), 5. Okt. og 9. Nov. Heste og Kreaturer.

Fyn, Langeland og Ærø. Odense Amt.

Aarup, 19. Jan., 15. Marts, 11. Maj, 13. Sept. og 9. Nov. Heste og Kreaturer.

Assens, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, første Lørdag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 16. og 27. Febr., 22. Marts, 24. Juni, 21. Sept. og 15. Nov. Heste og Kreaturer.

Bogense, Torvedag hver Torsdag, første Torsdag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 2. Febr. Heste; 25. Febr., 8. Marts og 10. Maj Heste og Kreaturer; 7. Juli Heste; 27. Sept., 8. Nov. og 20. Dec. Heste og Kreaturer.

Kerteminde, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 19. Febr.,

5. Marts, 4. Juni, 15. Okt. og 23. Nov. Heste og Kreaturer.

Middelfart, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 3. og 26. Febr., 19. Marts, 6. April, 13. Juli, 22. Sept. og 3. Nov. Heste og Kreaturer.

Odense, Torvedag hver Mandag, Onsdag og Lørdag. Hver Mandag (eller, hvis Helligdag, den paafølgende Tirsdag) Eksportmarked med Heste og Kreaturer. 12. Juli (St. Knud) Heste.

Svendborg Amt.

Faaborg, Torvedag hver Tirsdag, Torsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned, undtagen Juni, Juli og Aug., med lev. Kreaturer. 28. Jan. Heste; 23. Febr., 10. Marts, 16. Juni, 4. Okt. og 5. Nov. Heste og Kreaturer.

Marstal, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 27. Maj og 30. Sept. Heste og Kreaturer.

Nyborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver Lørdag med lev. Kreaturer. 24. Febr. og 11. Marts Heste og Kreaturer; 6. Juli Heste; 14. Okt. og 11. Nov. Heste og Kreaturer.

Ringe, 18. Marts, 31. Maj, 8. Okt. og 10. Nov. Heste og Kreaturer.

Rudkøbing, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 17. Marts, 17. Juni og 12. Nov. Heste og Kreaturer.

Svendborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Onsdag Eksportmarked med lev. Kreaturer. 13. Jan., 17. Febr., 2. og 16. Marts, 18. Maj, 21. Juli, 12. Okt., 4. og 24. Nov. Heste og Kreaturer.

Ærøskøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned Torvedag med lev. Kreaturer. 4. Marts, 19. Juli og 6. Okt. Heste og Kreaturer.

Jylland.

Hjørring Amt.

Brønderslev, hver Mandag, hele Aaret Marked med Kreaturer; anden Mandag i hver Maaned (i Marts og Sept. den første Mandag) Heste.

Frederikshavn, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, fra Okt. til Jul hver Lørdag med lev. Kreaturer. 16. Jan., 14. April, 24. Sept. og 13. Okt. Heste og Kreaturer.

Hjallerup, første Mandag hver Maaned Kreaturer; fjerde Torsdag hver Maaned samt de to første samlede Søndage i Juni Heste og Kreaturer.

Hjørring, Torvedag hver Onsdag. Hver Mandag hele Aaret Marked med Kreaturer; 20. Jan. Heste; 5. Marts og 2. April Heste og Kreaturer; 28. Maj og 22. Juni Heste; 24. Sept. og 22. Okt. Heste og Kreaturer.

Sindal, hver Mandag Marked med Kreaturer. 15. Febr., 18. Marts, 2. Maj, 25. Juli, 23. Sept., 21. Okt. og 6. Dec. Heste og Kreaturer.

Sæby, Torvedag hver Lørdag. 6. April, 19. Sept. og 10. Okt.
Heste og Kreaturer.

Aalborg Amt.

Aalborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag
Eksporthandel med Kreaturer. 22. Jan. og 19. Febr.
Heste; 8. Marts og 14. Dec. Heste og Kreaturer.

Løgstør, Torvedag hver Lørdag; sidste Tirsdag i hver Maaned
Torvedag med lev. Kreaturer. 9. April, 20. Juli, 17.
Sept., 17. Okt. og 21. Nov. Heste og Kreaturer.

Nibe, Torvedag hver Mandag og Fredag, anden og tredje
Mandag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 25. Jan., 14.
Marts, 9. Maj, 20. Juni, 12. Sept., 7. Okt. og 7. Nov.
Heste og Kreaturer.

Nørre Sundby, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver
Tirsdag fra Oktober til Fastelavn Torvedag med Krea-
turer. 21. Jan. Heste og Kreaturer; 18. Febr. Heste; 14.
Marts, 23. April og 7. Okt. Heste og Kreaturer.

Thisted Amt.

Fjerritslev, 16. Jan., 13. Febr., 6. April, 18. Juni, 9. Sept.
15. Okt., 12. Nov. og 10. Dec. Heste og Kreaturer.

Nykøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver anden
Lørdag mellem Mikkelsdag og Jul med lev. Kreaturer.
7. Jan., 17. Febr., 15. Marts og 11. April Heste og Krea-
turer; 6. Juni Heste; 23. Juli, 24. Sept. og 14. Okt. Heste
og Kreaturer.

Thisted, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 8. Jan. Heste
og Kreaturer; 16. Febr. Heste; 7. Marts, 13. April og 9.
Maj Heste og Kreaturer; 4. Juni Heste og Uld; 4. Juli,
6. og 30. Sept., 12. Okt. Heste og Kreaturer.

Viborg Amt.

Aalestrup, 14. Jan.- 17. Marts, 20. April, 23. Juli, 15. Sept.,
14. Okt. og 23. Nov. Heste og Kreaturer.

Kellerup, 29. April, 27. Maj, 28. Sept. og 28. Okt. Heste og
Kreaturer.

Langaa, 23. Marts, 4. Maj, 5. Sept. og 5. Okt. Heste og Krea-
turer.

Skive, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 2. og 26. Jan.,
1. Marts, 12. April og 12. Maj Heste og Kreaturer; 7.
Juni Heste; 25. Juli, 10. Sept., 3. Okt. og 14. Nov. Heste
og Kreaturer.

Viborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, sidste Lørdag
i hver Maaned og fra Mikkelsdag til Jul hver Lørdag
med lev. Kreaturer. 4. Jan. Heste; 27. Jan., 19. Febr.,
11. Marts, 9. og 30. April, 28. Maj, 25. Juni (Snapstings-
marked), 26. Juli, 27. Aug., 26. og 27. Sept. (Toftemar-
ked), 22. Okt., 26. Nov. og 17. Dec. Heste og Kreaturer.

Randers Amt.

Grenaa, Torvedag hver Lørdag. 22. Jan., 4. Marts, 9. April,

28. Maj, 30. Juni, 20. Aug., 30. Sept., 8. Nov. og 6. Dec.
Heste og Kreaturer.

Hobro, Torvedag hver Fredag, 15. Jan., 12. Febr., 10. Marts,
14. April, 13. Maj, 10. og 30. Juni, 12. Aug., 22. og 23.
Sept., 21. Okt., 11. Nov. og 9. Dec. Heste og Kreaturer.

Mariager, Torvedag første og tredje Torsdag i hver Maaned
med Kreaturer; første Torsdag i hver Maaned
Marked med Heste og Kreaturer.

Randers, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Onsdag
Eksportmarked med Kreaturer. Lørdag med Levekvæg.
9. Jan., 6. og 20. Febr., 5. og 19. Marts, 2. April, 27. Maj,
24. Juni, 30. Juli, 3. Sept., 1. Okt., 5. Nov og 10 Dec.
Heste; 20 og 21. Juni Uld; 9. Sept. og 16. Dec. Kreaturer.

Æbeltoft, 23. Jan., 10. Marts, 23. Juni og 22. Sept. Heste og
Kreaturer.

Aarhus Amt.

Aarhus, Mandag Eksportmarked med Kreaturer paa Kvæg-
torvet. Lørdag almindelig Torvedag med Landbrugs-
produkter paa Byens Torve. 7. Jan., 1. og 22. Febr.,
7., 14. og 21. Marts Heste; 5. April, 9. Maj, 4. Juli, 18.
Okt. og 17. Dec. Heste og Kreaturer.

Hadsten, tredje Torsdag i hver Maaned Marked med Heste
og Kreaturer.

Horsens, Torvedag hver Onsdag og hver Lørdag. Hver
Onsdag Eksportmarked med levende Kreaturer. 9.
Jan., 3. og 24. Febr. samt 9. Marts Heste, 16. og 23.
Marts, 6. April, 2. Maj, 10. og 11. Juni, 3. Aug., 30. Sept.,
26. Okt. Heste og Kreaturer; 24. Sept. Avlsdyr.

Odder, 4. Jan., 19. Febr., 1. og 29. April, 29. Juli, 16. Sept. og
18. Nov. Heste og Kreaturer.

Ry, 20. April, 17. Maj, 8. Sept. og 19. Okt. Heste og Krea-
turer.

Silkeborg, Torvedag hver Lørdag. Første Onsdag i hver
Maaned (undtagen August) Heste og Kreaturer

Skanderborg, Torvedag hver Fredag, første Fredag i hver
Maaned samt alle Fredage i Fasten og fra 1. Nov. til
Jul med lev. Kreaturer; 8. Jan., 2. og 23. Febr. samt 8.
Marts Heste; 15. og 22. Marts, 18. Maj, 9. Juni, 1. Aug.,
13. Sept. og 25. Okt. Heste og Kreaturer.

Vejle Amt.

Brande, 20. Febr., 4. April, 9. Maj, 29. Juli, 26. Sept. og 18.
Nov. Heste og Kreaturer.

Bredsten, 2. Maj og 12. Sept. Heste og Kreaturer.

Berkop, 6. April, 6. Juli, 7. Okt. og 2. Dec. Heste og Krea-
turer.

Egtved, 2. Maj og 6. Okt. Heste og Kreaturer.

Filskov, 24. Maj og 23. Aug. Hest eog Kreaturer.

Fredericia, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 3. Marts,
4. Maj, 8. Juli og 18. Nov. Heste og Kreaturer.

Give, 17. Febr., 15. Marts, 29. April, 4. Juli, 7. Sept., 27. Okt. og 22. Nov. Heste og Kreaturer.

Hornsyld, 25. April og 28. Sept. Heste og Kreaturer.

Jellinge, 10. Maj og 27. Sept. Heste og Kreaturer.

Kolding, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 12. Jan., 5. og 26. Febr., 11. Marts Heste; 18. Marts, 1. og 28. April, 7. Maj, 20. Juli, 20. Sept. og 14. Okt. Heste og Kreaturer.

Sønder Omme, 21. Marts, 12. Maj, 25. Juli og 24. Okt. Heste og Kreaturer.

Thyregod, 6. Maj og 14. Okt. Heste og Kreaturer.

Uldum, 26. April og 29. Sept. Heste og Kreaturer.

Vandel, 25. Maj og 19. Okt. Heste og Kreaturer.

Vejle, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Torsdag Eksportmarked med Kreaturer. 11. Jan., 4. og 25. Febr., og 10. Marts Heste; 17. og 31. Marts, 7. April, 3. Maj, 13. Juni, 1. og 28. Okt. Heste og Kreaturer.

Ringkøbing Amt.

Arnborg, 2. Maj og 27. Sept. Marked med Heste og Kreaturer.

Aulum, 29. April og 4. Okt. Heste og Kreaturer.

Bording Station, 26. April og 31. Okt. Heste og Kreaturer.

Bækmarksbro, 19. April og 5. Okt. Heste og Kreaturer.

Dalager, 13. April, 1. Sept. og 14. Okt. Heste og Kreaturer.

Haderup, 14. Marts, 4. Juni og 19. Sept. Heste og Kreaturer.

Herning, Torvedag hver Tirsdag og Fredag samt alle Markedsdage. 13. Jan., 5. Febr., 5. Marts, 12. April, 14. Maj, 24. Juni, 23. Juli, 2. Sept., 8. Okt., 4. Nov. og 14. Dec. Heste og Kreaturer.

Holstebro, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, hver anden Tirsdag fra anden Tirsdag efter Oktobermarkedet indtil Jul med Kreaturer. I Kreatureksportstaldene hver Mandag Kreaturer. 9. Jan. Heste og Kreaturer; 13. Febr. Heste; 16. Marts, 23. April, 7. Maj, 9. Juni, 27. Juli, 12. Sept., 6. Okt. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.

Ikast, 12. Maj og 21. Sept. Heste og Kreaturer.

Kibæk, 11. Maj, 28. Sept. og 8. Nov. Heste og Kreaturer.

Lemvig, Torvedag hver Lørdag. 4. April, 8. Juni, 29. Aug., 4. Okt. og 18. Nov. Heste og Kreaturer.

Ramme, 30. Aug. Heste og Kreaturer.

Ringkøbing, Torvedag hver Lørdag. 2. Febr. Heste; 28. April, 28. Juli, 30. Aug. og 10. Okt. Heste og Kreaturer.

Simmelkær, 13. Maj og 14. Okt. Heste og Kreaturer.

Skern, 11. Febr., 14. Marts og 15. Nov. Heste og Kreaturer; 30. Juli Heste.

Spjald Station, 6. Maj og 3. Okt. Heste og Kreaturer.

Struer, 7. Jan., 30. Marts, 15. Juli, 6. Sept. og 18. Nov. Heste og Kreaturer.

Sønder Felding, 30. April og 24. Sept. Heste og Kreaturer.

Tarm, 2. Maj, 14. Sept. og 11. Okt. Heste og Kreaturer.

Tim, 9. April (særlig Heste), 14. Nov. Heste og Kreaturer.
Troldhede, 27. Jan., 18. Maj og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Ulfkjær, 26. April, 31. Aug. og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Vemb, 15. Marts og 10. Sept. Heste og Kreaturer.
Videbæk, 1. Marts, 30. April, 25. Juni, 29. Aug. og 22. Okt.
Heste og Kreaturer.
Vildbjerg, 12. Maj og 20. Sept. Heste og Kreaturer.
Vinderup, 9. Febr., 2. April, 3. Maj, 19. Juli, 4. Okt. og 15.
Nov. Heste og Kreaturer.

Ribe Amt.

Agerbæk, 18. April og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Ansager, 7. Maj og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Billund, 18. April og 21. Sept. Heste og Kreaturer.
Bramminge, Torvedag om Tirsdagen. 4. April, 4. Maj, 1.
Aug., 26. Sept. og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
Brørup, 7. Marts, 12. Maj og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
Bække, 11. Maj og 16. Sept. Heste og Kreaturer.
Esbjerg, Torvedag hver Lørdag. Hver Onsdag Eksport-
marked med Kreaturer. 29. Jan., 29. April og 23. Sept.
Heste og Kreaturer.
Foldingbro, 18. Maj og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Grindsted, 23. Marts, 6. Maj, 22. Juni, 8. Sept., 11. Okt. og
21. Nov. Heste og Kreaturer.
Gørding, 30. April og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Hejnsvig, 12. Maj og 17. Sept. Heste og Kreaturer.
Holsted, 7. Jan., 14. April, 29. Aug. og 12. Nov. Heste og
Kreaturer.
Lunderskov, 23. April og 22. Sept. Heste og Kreaturer.
Nørre Nebel, 15. April og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
Oksbøl, 25. April og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 3. Febr., 5. Marts, 25. April,
3. og 14. Maj, 11. Juni, 2. Aug., 10. og 17. Sept., 3., 11. og
24. Okt. samt 22. Nov. Heste og Kreaturer.
Tistrup, 21. April og 13. Sept. Heste og Kreaturer.
Varde, Torvedag hver Torsdag. 12. Jan., 4. Febr., 4. og 29.
Marts, 26. April, 10. Maj, 13. Juni, 12. Juli, 3. Aug., 15.
Sept., 12. Okt. og 23. Nov. Heste og Kreaturer.
Vejen, 27. April, 24. Juni og 14. Sept. Heste og Kreaturer.
Vejrup, 19. April og 28. Sept. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 9. April, 4. Aug. og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
Ølgod, Torvedag hver Onsdag. 23. April, 24. Aug. og 27.
Sept. Heste og Kreaturer.

De sønderjydske Amter.

Haderslev Amt.

Agerskov, 3. Maj og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 30. April, 7. Maj, 22. og 29. Okt. Heste og
Kreaturer.

Gram, 11. Maj og 15. Okt. Heste og Kreaturer.

Haderslev, ugentlig hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. Hver Mandag Marked med Heste og Kreaturer samt Tirsdagene 5. April, 19. Juli og 27. Sept.; 8. Jan., 8. og 22. Febr. stort Hestemarked; 4. April (Foraarsmarked), 18. Juli (Sommermarked) og 26. Sept. (Efteraarsmarked).

Jels, 20. April og 19. Okt. Heste og Kreaturer.

Over Jersdal, 13. April og 5. Okt. Heste og Kreaturer.

Rødding, 29. April og 20. Okt. Heste og Kreaturer.

Sommersted, 23. April og 24. Sept. Heste og Kreaturer.

Toftlund, 12. Maj og 18. Okt. Heste og Kreaturer.

Vojens, ugentlig hver Fredag med Grise og Landbrugsprodukter.

Aabenraa Amt.

Aabenraa, ugentlig hver Torsdag Eksportmarked med Kreaturer. 9. Febr., 19. Juli og 18. Okt. Heste og Kreaturer. 26. April, 3. og 10. Maj, 25. Okt. og 1. Nov. Kreaturer. 16. Dec. Heste.

Bolderslev, 20. April og 28. Sept. Heste og Kreaturer.

Bov (v. Padborg) 26. April og 27. Sept. Heste og Kreaturer. Hver Fredag med Grise.

Graasten, 12. Maj og 6. Okt. Heste og Kreaturer. Hver Mandag Grisetorv.

Hellevad, 4. Maj og 12. Okt. Heste og Kreaturer.

Kliplev, 12. April og 13. Sept. Heste og Kreaturer.

Røde Kro, 28. April og 20. Okt. Heste og Kreaturer.

Øster Løgum, 23. April og 1. Okt. Heste og Kreaturer.

Senderborg Amt.

Bro, 7. Maj Heste og Kreaturer.

Broager, 19. April og 4. Okt. Heste og Kreaturer.

Dynved, 11. Juni Heste og Kreaturer.

Nordborg, 19. April, 6. Sept. og 18. Okt. Heste og Kreaturer.

Skovby (Als), 26. Sept. Heste og Kreaturer.

Senderborg, hver Onsdag Eksportmarked og Marked med Kreaturer. Første og tredje Fredag hver Maaned Levekæg. 21. Jan., 28. April og 20. Okt. Heste.

Ullerup (Sundeved), 14. Sept. Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

Arnum, 2. Maj og 5. Okt. Heste og Kreaturer.

Bredebro, 18. April og 17. Okt. Heste og Kreaturer.

Byldeurup-Bov, 21. April, 4. Aug. og 13. Okt. Heste og Kreaturer.

Højer, 21. April, 8. og 15. Okt. Heste og Kreaturer.

Løgumkloster, 22. Marts, 3. Maj, 21. Juni, 16. Aug. og 25. Okt. Heste og Kreaturer.

- Ravsted**, 2. Maj og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Skærbæk, 21. April, 12. Maj, 6. og 19. Okt. Heste og Kreaturer.
Tinglev, 20. April, 4. Maj, 23. Aug. og 19. Okt. Heste og Kreaturer.
Tønder, ugentlig hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 11. Marts, 21. og 29. April, 6., 13. og 20. Maj, 1. Juli, 5. Avg., 2. og 16. Sept., 7., 14. og 21. og 28. Okt., 4. og 11. Nov. Heste og Kreaturer.
Kongsmark, Rømø. 12. Maj og 7. Okt. (meddelt af Sogneraadet).

Torvedage.

- Haderslev**: Mandag og Fredag.
Aabenraa: Tirsdag og Lørdag.
Sønderborg: Onsdag og Lørdag.
Tønder: Tirsdag og Fredag. *)
Vojens: Onsdag.
Rødding: Onsdag.
Skærbæk: Lørdag.
Toftlund: Lørdag.
Tinglev: Lørdag.
Jels: Lørdag.
Christiansfeld: Lørdag.
Løgumkloster: Torsdag.
Skodborg: Torsdag.
Gramby: Onsdag (Grisemarked).
Arnum: Fredag (Grisemarked).
Branderup: Fredag (Grisemarked).

---

*) Falder Fredagen paa en Helligdag, afholdes Markedet Torsdag før Markedsdagen.

Vejen til Rigdom

gaar gennem Reklamen!

Læs Almanakkens Annoncer!

Fra Aabenraa By og Amt

„CERES“

46% Foderblanding til Malkekvæg

Garanteret Indhold:
(1% Spillerum)

Protein og Fedt: Renæggehvide: Foder-Enheder:
46% 34% 114—118

Fremstillet under effektiv uafhængig Kontrol.

Alle Analyser ved Ladelund Landbrugsskoles analytisk-kemiske
Laboratorium i Vintersæsonen 1930/31
garanteres af hele det udleverede Kvantum ved
automatisk Prøvetagning af hver enkelt Sæk.

Ingen Forandring i Sammensætningen
hele Vinteren.

Original-Analyserne ligger til Eftersyn paa vort Kontor.
Enhver Foderstofhandler kan levere vor Foderblanding.

INDHOLD:

Analyse af Blanding	Protein og Fedt	Fordøjelig Renæggehvide	Skandin. Foder-Enheder
fra 1/8 30 til 20/8 30	47,51 %	37,00 %	117
21/8 " " 10/9 "	48,86 —	34,50 —	118
" 11/9 " " 30/9 "	48,55 —	38,13 —	118
" 1/10 " " 20 10 "	47,88 —	36,44 —	118
" 21/10 " " 10/11 "	48,20 —	36,69 —	118
" 11/11 " " 30/11 "	47,69 —	36,94 —	118
" 1/12 " " 20/12 "	47,28 —	35,63 —	116
" 21/12 " " 10/1 31	47,44 —	36,38 —	117
" 11/1 31 " 31/1 "	47,62 —	35,75 —	118
" 1/2 " " 20/2 "	47,62 —	35,94 —	117
" 21/2 " " 10/3 "	48,47 —	36,63 —	118
" 11/3 " " 31/3 "	48,14 —	37,63 —	118
" 1/4 " " 20/4 "	49,17 —	37,81 —	120
" 21/4 " " 20/5 "	48,13 —	37,69 —	118

„CERES“
KORN- og FODERSTOFFORRETNING
Aktieselskab - Aabenraa.

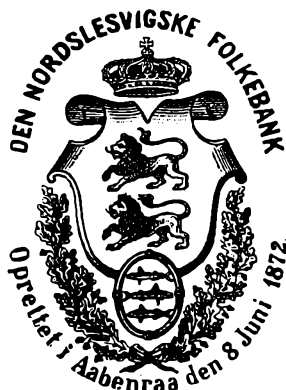
Den Nordslesvigske Folkebank, Aabenraa

Aktieselskab

Stiftet 1872

—
Telefon

Nr. 6 - 7 - 53

Telegram-
Adresse :

„Folkebanken“

Udfører alle Bankforretninger paa kulante Vilkaar.

Indskud modtages til Forrentning.

Diskontering af Veksler.

Udlaan paa Kassekredit.

Ordning af Kreditforeningslaan.

Køb og Salg af Værdipapirer og fremmed Valuta.

Inkasso — Boxafdeling.

Afdelinger :

Bolderslev.....	Telefon 4	Hellevad	Telefon 13
Bovrup	Varnæs 6	Hjordkær.....	„ 21
Felsted.....	29	Røde Kro.....	„ 16
		Varnæs.....	„ 45

Herre - Hus - Central

*Magasin for moderne
Herre- og Drengbeklædning*

*Elegant Udvalg i
Lingeri og Skotøj*

Andreas Petersen

Telefon 176

Aabenraa

Telefon 176

H. Weber sen., Mekaniker

Telefon 108 **Ramsherred 38, Aabenraa** Telefon 108

Symaskiner, Vaabøn, Ammunition, Staalvarer,

Gramofoner og Plader i prima Fabrikater og med sikker Garanti.

stempler

C.Boldt

Vesterg. 12, Aabenraa

C. C. RODE - AABENRAA

Juvelér og Guldsmed - Aabenraa

Grundlagt 1855

Storegade 28

Telefon 260

Stort Lager i

Guld-, Sølv-, Tin- og Nikkelvarer.

Det største Udvalg i moderne

Konfektion til Damer og Herrer

samt alle

Manufakturvarer

bydes Dem til absolut fordelagtige Priser
hos

Peter Jessen

Aabenraa

Telefon 76-598

„CIMBRIA“

Tømmerhandel, Aktieselskab

Trælast, Bygningsartikler,
Støbegods

Spar ikke de 10 pCt., som engelsk eller
belgisk Jerntag er billigere end den gen-
nem 50 Aar kendte Kvalitet

„OLYMPIA“ PANDEPLADER

A/S Sønderjydsk Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel

Klinkbjerg 1   **Aabenraa**   Telefon 47

Kontor - - Lager - - Renseri

Antager **Avlere af Roe- og Græsfrø**

Fordelagtige Vilkaar.

Sælger **Markfrø** af de bedste i Forsøgene
fastslaaede Sorter og Stammer.

Samtlige Leveringer underkastes

Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.

Radio! Elektricitet! Radio!

Andersen & Meyers Ettflg., Aabenraa

Ramsherred 31

Otto Larsen

Ramsherred 31

Autoriseret Installatør ved Højspændingsværket.

J. Thorsmark - Urmager - Aabenraa

☉☉   *Storegade 10*   ☉☉

anbefaler et stort og smukt Lager i alle Sorter

**Lomme- og Stueure, Briller og
andre Optikartikler**

Reparationer udføres nøjagtigt.

Niels A. Nielsen, Malermester,

Telefon 258   Aabenraa   Ramsherred 10

*udfører alt til Faget henhørende Arbejde
akkurat og smagfuldt til moderate Priser.*

Alt udføres kun af bedste Materiale. - Stuk føres paa Lager,
leveres efter Tegning og opsættes. Forlang Tilbud og Beregning.

Farve- og Tapethandelen bringes i velvillig Erindring.

Bedste Fabrikater af Gulvolie, Lak og Bonevoks føres.

Ved Brug af

LETTEBÆK S

*(under „Dansk Landbrugs- og Handelslaboratoriums
Kontrol“) indgaaede Kvaliteter, saasom:*

Torskemel

Sildemel

Konc. Kød- og Benfoder

Animalsk Tilskuldsfoder etc.

forøger De altid Svinenes Rentabilitet.

Hovedforhandler:

HANSEN & VEIT

Aabenraa

Telf. 162-163.

Anton Nielsen · Aabenraa

Søndergade 7

Telefon 327

Eneste Special-Hvidevare- og Udstyrs-
forretning paa Pladsen.

Hejmdal - Aabenraa

Telefoner 32 - 33

Hejmdal er udbredt over hele Landsdelen . . . . .

Fra vore Lokalredaktioner i alle fire sønderjydske Amter bringer vi lokale Nyheder fra hele Landsdelen . . . . .

Paa Grund af Bladets Udbredelse over hele Landsdelen er Hejmdal det bedste Annonceorgan . . .

Deres lille Annonce har altid en god Virkning i Bladet . . . . .

Abonnér paa Hejmdal.

Avertér i Hejmdal.

Læser De

de nordslesvigske Land-
boforeningers Organ

„Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeri-Tidende“ ?

Ellers bestil det hos Posten
eller gennem Deres Landboforening.

Landbrugets bedste Annonceorgan!

**SMØREKSPORT
-FORRETNING**

**TEKNISK-
FORRETNING**

en gros & en detail

Afdeling I

Er altid Køber af
Mejeriernes aarlige
Smørproduktion mod
ugenlig Afregning og
Kassa.

Eneste Privat-Institu-
tion i Landsdelen.

Afdeling II

Største deciderede
Lager i Landsdelen.
Komplet Udvalg i
Mejeriartikler
Speciallager i alle
Slags Olier.
Kompl. Brand-
værens-Udrustning.
„Frigidaire“ Køle-
Anlæg. Frysevædsken
„Kühlsoleen“

SØNDERJYDSK MEJERIFORRETNING

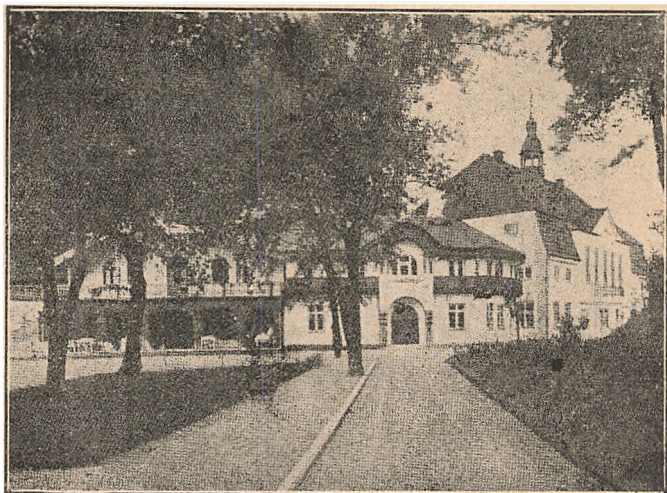
A A B E N R A A

Telegr.-Adr. :
„Mejeriprodukt“

Telefon 87

„Folkehjem“ er det billigste Hotel

„Folkehjem“ er Danskedens Hotel

„Folkehjem“ er Byens Hotel

„**FOLKEHJEM**“ - **AABENRAA**

Telefon 257

HOTEL - - RESTAURANT

Hyggelige Lokaler for Selskaber paa indtil 400 Personer
I. Klasses Køkken

„Folkehjem“ er Landboernes Hotel

C. F. Rosenvold .: Aabenraa

Største Sadelmagerforretning i Aabenraa.

Telefon 116

Søndergade 6

Væn Dem til at bruge
J. P. Junggreen's Skraatobakker

Castenskjold Rasmussen's Møbellager i Aabenraa, Storetorv, overfor Biografen, er nu absolut det fordelagtigste Indkøbssted og har største Udvalg. Enkelte Møbler eller fuldstændig Montering udføres efter egne originale Tegninger i alle Stilarter til billigste Priser.

Min ny indrettede Møbeludstilling er forsynet med svag Centralvarme, hvorved alle Møbler oplagres paa bedste Maade. Begrundet paa den store Tilfredshed med mine Møbler er min Omsætning i de senere Aar steget med det dobbelte, saa jeg stadig har foretaget Udvidelser, en Fremgang intet andet Firma kan opvise; dette skyldes udelukkende, at jeg som Fagmand kun fører første Kl.s Møbler. „Motto“: *Bedst er billigst.* Besøg mit Lager, indhent Tilbud hos **Castenskjold Rasmussen**, Storetorv, Aabenraa, Telf. 227, vis a vis Biografen.

Enhver Landmand

bør i egen Interesse kun bruge

„Union“s

**kontrollerede
Foderblanding
til
Malkekvæg.**

Tilvirket under Forsøgslaboratoriets Foderstofkontrol.
(Prof. Lars Frederiksen) København.

„Union“ Korn- og Foderstofimpørt A/s
Aabenraa — Haderslev

Direkte Indkøb og Import

fra de største inden- og udenlandske Specialfabriker
af kun fineste verdensberømte **Original-Fabrikater**:

„Alfa Laval“. „Deering“, „Holbæk“

„Fraugde“

„Skjold“

„Rud.Sack“

„Gyro“ osv.

*Dette Varemærke
byder Garanti
for fineste
Originalfabrikater.*

*Derfor ved direkte
Salg billigste
Priser. Gunstige
Betingsvilkår.*

Hans Bøyer, Aabenraa

Tel. 73

Maskiner for Landbrug og Industri.

Tel. 73

Harald Bo Bojesens Boghandel

Ramsherred — Aabenraa

Største Lager af

Landbrugslitteratur, Haandbøger og

Regnskabsbøger

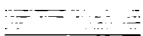

DANSK MASKINPLAG^{A/S}

JØRGEN M. HANSEN

A A B E N R A A

TELEFON 244

NØRREPORT 3

Sønderjyllands ældste og største
Forretning i Landbrugsmaskiner og
 Reservedele.

Billigste Priser.

Største Garanti

Bedste Betalingsbetingelser.

Lorenz Hansen jr.

Telefon 138-139

Aabenraa

Telefon 138-139

Isenkram - Køkkenudstyr - Galanteri
Komfurer - Vaskekedler

Ærede Landmænd! Forinden De køber uden-
landske Produkter. bør
De gøre et Forsøg med Kød-, Blod- og Benmel, som fremstilles
paa Fabriken i Sdr. Hostrup.

De vil selv overbevise Dem om, at der ved Brug af dette frem-
kommer en økonomisk Svinefodring.

Kød- og Benmelsfabriken - Sdr. Hostrup
pr. Felsted. — Telefon: Stubbæk 24.

— Støt den sønderjydske Industri! —

Graasten

Hjørnet af Nygade og A. D. Jørgensensgade

**GRAASTEN
BOGTRYKKERI**

Telefon 43

A. RITSCHER

Telefon 43

*anbefaler sig med alt til Faget henhørende i
smuk og korrekt Udførelse til moderate Priser.*

GRAASTEN BANK

Telefon 125 og 225

med Afdeling i Bov ved Nørre Smedeby, Padborg,
Bovrup, Kliplev Holbøl, Ullerup, Felsted og Varnæs,
udfører alle almindelige Bankforretninger

N. C. Bock ||

**Graasten Bog-
og Papirhandel**

Bogbinderi - Indramning af Billeder.

Handelsbanken i Graasten

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

Kontortid 9—12 og 2—5, Lørdag 9 - 1

==== **Alle Bankforretninger udføres** ====

V. Uldalls Eftflg.

Telefon 90 Graasten Telefon 90

■ Manufakturforretning ■

Specialitet: Sengeudstyr og Hvidevarer
Stort Udvalg i Tricolage og Arbejdstøj

Holger Riegels *Herman Johansen's Eftflg.*

Telefon 19 Graasten Telefon 19

Største Udvalg i Kolonial, Vin og Konserves
Eget Kaffe-Risteri - Daglig friskbrændt.

Sønderborg

Sønderborg Uldvareforretning

Store Raadhusgade 11

Garn - Tricotage - Børnekonfektion

Stort Udvalg! Ia. Varer! Smaa Priser!

Smyk Deres Hjem med dansk Kunst!

Største Udvalg i Festgaver, Billeder, Kunstgenstande i Porcellæn
Keramik og Fajance. — Kgl. Porcellæn. — Nyheder i gode Bøger.
Salmebøger. .... Skrivemaskiner. .... Kontormøbler.

Agentur for Kgl. Pianofabrik Hornung & Møller, København.

Andreas Clausens Bog- og Kunsthandel

Sønderborg

Telefon 387

Køb kun det bedste Frø!

**Roe-, Kløverfrø
Græsfrø og Sædekorn**

faas til moderate Priser hos

Alsisk Frøavl

Aktieselskab

SØNDERBORG

Telefon 18

Telefon 18

Alle vore Forsendelser til Foraaret staar under selv-
virkende Kontrol af Statsfrøkontrollen i København.

Paalidelige Avlere antages.

J. Lauritzen

SØNDERBORG

TELEFON 540

Cykler, Symaskiner, Skrivemaskiner, Barnevogne, Reparationsværksted

Jørgen Otsen's Bogtrykkeri

Kastanieallé 17

Sønderborg

Telefon Nr. 69

A/s Brok & Co. Sønderborg

Telefon 176 og 177

Byggematerialer og Støbegods

Hovedforhandler for Asbest og Bølgeplader.

J. H. Kock - Sønderborg

andefaler det bedste til billigste Pris.

Manufaktur - Senge - Uldvarer - Tricotage

Haandarbejde - Herre-Artikler - Fjærrensning

! Solid og reel Betjening !
Firmaet er oprettet i 1867.

Optiker Møller ←

→ *Sønderborg*

Stedet, hvor den sagkyndige Brilleteilpasning forefindes.

Als Husholdningsskole ved Sønderborg

5 og 3 Maaneders Kursus Sommer og Vinter.
Amtsunderstøttelse kan søges.

Korte Kursus i September og Marts. - Forlang Prospekt.

DEN DANSKE LANDMANDSBANK

— Grundlagt 1871 —

Filialer blandt andet i:

SØNDERBORG OG TØNDER

Hurtigste og bekvemmeste Færge- Forbindelse til og fra Sønderjylland og det sydlige Udland.

Ekspeditionen:

i Mommark
i Faaborg

Telefon
Tandslet 89
Telefon
Faaborg 11-97

Plads til 25 Automobiles

4 Gange daglig Forbindelse i hver Retning med direkte
Tilslutning til Togene.

Fortrinlig Automobilvej til Sønderborg og videre sydpaa.

Det største Udvalg!

Den bedste Vare!

Den billigste Pris!

**MAGASIN
DU
NORD**

Jørgen Andersen
SØNDERBORG

Folkebanken for Als og Sundeved

Sønderborg

Aktiekapital og Reserve Kr. 133,000

J. N. Mailand, Vinhandel

Telefon 11

SØNDERBORG

Telefon 11

Forlang overalt den gode velmsagende Mailands
„Gammel Rom“!

Sønderjydske Landmænds Andels Smørekssportforening,

Sønderborg.

(Grundlagt 1903)

Telefon 738 - 939 — Telegramadresse: „Ambrosia“.

*Mejerier, der ønsker at tiltræde Foreningen, bedes hen-
vende sig til Formanden: Gdr. Kr. Iversen. Langagergaard
pr. Avnbøl eller til Kontoret i Sønderborg.*

*S. Røygaard-Petersen,
Direktør.*

Axel Helmer

Telefon 77

Sønderborg

Telefon 777

Isenkram - Husholdningsartikler

Værktøj - Vejle Støbegods

en gros

en detal

Helmer & Jørgensen

Sønderborg

Nordborg

bedste og billigste Indkøbssted for Manufakturvarer,
Konfektion, Udstyr. — Herre- og Drengbeklædning.

Største Udvalg!

Største Udvalg!

2*

Sønderborg Valsemølle

Holdbare Habitter

Herre Hus

Holger Hollensen

Nørherredhus

Forsamlingshus og Gæstgiveri

Gode Værelser. — Flink Betjening.

Hyggelig Sal til store og mindre Sammenkomster.

A. LORENZEN

HUNDSLEV

KORN- OG FODERSTOFFER

Nordborg Slots Efterskole

modtager Drengene om Vinteren og Piger om Sommeren.

Haderslev

Høppners Hotel - Haderslev

Telefon 21 og 780

*Hyggelig Restauration
Koncert hver Aften.*

Hyggelige Selskabslokaler for større og mindre Selskaber.

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

(Hjørnet Nørregade—Gravene)

modtager Spareindskud til højeste Rente paa Folio (hvortil Checkhæfter udleveres gratis) paa alm. Sparekassevilkaar og paa Opsigelse. »Afdeling for Oprettelse af egne Hjem« og Skole-Spareafdeling.

Sparekassebøger i Pragtbind til Konfirmation, Fødselsdag og Fadder gave. ∴ Hjemmesparebøger udlånes gratis. Prioritetslaan, Konto-Kurant.

Depot og Forvaltning. Boxer udlejes.

Modtager Skatter og Indbetalinger til Kommuner, Amt og Stat.

Modtager Rentebetalinger til alle Kreditforeninger.

Telefon 133 og 134. Postkonto 8356.

HARMONIEN HADERSLEV

P. H A N S E N :—
anbefaler sine hyggelige Selskabslokaler til større og mindre Selskaber.
I. Kl.s Køkken og Betjening.

Paul Christiansen & Søn

Bygningsartikler

Haderslev

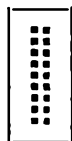
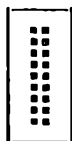
Tlf. 70 og 71

Waldemar Schmidt, Haderslev

Nørregade 1 - Telefon 16

Byens ældste og største Specialforretning i Herre- og Drengkonfektion.

C. J. ØRUM - Haderslev

— Telefon 30 —

Kolonialvarer - Kaffe - Cigarer - (Fineste Kvalitet)

Eget Kaffebrænderi - - Billigst mulige Priser.

Chr. Nicolajsen's Herre- og Dame-Skrædderi
anbefales.

Herre-Lingeri i stort Udvalg

Gravene 13

Haderslev

Telefon 764

Michael Hansen (tidl. W. Lundbæk)
Nørregade 38 - Haderslev.

**Jern • Staal og
Bygningsartikler**

Ole Jensen's Bageri

Gaaskærgade

Telefon 670

anbefales.

Telefon 670

K. Fahrenдорff

Haderslev - Søndertorv 7.

Telefon 748

Konditori & Kafé

Carl Nielsen, Boghandel,

Telefon 371

Haderslev

Nørregade 25

Grundlagt 1765

O. P. Olling Haderslev Glarmester

Storegade 23 - Telefon 389

Eget Glassliberi
Billedindramning

M. Erhardtsen - Konditori

Hjørnet af Storegade og Gravene, Haderslev, Telf. 817

*Her faas den bedste
Kaffe i Haderslev.*

Telef. 165 **Oluf Thielst, Haderslev** Telef. 165

Mark- og Roefrø. — Kunstgødning.

Gødningskalk. — Høstbindægarn. — Kolonialvarer.

Den overalt meget yndede

DAN-Margarine

bør spises af alle.

Margarinefabrikken „Nordslesvig“

Haderslev - Telefon 744

Wind's Bogtrykkeri

(Redaktør Wind)

Storeg. 23

Haderslev

Flerfarvetryk - - Bogarbejde - - Kataloger

A/s Nicolaj Outzen

HADERSLEV

Telefon: 73, 74, 75

Korn og Foderstoffer
og Gødningstoffer
en gros.

Peter Henningsen

Haderslev - Telefon 169

Ure, Guld- og Sølvvarer.

MICHELSEN & JACOBI

Haderslev

(Peter Orbesen)

Telefon 221

MANUFABTUR

Dame- og Børne-Konfektion

Herre- og Dreng- Konfektion

-: SKOTØJ :-

Tæpper - Gardiner - Sengeudstyr

Naar De vil spare Penge

hør De købe Deres
Manufakturvarer
Konfektion, Triko-
tage samt Skotøj hos

A. Hundevadt - Haderslev

Henrik Sørensen - Haderslev

Jomfrustien - Telefon 271

Kolonial - Kaffe - Konserver - Sydfrugter

Bedste Varer!

Billigste Pris!

Højskolehjemmet Storegade 55 · Telf. 282

*Billige og pæne Værelser — Større og mindre
Selskaber modtages. — Stor, smuk Have ned til*

Dammen. — Pensionærer modtages.

BILLIGE PRISER!

A. C. PAASKESSEN.

Hansen & Christiansen

Haderslev

Kolonialvarer en gros

Cigarer, Cigaretter og alle Slags Tobak.
fra Brødr. Braun, København.

Telegr.-Adr.: „Arimo“

Telefoner 329 & 330

Vare-

Mærke

Sønderjyllands største Lager af

Radiomateriale

en gros

en detail

RADIOMAGASINET

Haderslev.

Jomfrustien 8

Telefon 1083

Rødding

Café „Vesta“, Rødding

Telefon 79

Store og hyggelige Lokaler. Eget Konditori.
Bese Røddings smukke Omegn og drik Kaffe i
Café „Vesta“. - Madkurve kan medbringes.

Rødning Møbelmagasin

Stort Lager af Møbler for alle Hjem.
Ligkister paa Lager.

S. A. Sørensen : Snedkermester : Telf. 27.

Hans Juhl, Rødning

Telefon 20

Møbelsnedkeri - Møbelmagasin

Telefon 20

Lager af Ligkister.

Alt Bygningsarbejde udføres.

**Det
bedste!**

Husk, at De altid er sikker paa
at faa

**friskkærnet Smør
og ekstrafin Fløde**

ved Rødning Andels-Mejeris
Udsalgsvogn og i Mælkeud-
salget i Østergade ved
Chr. Hansen.

Deres gamle Bil bliver som ny
ved en Cellulose-Lakering!

Prøv det! Henvend Dem hos J. CHR. SØRENSEN,
Malerforretning, Rødning, Telefon 73. :-

Telef. 49 **Chr. J. Ravn, Rødning** Telef. 49

*anbefaler: Tømmer, Brædder, Kalk, Cement, Tagpap
Søm, Jernvinduer, Jernbjælker, Jerntag, Tagsten,
Asbest-Bølgeskifer, Asbest, Diagonal-Skifer, Drænrør.
Kakkelovne, Komfurer, Kul, Koks, Briketter.*

Hotel „Rødding“

Rødding -:- Telefon 4.

M. Christophersen.

Kirstine Gundersen's URMAGER- og
GULDSMEDEFORRETNING

anbefaler et stort og smukt Lager i alle Sorter

Lomme- og Stueure, Brillor og andre Optik-Artikler.

Reparationer og Graveringer hurtigt og billigt fra eget Værksted.

Anton Mortensen, Rødding

Byens ældste Kolonialforretning. - Telefon 30.

Den bedste Kaffe, den billigste Pris,
er Købmand Mortensens - naturligvis.

N. P. Andersen, Rødding, Telef. 42

Byggeforretning

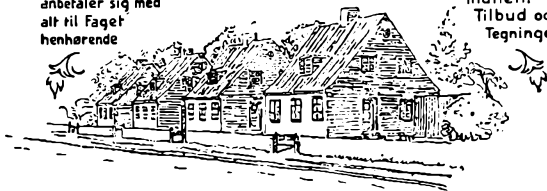
Forlang Tegning og Tilbud.

Christian Lyck. Byggeforretning Rødding.

Telef.
anbefaler sig med
alt til Faget
henhørende

64.
Indhent
Tilbud og
Tegninger

Barber- og Frisør-Salon „Sanitær“

Rødding - anbefales.

NB. Kun for Herrer.

Indeh.: E. Christensen.

„Hygæa“ - Brød

er et Rugbrød, der er mere velsmagende end det almindelige grove, mørke Rugbrød.

Hygæa-Rugbrødet anbefales af Hr. Professor Chr. Jürgensen for sin Letfordøjelighed og rige Indhold af Æggehvite- og Mineralstoffer. Forlang derfor Hygæa-Brød hos Deres Leverandør

W. Lauesen : Rødning : Telef. 128.

A/s Rødning Bank

Rødning - Telef. 75.

Aktiekapital og Reserver 286,148 Kr.

udfører alle Bankforretninger.

Indlaan forrentes med højeste Rente.

Kreditforeningslaan ordnes.

A. J. Marcussen - Rødning

Urmager- og Guldsmedeforretning

Grundlagt 1844

Telefon Nr. 81.

Thorvald Sørensen's Malerforretning : Rødning

Telefon 62

Tapet- og
Farvehandel

Alt Malerarbejde
udføres til
rimelige Priser.

Specialitet:
Funtus og
Gulvlak-Fernis

A. Andersen, Rødning, Telefon 23

Kolonial · Delikatesse.

Daglig friskbrændt Kaffe.

Eneforhandler af: MARIUS LYTJEN's VINE - ODENSE
samt A. M. Hirschsprung og Sønnen's Cigarer.

Rødning Højskole.

Rødning St.

Sønderjylland.

Karleskole: November—Marts. Pigeskole: Maj—Juli.
Delingsføreruddannelse ved Frede Hansen.

Skoleplan sendes.

HANS LUND

Jydsk Brandforsikringsforening
for Løsøre.

Gensidig.
Stiftet 1851.

— — —
Forsikringssum ca. 550 Mill. Kr.
Medlemsantal ca. 55.000
Formue ca. 1¼ Mill. Kr.

Jydsk Brandforsikringsforening
for Bygninger.

Gensidig.
Stiftet 1855.

— — —
Forsikringssum ca. 225 Mill. Kr.
Medlemsantal ca. 17000
Reservefond ca. 200.000 Kr.

Repræsentation i samtlige Jyllands Byer
og Sogne.

Hovedkontor: Søndergade Nr. 11, Aarhus, Tlf. 657

H. Chr. Andersen, Rødning,

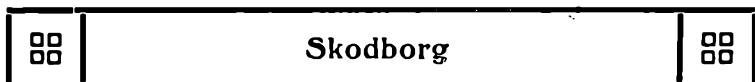
Bog- og Papirhandel, Bogbinderi, Kunsthandel.
Radio-Apparater, fotografiske Artikler. Tlf. 68.

M. Gundersen's Kolonial- og Delikatesseforretning

Stort Udvalg i Vine og Spirituoser.

Vellagrede Cigarer i alle Prislæg.

Telefon 10, Rødning.

Skodborg

Korn- og Foderstofforretning^{A/s}

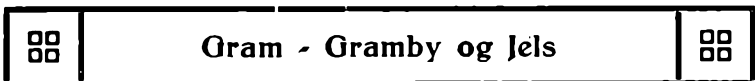
Telefon Nr. 4

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning

Skodborg Kommunes Sparekasse.

Sikreste Kapitalanbringelse.

— Kommunens hæfter for Indskud. —

GRAMBY HOTEL

GRAMBY

TELEF. 20

Hyggelige Lokaler. - God Staldplads. - God Betjening.

Moderate Priser. - - - Luksusbil til Leje.

Rasmus Andersen.

Gramby Bank A/s - Gramby

(Aktiekapital Kr. 275.000)

anbefaler sig med alle Bankforretninger.

GRAM TEGLVÆRK

anbefaler sine

Drænsrør og Mursten

OLAF AASTRUP - GRAMBY

Telefon 43

Mode - Manufaktur - Konfektion

Prima damprensede Fjer og Dun. Symaskiner

Gram Uldvarefabrik

Chr. Andersen. Telefon 28.

Præstegaardstøpper -- Herre- og Damestoffer i ren Uld.

J E L S A P O T H E K

Jels Telefon 5

O. Kragh Petersen.

Barslund & Rosenberg

Telefon 38

Gramby

Telefon 38

Olie og Støbegodslager.

Specialforretning for Centralvarmeanlæg.

Telf. 6 **Friis L. Ehlers, Gramby.** Telf. 6
Aut. Installatør for Gramby og Hygum E. V., I. A. S. V. og M. S.
**Lys - Kraft - Kogeartikler samt Pumpeanlæg
og alt indenfor Radiobranchen.**

N. TIMMERMANN - Gramby
Træløst og Savværk. Bygningsartikler. Kul.
Telefon: Kontor Gram 26. Privat Gram 61.
Postkonto 9479 - Bankkonto: Gramby Bank.

☐☐	Toftlund	☐☐
----	-----------------	----

Før De køber Møbler
bør De i egen Interesse aflægge et Besøg i min Møbelforretning.
Her finder De netop det, De har Brug for.
Moderne, solide Møbler i alle Stilarter og Træsorter.
Mathias P. Høeg, Toftlund, Telefon 59.

Hans Poulsen .: Toftlund		
Telefon 117		
*****	SPECIAL KAFFE- OG KOLONIALFORRETNING	*****
Byens bedste Kaffe!		

Telf. 116 **P. Lautrup, Toftlund** Telf. 116
anbefaler sin
===== **Skrædderforretning** =====
Stort Lager af danske og engelske Stoffer.
Altid det billigste i Herreklæder.

Toftlund Korn- og Foderstofforretning
Telefon 46
anbefaler alt i Korn, Foderstoffer, Gødning og statskontroll. Markfrø.
Køber alle Sorter Hjemmekorn. Højeste Dagspris.

Niels Hansen - - Toftlund.
Bog- og Papirhandel - Bogbinderi
Fotografiapparater og Tilbehør. Værksted for Indramning af Billeder.

Handelsbanken i Toflund.

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank.

Kontortid . . . 9—12 og 2—5

Telefon . . . . . 1 og 32

Alle Bankforretninger udføres.

Kontor i Arnum og Agerskov.

Tønder Amts Centraltrykkeri

Østergade 40. ved Th. Lauridsen. Østergade 40.

ALLE ARTER BOGTRYK
UDFØRES SMUKT OG BILLIGT!

H. P. LORENTZEN's BOGBINDERI

ØSTERGADE 40

T Ø N D E R

Bøger indbindes smagfuldt og billigt.

Protokoller leveres hurtigt og solidt.

Anbefaler min

Cykleforretning - Reparationsværksted for
Biler og Motorcykler. :-:

SKOLEKØRSEL (2 Skolevogne til Raadighed).

C. F. DELA - TØNDER

Telefon 396.

Hans Becks Boghandel

(J. N. Jepsen)

Storegade 5

T Ø N D E R

Telefon 341

anbefaler all i **Skøn- og Faglitteratur.**

Køb Kvalitetsvarer

hos

Ehm Christensen, Tønder

Magasin du Nord : Storegade

3*

GRAVMONUMENTER

i alle Stenarter
MARMORPLADER MED INSKRIPTION

C. Tonnesen .: Tønder

Telefon 161

Kontor og Lager: Markvej

Telefon 161

RESTAURANT „TONHALLE“

T Ø N D E R

TEATERSAL- OG SELSKABSLOKALER

H. TRUELSEN

Opel-Automobiler forhandles!
Godfred Meier.
1. Kl.s Reparationsværksted. . . . . Telefon 84

Thorvald Petersens Café

er

Landboernes Café

Hans Mathiesen - Tønder

Vestergade 7

Telefon 334

Kolonial- og Delikatesseforretning.

Hotel „Børsen“, Tønder

—: Telefon 89 —:

Gode Værelser. Store Bilgarager. - Vilh. Nicolaisen.

Rutebil Tønder-Flensborg.

Gyldig fra 1. Oktober 1930.

Søn- og Helligdage	Hverdage	Afg.	Tønder . . . . . Ank.	Rens	Jynderup	Broderup	Krusaa	Ank. Flensborg . . . . . Afg.	Hverdage	Søn- og Helligdage
8,00	8,00			18,45					18,45	21,45
8,35	8,35			18,10					18,00	21,10
8,45	8,45			18,00					17,50	21,00
9,00	9,00			17,50					17,30	20,50
9,20	9,20			17,00					17,00	20,30
9,45	9,45									20,00

Holdepladser: I Tønder Gæstgivergaard „Børsen“; i Flensborg: Nye Banegaard, „Sommers Hotel“. Pakker og Bud besørges.

J. FISCHER - Telefon Tønder 251.

Missionshotellet „Hebron“

Tønder - Telefon 108

Gode Værelser.

Billige Priser.

Asmus Mathiesen

Vestergade - Tønder

Kolonialvarer, Delikatesser, Tobak og Cigarer.

T Ø N D E R M E J E R I

SMØR — MÆLK — OST

Vogne overalt

Telefon 186

HOTEL „TØNDERHUS“

(Den danske Forsamlingsbygning)

Gode Værelser, Selskabslokaler og Sal.

Telefon 184.

J. Hedegaard.

KØB DERES FORBRUG af Materialvarer, Kemikalier, Farver, Lakker, Pensler, alle Artikler til Børne- og Sygepleje, Forbindsstoffer af enhver Art, Parfumer, Sæber og Toiletartikler, Desinfektions- og Kreaturvaskemidler i **BREDEBRO DROGEHANDEL**,
Telefon 48 *Enne Madsen Gantzel* Telefon 48

Brede Sogns Spare- og Laanekasse

— Bredebro Telefon 41. —

Modtager Indskud med Opsigelse, Foliokonto og Checkkonto til højest Rentefod.

Bredebro Rebslageri — Telefon 24 — anbefaler Forbrugere og Forhandlere alt til Faget henbørende. Forhandles med Plombe „HB Br.“ af mere end 40 Købmænd i Sønderjylland. Plomben garanterer for prima Hamp, haandspunden. Samme Pris overalt. — Tovværk for Baade, Møllerier, Kirker o. s. v. efter Bestilling.

Gravmonumenter

i alle Størrelser. Marmorplader med Inskription.
Telefon 46 *JOHS. GEBHARDT* Telefon 46
Markledgade -- Løgumkloster

Brødrene Jensens Byggeforretning

TELEFON Nr. 178

TELEFON Nr. 178

H. M. HANSEN - Løgumkloster - Tlf. 4

Manufaktur — Konfektion — Senge-Udstyr
Udsalg af „Magasin du Nord“s Varer

Kolonial - Vin - Tobak & Cigarer

KONRAD HVID - Tømremester

Telefon 177

Allégade 57

Telefon 177

C. A. ANDERSEN

Bageri og Konditori - Løgumkloster - Telefon 87

Altid frisk Bagværk i de fineste Kvaliteter.

**Virk for Udbredelsen af
Sprogforeningens Almanak,
::: derved støtter De :::
Sprogforeningens Arbejde!**

SØNDERJYDSK BLØDFODER OG SØNDERJYDSK MALKEFODER

ER UNDERKASTET

DEN KGL. VETERINÆR- OG LANDBOHØJSKOLES
LANDØKONOMISKE FØRSGSLABORATORIUMS
FODERSTOFKONTROL

EN MERE BETRYGGENDE KONTROL
FINDES IKKE

VED BRUG AF VORE
FODERBLANDINGER
OPNAAS
FULD SIKKERHED
OG
VIRKELIG GARANTI
FOR FODERETS SAMMEN-
SÆTNING OG INDHOLD

SØNDERJYDSK FODERBLANDINGSFABRIK

TELF. 381 - 391

AABENRAA

TELF. 381 - 391

